

ОДБРАНА

www.odbrana.mod.gov.rs

Година XIV

330

Децембар 2019.

цена 100 динара

(1.20 евра)

Интервју:

МИЛОРАД ДОДИК

СРПСКИ ЧЛАН

ПРЕДСЕДНИШТВА БИХ

Тема:

МЕДИЈСКИ РАТ

1999. ГОДИНЕ

ПРВА ЖРТВА

ЈЕ ИСТИНА

ISSN 1452-2160

9 771452 216004

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

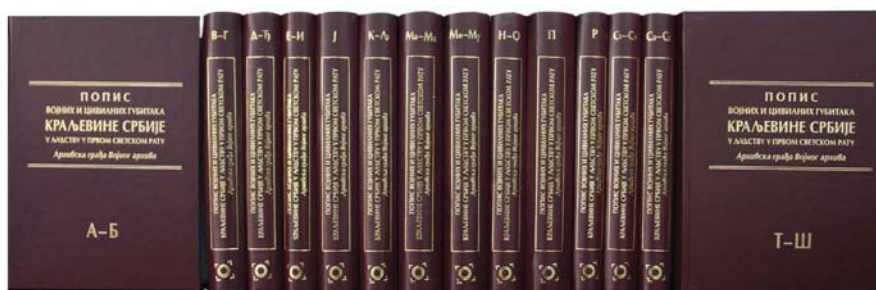

ПОПИС ВОЈНИХ И ЦИВИЛНИХ ГУБИТАКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ У ЛЉДСТВУ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Архивска грађа Војног архива (14 књига)
Тврди повез, ф. 21×28, 8.960 стр.

ПОПИС ВОЈНИХ И ЦИВИЛНИХ ГУБИТАКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ У ЛЉДСТВУ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Архивска грађа Војног архива (ЦД издање)
шифра 111428, **цена: 180,00**

ЈУНАЦИ ОТАЏБИНЕ – Спомен-књига

Тврди повез, ф. 23×22, 370 стр.
шифра 111429, цена: 660,00

са попустом: 462,00

Штампањем трећег измењеног и допуњеног издања књиге Јунаци отаџбине, двадесет година касније, не желимо да заборав прекрије догађаје и пожртвованост бораца који су дали живот за слободу земље. Књига је допуњена биографијама погинулих припадника Војске Југославије и МУП-а Републике Србије у Копненој зони безбедности до краја 2001. године.

СПОМЕН-СОБЕ

М. Милкић, Д. Денда, М. Мраовић, М. Јовелић

Тврди повез, ф. 23×23, 640 стр.
шифра 111430, цена: 3.080,00

са попустом: 2.156,00

Сликом и речју, у овој монографији приказано је како припадници Министарства одбране и Војске Србије чувају и негују српске војничке традиције и успомене на људе и догађаје из наше прошлости. У неговању традиција које одражавају континуитет државног и војничког организовања српског народа велики значај имају спомен-собе у јединицама и установама ВС. У овој књизи приказан је низ од 33 спомен-собе, чиме је подржан почетак обнове културе сећања.

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ

Медија центар „Одбрана“

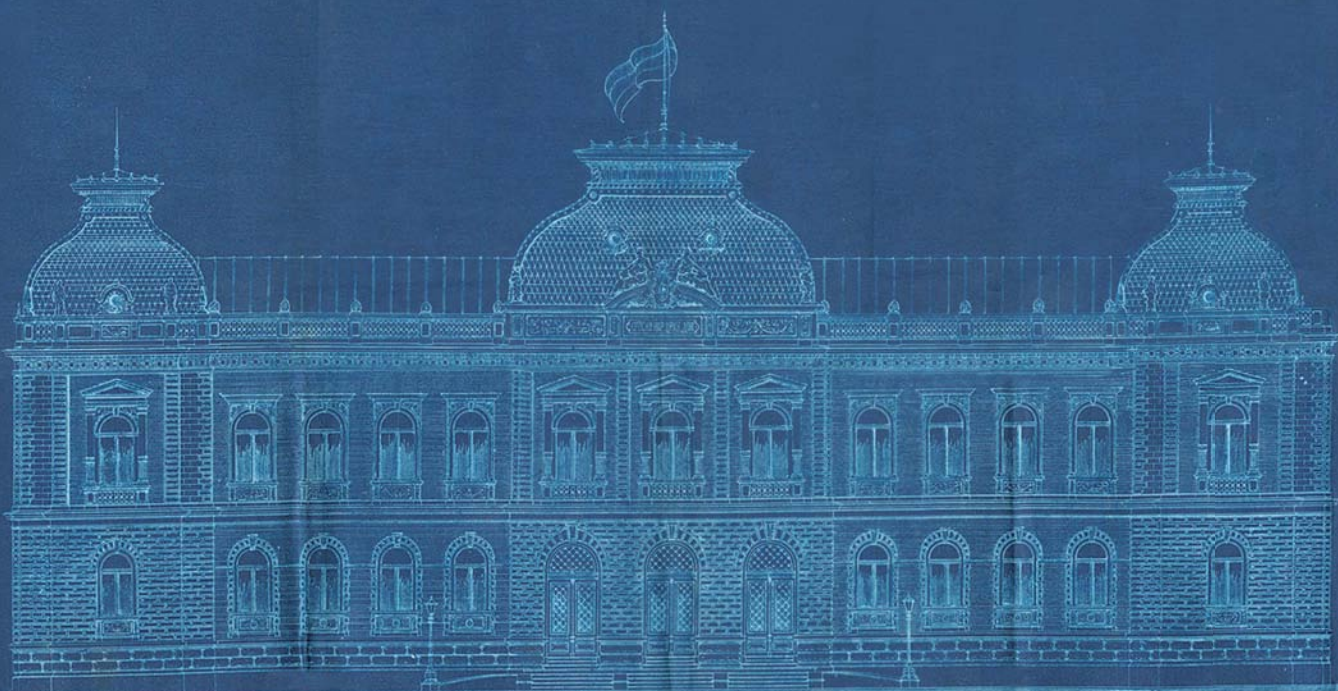
МУЗЕЈ ГРАДА
НОВОГ САДА CITY MUSEUM
OF NOVI SAD

Музеј града Новог Сада

ИЗЛОЖБА
АРХИТЕКТА
ВЛАДИМИР НИКОЛИЋ
(1857–1922)

аутора
др Гордане Петковић

4–21. децембар 2019. године

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
Браће Југовића 19, Београд

УЛАЗ СЛОБОДАН

Радно време: сваког дана осим недеље
11.00–19.00 часова

Насловна страна
Обука

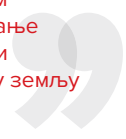
Фото: Даримир Банда

| 4 |

У фокусу ИСПУЊЕНА АГЕНДА

Ова земља никада више неће допустити себи да други одлучују о њој, њеном оружју, војсци и памети. Ви сте нам омогућили да се боримо да што мање будемо зависни, да што више сами стварамо и тако сами чувамо своју земљу и своју слободу.

Магазин Министарства одбране и Војске Србије „Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник
Драгана Марковић

Извршни уредник

Мира Шведић

Уредник

Душан Глишић

Новинари

Владимир Вјештић, Мартина Новак

Сарадници у броју

Биљана Миљич, др Зоран Миладиновић,
Никола Дражовић, Бранко Богдановић

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Горан Станковић (уредник), Даримир Банда,
Јово Мамула, Душка Стефановић

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3349-489;

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Графичка припрема 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs, redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

Анжелика Стојанов

pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 80 динара. За претплатнике преко
Банка Поштанска штедионица
месечно 90 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160, COBISS.SR-ID 125540364

Магазин излази месечно

Интервју

61 Милорад Додик, српски члан
Председништва БиХ
Србија је данас онаква какву
прижељкујемо

Стајна тачка

101 Медијски рат – поуке и искуства из
1999. године
Прва жртва је истина

Систем

161 БАРС 2019
Лет на таласу адреналина

221 „Јесен 2019“ Петог батаљона војне
полиције КоВ
Увек у ватри

271 250. ракетна бригада за ПВД
За безбедно и сигурно небо

301 Уништавање касетних бомби на
аеродрому „Дубиње“ код Сјенице
Лоцирање „жутих убица“

341 Мултинационална командно-штабна
вежба „Сајбер Тесла“

Битке на екрану компјутера

381 Метеоролошка служба у РВ и ПВО
(Не)очекивано време

421 Радиоактивни громобрани
Војно искуство

Специјални прилог

431 Тајна несталих застава

Техника

531 Сајам наоружања у Бангкоку
Азијско тржиште у нарастању

Глобално

561 Др Николај Плотњиков, директор
Центра научноаналитичких
информација Института за
оријенталистику Руске академије наука
Србија је на добром путу

601 Турска армија и изазови сиријског
конфликта
Престројавање

641 Реформе и модернизација
Народноослободилачке армије Кине
Оружане снаге за 21. век

Јубилеји

701 У сусрет 72. годишњици Института за
међународну политику и привреду
Извориште спољне политике
Србије

Култура

721 Пројекат „From Noise to Sound“
Академије уметности у Новом Саду
Композиције за пушке, минобацаче
и шлемове

Историја

741 Пола века обновљеног рада Удружења
ратних добровољаца
Слобода изнад свега

Спорт

761 Спорт у Војсци Србије
На путу успеха

Огласи

791 Сервисне информације,
конкурси

Пишу за
„Одбрану“

Проф. др Бранислав
Ђорђевић, директор
ИМПП

Др Александар
Животић, професор
Филозофског
факултета
у Београду

Др Јован Чавошић
Институт за новију
историју Србије

Владе Радуловић
војно-политички
аналитичар

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

Добровољци

Саваког ко бар донекле прати историју или допушта себи да размишља о времену које она описује не може да не дотакне српска добровољачка традиција. И овог 11. новембра обележили смо Дан примирја у Првом светском рату. Дан када су у железничком вагону у Компјену силе Антанте потписале примирје са Немачком, чиме је окончан Први светски рат, обележава се и као Дан сећања. Сећању у прилог, децембарском броју „Одбране” додајемо текстове о судбини пуковских застава из тог времена, као и о раду Удружења ратних добровољаца. То је чињенични след из чије наративне равни извлачимо само једну нит – добровољачку традицију – без које би потка историје Првог светског рата била другачија. Управо су добровољци – они који се својом вољом, свешћу, сопственим хтењем боре за слободу родне груди – најдиректнија потврда историјске чињенице о Србима који изнад свега воле слободу.

Присетимо се само Надежде Петровић, најзначајније српске сликарке с краја 19. и почетка 20. века, која је учествовала у три рата као добровољна болничарка и умрла у Ваљево од пегавог тифуса док је лечила рањенике. С временом је и Милунка Савић, жена са највише одликовања у историји ратовања, враћена на пиједестал који јој припада.

Потресно је и сведочанство Анрија Бардија, француског дописника са Балкана, о српским хероинама из Првог светског рата:

„Гледао сам их на ратишту с пушком и бомбом у руци и у болницама, у којима су на материнске и сестринске груди привијале рањене јунаке; и у повлачењу кроз непроходне албанске гудуре, где се на немоћне и сломљене болом, у леђа пуцало из заседа и у којима се масовно умирало од глади и зиме... Гледао их и дивио им се! Ни страха, ни колебања, ни суза, ни уздаха! Није било жртве које оне не би могле да поднесу за своју Отаџбину. То су одважне кћери Србије, мајке и сестре јунака са Цера и Колубаре, мојих ратних другова, којима је Отаџбина била преча од живота и које су, дирајући између понижења и смрти, изабрале смрт... Није у то време било француског официра који не би радо, у знак најдубљег поштовања, положио свој мач пред ноге ових јунакиња. Оне су својом храброшћу и својом патњом задивиле Свет.”

Српску добровољачку традицију дописала су бројна имена из света уметности, културе, науке... Изворно, исписали су је добровољачки одреди – међу којима је легендарни одред Војводе Вука, који је прошао битке за Кајмакчалан, Сиву стену,

Драгана Марковић

*Мало љознају
инђимну исјовест
Милана Ракића,
српској љесника
и академика,
добровољца у Првом
свејском рату,
који је најисао свеја
љедесетљак љесама,
међу којима и „На
Газиместјану”,
исјисујемо са
осећајем истинској
дивљења – за љесме
које је најисао,
за шињел који је
добровољно обукао и
за сузе које су стјвар
срца, а не воље.*

Црну реку... Већина одреда изгинула је у боју за Грунишки вис, који је био освојен два дана након Вукове погидије. После битке одред је бројао само 450 људи од почетних 2.200.

„Добровољачки одред мајора, односно потпуковника Војина Поповића – Војводе Вука, био је уз Гвоздени пук најелитнија јединица српске војске у Првом светском рату” – тврди др Милан Мишић, историчар.

Управо у чети Војводе Вука добровољац је био и Милан Ракић. Мали број његових сабораца је знао да са њима ратује човек који је написао песму „На Газиместану”. Ракић овако описује долазак на Косово поље: „Избисмо на само место Косовске битке. С десне стране гудио је Лаб, пун нове снаге од јесење кише, и журио да однесе велику вест. С леве, на дрежуљку, слегао се замишљено Муратово турбе. Постројише нас. У пратњи штаба појави се командант: ’Јунаци моји, знате ли где се налазите? Знате ли како се ово место зове?’ У збијеном строју лупкарала је пушка о пушку, затезале се рамењаче. ’Овде, где ми сада стојимо, на Видовдан 1389. године, истог дана и истог сата, погинула су оба цара! То је Газиместан на којем је Обилић...’ Око мене падали војници. Погледам: љубе земљу! Ваљда сам се и ја био сагнуо, кад нисам приметио откуд изађе млад официр с исуканом сабљом. Стаде пред команданта, поздрави, рапортира нешто, па се окрете строју. Диже сабљу и поче громко: ’На Газиместану од Милана Ракића!’ Прво ме издаде слух, па онда и вид. Испред мене се подиже брег са турбетом, зави у црвено и оста висећи као пламена застава. Искказа ме целог – планина! Од узвика се ломило небо. Нова и млада Србија слави Васкрс, а ја? С муком сам се држао на ногама. Више осетих, но што видех, кад се неко одвоји из моје јединице и, у трку, стиже пред команданта: ’Господине пуковниче, тај који је испевао ову песму овде је са нама. Ево га позади, с бомбама, у одреду Војводе Вука!’ И одмах одјекну командантов глас: ’Добровољац Ракић, напред!’ Чуо сам све, али нисам могао ни да коракнем. Чак ни да отворим уста. Рукавом од шињела заклонио сам лице и пустио сузе, први и последњи пут тада.”

Мало познату интимну исповест Милана Ракића, српског песника и академика, добровољца у Првом светском рату, који је написао свега педесетак песама, међу којима и „На Газиместану”, исписујемо са осећајем истинског дивљења – за песме које је написао, за шињел који је добровољно обукао и за сузе које су ствар срца, а не воље.!

Из активности министра одбране

ИСПУЊЕНА АГЕНДА

Новембарски билатерални сусрети министра Вулина са представницима Русије, САД и Индије наставак су његове живе међународне активности с краја октобра, где централно место заузима посета Кини

Приредили Д. ГЛИШИЋ и М. НОВАК

Током Војних спортских игара у Кини министар одбране Александар Вулин састао се, на маргинама Сјангшан форума, са министром одбране Руске Федерације Сергејом Шојгуом, а затим и Белорусије Андрејом Равковим. Министри Вулин и Шојгу сложили су се да су односи две земље на највишем нивоу и да је војна и војнотехничка сарадња веома активна. Захваљујући на томе што је Дан ослобођења Београда ове године обележен и у Москви, министар Вулин истакао је да Србија у својој историји никада није изабрала погрешну страну и да ће и даље следити политику војне неутралности.

– Док је Александар Вучић на челу Србије, она никада неће бити део НАТО-а или било ког другог војног савеза – рекао је Александар Вулин.

У сусрету са својим белоруским колегом генерал-потпуковником Андрејом Равковим, министар Вулин истакао је да се војна сарадња две земље развија на обострано задовољство и још једном захваљујући на донацији четири милиона 29, наглашавајући лично ангажовање министра одбране Белорусије на ремонту телелица у договореним терминима.

То што нас најдаје са разних страна најбоље говори да је председник Вучић у праву и да је његова тешка и лично храбра одлука да испуњава на путу војне неутралности једина исправна и за Србију и за њене грађане – јоручио је министар Вулин.

Јоусјаом, са којим се сагласио да је, само месец дана након посете генерала Џанга Београду, приметан велики напредак на пољу билатералне војне сарадње, конкретизоване новим пројектима и плановима који ће се реализовати у скоријој будућности. Према оцени министра Вулина и генерала Џанга, војнотехничка сарадња одвија се планираном динамиком. Потврдили су да ће следеће године Војска Србије и Народноослободилачка армија Кине одржати своју прву заједничку вежбу, а сарадња ће се развити и у области војне медицине, АБХО и сајбер безбедности.

На позив генерала Џанга Јоусјаоа, министар Вулин учествовао је на 9. Сјангшан форуму у Пекингу, где је на панелу „Интереси малих и средњих земаља и заједничка безбедност” истакао да

је највећи проблем света непостојање међународног права.

– Највећи проблем света нису ни економија, ни тероризам, ни климатске промене. Једини, скоро нерешиви проблем света јесте нестанак међународног права, непостојање јасних правила којих се придржавају сви – рекао је министар Вулин, подсетивши на агресију НАТО-а на Србију 1999. године када је убијено међународно право, као и на покушаје великих западних сила да нађу оправдање за свој злочин и створе лажну државу Косово, упркос Резолуцији УН 1244.

Министар је тада истакао да је за очување светског мира потребна реорганизација УН или коалиција вољних који би пристали да се, без обзира на своју снагу, на њих примени међународно право.

– Зато ће моја Србија, коју храбро води председник Александар Вучић, остати војно неутрална и никоме се нећемо правдати што се опремамо и наоружавамо. Научили смо да морамо да будемо довољно јаки да нико не пожели нашу земљу и нашу воду. Србија ће,

кроз Партнерство за мир сарађивати са НАТО-ом, као посматрач сарађиваће са ОДКБ-ом и неће дозволити никоме да угрози њено челично пријатељство са Кином, Русијом, Белорусијом, свим слободним људима и народима. Србија неће ући ни у један пакт зато што смо одлучили да ми другима никада не чинимо оно што је чињено нама. Ми никада нећемо напасти ниједан слободни и мали народ. За мир Србија ће учинити скоро све. За слободу Србија ће учинити све – нагласио је министар Вулин. О политици војне неутралности Србије министар Вулин говорио је и недавно, крајем новембра. Истичући значај председника Србије и врховног команданта Александра Вучића у спровођењу издалансираних политике и једнаког односа према партнерима на Западу и Истоку, министар Вулин је, поред осталог, рекао:

– Они који то не могу да разумеју, не могу да разумеју српски народ. Александар Вучић, као наш врховни командант, има апсолутну подршку Војске Србије и свих њених припадника по питању војне неутралности, чувања независности и безбедности наше земље – нагласио је министар Вулин и додао да неки војну неутралност схватају као забрану сарадње са Руском Федерацијом, или је схватају као забрану сарадње са Партнерством за мир, али ни једно ни друго није тачно.

– Александар Вучић води Србију као војно неутралну земљу и као земљу која сама доноси своје одлуке. Док је он председник државе и врховни командант Војске Србије, Војска Србије и држава Србија биће војно неутралне и водиће рачуна о себи и својим интересима. То што нас нападају са разних страна најбоље говори да је председник Вучић у праву и да је његова тешка и лично храбра одлука да истраје на путу војне неутралности једина исправна и за Србију и за њене грађане – поручио је министар Вулин.

Обилазећи јединице у Копненој зони безбедности, министар Вулин поновио је да Војска Србије у потпуности контролише ситуацију у том делу Србије.

– Војска Србије у потпуности контролише читаву територију наше земље и гарантује територијални интегритет и суверенитет наше домовине. Никакве сепаратистичке провокације, никакве

политичке провокације не могу на било који начин да угрозе мир, стабилност, безбедност, сигурност и наш начин живота. За сваког грађанина наше земље Војска Србије обезбеђује мир. Без обзира на то да ли је то Нови Сад или Прешево, сваки наш грађанин може да буде сигуран да ће му бити гарантована сва права, његова част, имовина и слобода – рекао је министар одбране Александар Вулин, који је са начелником Генералштаба Војске Србије генералом Миланом Мојсиловићем и командантом Копнене војске генерал-потпуковником Милосавом Симовићем обишао припаднике Војске Србије у Копненој зони безбедности.

– Војска Србије је својом спремношћу, обученошћу и ангажованосту најважнији гарант мира на простору читавог Балкана. Војска Србије у потпуности контролише ситуацију у Копненој зони безбедности. Сви наши припадници су здрави, опремљени, мотивисани, сигурни и свако од њих је гарант да ће овде још дуго владати мир. Што је јача Војска Србије, то је и мир дужи и стабилнији – поручио је министар Вулин. Посебну пажњу билатералним активностима министар је посветио и у новембру, када се састао с амбасадором Руске Федерације у Београду Александром Боцан-Харченком, а затим и са новим амбасадором Сједињених Америчких Држава у Београду Ентонијем Годфријем, коме је пожелео успех на новој дужности. Такође, састао се и са министром спољних послова Републике Индије др Субрамањамом Џаишанкар, након чега је са амбасадором Индије у Београду Субратом Батачаријем потписао Споразум о сарадњи у области одбране између Републике Србије и Републике Индије. Министри Вулин и Џаишанкар истакли су очекивање да ће потписани документ допринети развоју и јачању свеукупне сарадње између две државе. Поводом обележавања 20 година од НАТО агресије, 24. новембра, министар одбране Александар Вулин уручио је, у присуству начелника Генералштаба ВС генерала Милана Мојсиловића, 40 војних споменица члановима породица палих бораца са територије Црне Горе. Истичући да је Србија изабрала да памти, министар је подсетио да Србија памти и добро и зло. |

РЕКЛИ СУ

Начелник Управе за буџет МО
пуковник
др Милан Милуновић, поводом
Дана финансијске службе

*Усијели смо да
обезбедимо средства
да исфинансирамо све
приоритетне задатке.
Захваљујући ребалансу
буџета имамо повећање
илајта од девет одсто
и стабилности у
финансирању до краја
године.*

Начелник Војномедицинске
академије пуковник проф.
др Мирослав Вукосављевић
о корејској донацији

*Наша сарадња са
Републиком Корејом
ће се наставити, а све
на доброту наших
грађана, било да
је реч о војним или
цивилним осигурањима,
којих има више од пола
милиона у дијагностичкој
процедури. ВМА има
грађане и ван граница
наше земље, а нови
апарати ће допринети
бржој дијагностици и
у побољшању лечења.*

Милорад Додик, српски члан Председништва БиХ

СРБИЈА ЈЕ ДАНАС ОНАКВА КАКВУ ПРИЖЕЉКУЈЕМО

Србија је данас управо онаква какву прижељкујемо – жели да помогне Републици Српској и та своја хтења не скрива од међународне заједнице. Председник Александар Вучић је у томе веома отворен, долази у Републику Српску и ја сам веома захвалан на подршци коју нам Србија даје и у материјалном и сваком другом смислу. Србија је данас једина озбиљна земља на просторима бивше Југославије, иако је све учињено да тако не буде. Поменућу само блокаде и бомбардовање. Мало је нација које би издржале оно што су издржали Срби и Србија.

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Разговор са Милорадом Додиком, српским чланом Председништва Босне и Херцеговине, председником Савеза независних социјалдемократа и недавно председником Републике Српске, вођен је у Источном Сарајеву. О односима између Републике Србије и Републике Српске, идентитету, али и стању духа српског народа са обе стране Дрине, правди и неправди, борби против злочина заборављања, али и проблему формирања власти у БиХ, Милорад Додик је говорио управо онако како се то од њега и очекује – искрено и без задршке.

Више од годину дана након избора БиХ нема формирану власт. Једино Република Српска функционише. Које одговара такво стање ствари?

– Запад види опасност у мојој партији и мојој политичкој групацији. Зна да ништа не може да нам наметне. Ми радимо само оно што мислимо да је у интересу Републике Српске, што је у складу са Уставом и законима. А њихове жеље нећемо да испуњавамо. Зато смо ми за њих „лоши момци”. До те мере да су ми САД лично увеле санкције, тврдећи да сам непослушан, а већ годину опструира се формирање власти у БиХ. Чињеница је да без нас не могу ништа да ураде, јер смо ми добили максималну подршку народа. Ми смо највећа групација из Републике Српске. Власт коју ми окупљамо у Републици Српској има двотрећинску подршку у парламенту. А то се није десило још од времена рата, када је постојала само једна политичка партија.

Ми не прихватимо налоге високог представника, о чијим незаконитим радњама постоји доста доказа. Карлос Вестендорп, који је био други високи представник, својевремено је изјавио да су Бонска овлашћења била против Дејтонског споразума. Та његова изјава постоји. А данас, баш на бази тога што је Запад направио против Дејтона, покушавају да нам кажу како не ваљамо јер их не подржавамо. А и

како бисмо, када су Републици Српској отели 83 надлежности и трансферисали их на ниво БиХ? А баш та БиХ је имала више изгледа да успе пре 20 година, када тога није било, него што има данас.

Често говорите да српско национално питање на Балкану није решено...

– Срби су највећи страдалници распада бивше Југославије. Они су у Словенији деценијама маргинална мањина, која тамо нема ни статус националне мањине. Да не помињемо ситуацију

ЈУГОСЛАВИЈА У МАЛОМ, БОСНА, НЕ ЖИВИ ВИШЕ ОНАКО КАКО ЈЕ ЖИВЕЛА ПРЕ РАТА. ТИГРОВЕ КОЖЕ ВИШЕ НЕМА, ТОГ ИЗМЕШАНОГ СТАНОВНИШТВА У ГРАДОВИМА, ДОК СЕ У РУРАЛНИМ ДЕЛОВИМА ЗНАЛО КОЈЕ ЈЕ ЧИЈЕ СЕЛО. ДАНАС У БИХ ПОСТОЈИ ЕНТИТЕТСКА ЛИНИЈА РАЗГРАНИЧЕЊА КОЈА ЈАСНО РАЗГРАНИЧАВА РЕПУБЛИКУ СРПСКУ, А ЕНТИТЕТСКА ЛИНИЈА МОЖЕ ДА ПОСТАНЕ И ДРЖАВНА ЛИНИЈА. НАГЛАШАВАМ ДА СУ У РЕПУБЛИЦИ СРПској У ОВОМ ТРЕНУТКУ У ТОКУ АКТИВНОСТИ И ЖЕЉА ДА СЕ ДОГОВОРОМ УСКЛАДЕ ОДНОСИ У БИХ, КАКО БИ ОНА МОГЛА ДА ФУНКЦИОНИШЕ, АЛИ ПОДВЛАЧИМ ДА ЗА НАС НИЈЕ ЈЕДИНА АЛТЕРНАТИВА ЕУ, НИТИ ЈЕ ОСТАНАК У БИХ ЈЕДИНА АЛТЕРНАТИВА КОЈУ СРБИ ОВДЕ ИМАЈУ.

у Хрватској, где их је било 560 хиљада, а данас их је остало нешто преко 100 хиљада, од којих је огроман број масовно асимиливан или једноставно нестао. У Федерацији БиХ је било 540 хиљада Срба, а сада нас има око 40–50 хиљада. Све то није их спречило да нас оптужују да смо вршили етничка чишћења, док су код њих „текли мед и млеко”. У Црној Гори је позиција Срба готово никаква, у Северној Македонији су све што припада Српској православној цркви покушали да отму. О Косову да и не говорим.

Постоји држава Србија, чији је највећи проблем нерешено питање Косова и Метохије, и Република Српска, коју су згурали у неку БиХ и рекли нам да ту треба да будемо и да се патимо, без могућности да афирмишемо све наше слободе и права која нама припадају. Основно право и слобода једног народа је да буде заједно, а нам то упорно не дозвољавају. Спречавају сваког ко покуша чак и да наговести да бисмо могли да се окупимо у некој ближој или даљој будућности и одмах га карактерише као лошег, оног који мора да трпи критике, па чак и санкције Запада. То упућује да је на сцени оно што су Британци још давно говорили, када се распадала Отоманска империја на овим просторима, да по сваку цену треба спречити да се сви Срби окупе у једној држави, јер би тада постали значајан фактор на Балкану.

Овај свет се налази у једном сасвим неразумљивом кретању. Изађе Трамп за говорницу Генералне скупштине УН и каже како паметни лидери штите свој народ, те да треба одбацили глобализам и вратити се патриотизму. А наше патриоте означавају као националисте најгоре врсте.

Вас оптужују да рушите Дејтон, а на Западу не реагују на овогодишњи конгрес СДА са документима о унитарној републици...

– То је невероватно! Не постоји ни један једини доказ да ја рушим Дејтон, јер да постоји, они би ме одмах санкционисали. Али има мојих оцена да се управо због њих који руше Дејтон, ако овако и даље наставе, Босна неће одржати. Управо за те моје оцене да се Босна не може одржати на кршењу Дејтона, они тврде да су антидејтонске.

Уосталом, каква је то земља Босна, да ли је то неко морање? БиХ је једна измишљотина либералног капитализма. Једино је било логично да се она 1995. године подели и да се тада направе стабилни односи између заједница. А не да се врати на концепт функционисања бивше СФРЈ, која је баш тих година доказала да не може да опстане.

Сви су деценијама БиХ називали Југославија у малом. И када та велика земља није могла да опстане због главних проблема између Срба, Хрвата и Муслимана, онда су нас Србе, Хрвате и Муслимане гурнули у малу земљу БиХ и рекли нам да морамо тамо да будемо. А отпочетка су стали на страну Муслимана, сатанизујући Србе за све негативно што се догађало.

Југославија у малом, Босна, не живи више онако како је живела пре рата. Тигрове коже више нема, тог измешаног становништва у градовима, док се у руралним деловима знало које је чије село. Данас у БиХ постоји ентитетска линија разграничења која јасно разграничава Републику Српску, а ентитетска линија може да постане и државна линија.

Наглашавам да су у Републици Српској у овом тренутку у току активности и жеља да се договором ускладе односи у БиХ, како би она могла да функционише, али подвлачим да за нас није једина алтернатива ЕУ, нити је останак у БиХ једина алтернатива коју Срби овде имају. Ми имамо и друге алтернативе о којима размисљамо и ја желим да то сви знају.

Евидентни су и притисци с циљем увлачења БиХ у НАТО...

– НАТО је бомбардовао Србе у два наврата, једном у Републици Српској и једном у Србији, и нанео нам огромне људске и материјалне губитке, трајно нам оставио оно што је најпоразније за нашу популацију – осиромашени уранијум, који ће вековима генерисати малигна обољења код тек рођене деце. То је нешто што човек не може да прихвати. Ако бисмо дали пристанак да кренемо ка НАТО интеграцијама, они што су нам убијали децу тиме би добили моралну сатисфакцију за оно што су урадили.

Ваш глас против наметања решења споља је јасан.

– Сви знамо како се раније власт формирала, и код нас и у Србији. Ми смо први рекли странцима да нас не занимају. Испоставило се да је то било могуће. Да то тада нисмо урадили, данас

МИ МОРАМО ДА ОСВЕТЛИМО ТАЈ ПРОБЛЕМ ОГРОМНОГ СТРАДАЊА СРБА У ЈАСЕНОВЦУ И НА МНОГИМ ДРУГИМ МЕСТИМА, ДА ГА ПРЕНЕСЕМО НАШИМ БУДУЋИМ ГЕНЕРАЦИЈАМА КАО СВЕШТА О ТОМЕ ШТА СЕ ДЕШАВАЛО. НА ТОМЕ РАДИМ ЗАЈЕДНО СА ПРЕДСЕДНИКОМ ВУЧИЋЕМ И МИСЛИМА ДА ЈЕ ТО ВРЕДНО ЧИЊЕЊА. ЗАБОРАВ ЈЕ ТАКОЂЕ ЗЛОЧИН. А ЈАСЕНОВАЦ ЈЕ МЕСТО СТРАДАЊА 500 ХИЉАДА СРБА.

не бисмо опстали. Изгубили бисмо и ово што смо успели да спасимо. Ми се овде у политичком смислу налазимо у својеврсној спасилачкој мисији. Боримо се против сталних насртаја на наш идентитет и на наше остварење, које се зове Република Српска.

Турска је све активнија у региону, али са промењеном политиком. Како видите нову улогу Турске на Балкану?

– Раније, док је Ахмет Давутоглу био њихов важан човек, написао је књигу „Нулти проблеми“, а они су управо направили хиљаду проблема. Долазио је у БиХ и говорио да је ово њихова земља, где треба да реафирмишу Отоманску империју. У последње време председник Ердоган шаље сасвим другачије поруке. И ја сам сведок тога, јер сам неколико пута био у прилици да видим како је спреман да подржи пројекте развоја у читавој БиХ, не само у муслиманском делу. Један од егзактних доказа је изградња ауто-пута Београд – Сарајево – Београд, кружног прстена који треба да реши вековни проблем БиХ да престане да буде слепо црево у комуникацијском смислу. Имали бисмо магистралу која би од Градишке, преко Добоја и Сарајева, ишла на Вишеград и изашла на Ниш, што би значајно привукло транспорт на релацији Турска – Европа, који је веома развијен. О томе разговарамо са Турском и покушавамо да сагледамо њихове интересе.

Наравно, нисмо спремни да прихватимо никакве вредности које би угрожавале нашу нацију, али сматрамо и да пошто они с Бошњацима деле исту веру, треба и да имају приснију сарадњу, као што би реално било да и Бошњаци муслимани, прихвате да

смо ми православци Срби, и да нема босанских Срба или хрватских Срба, већ да постоје само Срби. Ја сам Србин, нисам никакав босански Србин, и вређа ме када ме неко тако ословљава.

Евидентна су позитивна дешавања у самој Турској, где је од ситуације изразите затегнутости након рушења руског авиона она готово нормализована и успостављени су коректни и готово присни односи са Руском Федерацијом. Рецимо до пре пар година нико није могао да верује да ће Турска купити од Русије С-400, а ево то се дешава упркос свим противљењима НАТО-а и претњама које одагле долазе.

Све то говори у прилог томе да Турска данас има другачије лице. Опет, не треба да се преваримо у томе и то олако прихватимо, већ треба пажљиво сагледати ону реалну Турску, која данас покушава да има исти однос према свима.

Колико је за Републику Српску битна стабилна и јака Република Србија?

– То је веома важно. Србија је данас управо онаква какву прижељкујемо – жели да помогне Републици Српској и та своја хтења не скрива од међународне заједнице. Председник Вучић је веома отворен у томе, долази у Републику Српску и веома сам захвалан на подршци коју нам Србија даје и у материјалном и сваком другом смислу. Србија је данас једина озбиљна земља на просторима бивше Југославије, иако је све учињено да тако не буде. Поменућу само блокаде и бомбардовање. Мало је нација које би издржале оно што су издржали Срби и Србија. Ако је неко патриота у Србији, а жели да се бави политиком, једино што је исправно данас, свидело се то некоме или не, је-

сте да мора да стане иза Вучићеве преговарачке позиције везане за Космет. Јер је то национално, односно државно питање број 1. А шта се дешава? То подривају управо они који су имали прилику да решавају питање Космета, и то десетак година раније.

Потребна нам је слободна и јака Србија. Када је Вучић почео да спроводи такву политику, да власт у Србији не формирају и њоме не руководе амбасадори страних земаља, Србија је почела да се враћа себи.

Та другачија Србија има данас и другачији однос према војсци. Војска Србије је опремљенија, последњих година ратни команданти из 1999. године добили су место које им припада у српској војној историји.

– Свака част. Ако неко хоће да буде држава, мора тако да ради. Не сме да одбаци људе који су се борили за државу и нацију... За похвалу је и што је Србија прихватила велики број наших официра из ЈНА, који су остварили своја прва кроз институције Србије.

Шта је, по Вашем мишљењу, стуб идентитета српског народа са обе стране Дрине? Шта је то шта сваки Србин треба да зна?

– Језик, писмо, српска православна вера, крсна слава, страдалничка историја – то су стубови нашег идентитета.

Борили смо се „за крст часни и слободу златну”, „краља и отаџбину”, клицали „смрт фашизму, слобода народу”... Шта је то за шта се данас вреди борити?

– Увек за слободу. Срби су током историје научили да ако немају своју државу, немају ни слободу. Где год да су били, а да то није била њихова држава, нису били слободни. Због такве тежње често су били сатанизовани... Пример Југославије, коју су створили Срби, доста говори. Лично верујем да је то била велика заблуда тадашње српске елите, која је на енормном страдању нашег народа 1918. године одлучила да прави Југославију, уместо да направи Србију на свим простори-

АКО НЕКО ХОЋЕ ДА БУДЕ ДРЖАВА, МОРА ТАКО ДА РАДИ. НЕ СМЕ ДА ОДБАЦИ ЉУДЕ КОЈИ СУ СЕ БОРИЛИ ЗА ДРЖАВУ И НАЦИЈУ... ЗА ПОХВАЛУ ЈЕ И ШТО ЈЕ СРБИЈА ПРИХВАТИЛА ВЕЛИКИ БРОЈ НАШИХ ОФИЦИРА ИЗ ЈНА, КОЈИ СУ ОСТВАРИЛИ СВОЈА ПРВА КРОЗ ИНСТИТУЦИЈЕ СРБИЈЕ.

ма где живе Срби, што је као победница могла. Могла је да интегрише велики део БиХ, Далмације и онога што је већ било предодређено, а што су касније користили као синоним за Велику Србију, када је требало да нас сатанизују. То широко српско срце дозволило је да се направи Југославија и да се дају иста права Хрватима и другима који су на крају тог истог века кренули безочно да разбијају управо ту слободу коју су им Срби извојевали. И то је српска заблуда. Ми само мислимо да смо им 1918. године донели слободу од Аустроугарске. Јер је Аустроугарска била наш непријатељ, али још није доказано да је била и њихов непријатељ. Зато и мислим да је Југославија огромна српска национална заблуда. Да је тада одлука била другачија, верујем да би и однос снага данас био другачији. Хрватска до Југославије није ни постојала као држава и никада није изгледала као што данас изгледа. То су јој омогућили Срби, који су касније протеривани у колонијама, убијани у Јасеновцу од истих тих Хрвата. Та заблуда је много коштала наш народ. Ми морамо да осветлимо тај проблем огромног страдања Срба у Јасеновцу и на многим другим местима, да га пренесемо будућим генерацијама као свест о томе шта се дешавало. На томе радим заједно са председником Вучићем и мислим да је то вредно чињења. Заборав је такође злочин. А Јасеновац је место страдања 500 хиљада Срба. Сећам се да се, када се Хрватска осамосталила, водила полемика о томе. Они нису признавали јасеновачке жртве, а хрватски председник Туђман је Јасеновац карактерисао као радни, а не логор смрти. Баш тада сам боравио у Израелу, у музеју холокауста Јад Вашем, где ми је директор тог центра показао број од 500 хиљада Срба побијених у Јасеновцу. Рекао ми је да је то права истина, а да Хрвати могу да пишу шта хоће.

Још је Гогољ упозоравао да је највећа битка која се води она за људске душе. Данас имамо и назив који то описује – хибридно ратовање. Какво је, у свему томе, стање духа српског народа?

– Српски народ је вратио своје достојанство већ чињеницом да смо се отргли од наметнутог стања безнађа. Многи су пре петнаестак година размишљали да је прича о Републици Српској заблуда и да је међународна заједница толико јака да нам не преостаје ништа друго него да прихватамо све што нам кажу. А то је значило потлачен однос. Онда смо почели да се боримо, да поново освајамо слободу и сачувамо то што смо могли да сачувамо од Републике Српске. Мени је највећа политичка и људска сатисфакција када се овде, у Републици Српској, сретнем с обичним људима, од којих и даље многи не живе у неком материјалном благостању, који на питање како су одговарају: „Добро смо председничке, само не дај Републику Српску!”

То поверење и патриотизам није могла да сруши најмасовнија политичка, војна и економска операција против једног народа, није могла да поколеба српски национални идентитет на овим просторима. То је нешто што нам враћа снагу, што младим људима отвара будућност. Ми смо прошли голготу, покушали су да нас окарактерису као лоше. Све што раде генерали у рату, лоше се тумачи само за српске генерале. А није било лоше оно што су радили Муслимани или Хрвати.

У неком условном сумирању резултата, како бисте завршили реченицу: Милорад Додик је човек који је...?

– Поносан на оно што ради, поносан на своју породицу и шесторо унучади, а рачунам да ће их бити још.!

Медијски рат – поуке и искуства из 1999. године

ПРВА ЖРТВА ЈЕ

ИСТИНА

„Да није обмана, човечанство би изумрло од очаја и досаде.” Сагледамо ли историју људске цивилизације не може се рећи да је ова изрека далеко од истине. Као и да прошлост, садашњост и будућност човечанства не почивају, али и не зависе управо од обмане. А 20. и ово нешто мало од 21. века што смо загребали, без сумње, у односу на претходне, непревазиђени су у овој вештини. Поготово у категорији медијске манипулације. Она се усавршавала пажљиво, нарочито у САД, све док нам није изнедрила културу у којој се „више не лаже”, већ се „креира нова стварност”. Она која коригује ову у којој живимо, не би ли се у неприродној средини створило природно окружење за манипулаторе који њом руководе.

Пише Никола ДРАЖОВИЋ

Један од полигона на којима је међу првим жртвама пала истина, а одмах за њом и људско достојанство, као и све цивилизацијске тековине човечанства на прагу 21. века, била је агресија НАТО-а 1999. године на Савезну Републику Југославију. Тог 24. марта ка Србији и Црној Гори, уз америчке бомбардере на крилима „хуманитарне интервенције”, у рат је полетела и најснажнија глобална медијска машинерија, предвођена америчким Си-Ен-Еном. Спремна да свим расположивим средствима – манипулацијом, лажима и сензацијама – уништи морал непријатеља и пред светом оправда рат без покрића.

Сатанизација Србије и Срба била је примарни циљ. На њему се радило дуго. Припреме су отпочеле још почетком деведесетих година током грађанског рата у Босни. Ипак, медијски рат који је букнуо те 1999. године варнице обмане понео је још из Заливског рата, Панаме, Вијетнама..., а оне су сваки пут бивале све отпорније и убојитије. Међутим, показало се, не и несавладиве. Иако потпуно неспремна за сукоб са надмоћном глобалном медијском индустријом, коју су подржавали и у том рату усме-

равали врхунски експерти пропаганде, домаћа медијска сцена, макар на локалном нивоу, ту борбу је 1999. године добила. Међутим, може ли се такав исход назвати победом? Управо о томе смо на овогодишњем Сајму књига у Београду, на трибини „Медијски рат – искуства и поуке из 1999. године“, организованој на штанду Министарства одбране и Војске Србије, разговарали са пуковником у пензији Драганом Величковићем, пилотом који је ратне 1999. године у име Управе за информисање и морал био задужен за организовање рада ратног прес-центра, затим са Милованом Дрецуном, новинаром, ТВ водитељем, војно-политичким аналитичаром и народним послаником, и на крају са ратним фотографом листа „Војска“ Александром Келићем.

Наши саговорници били су једногласни у оцени да је Србија током НАТО агресије, макар када је реч о пласирању информација с наше територије, медијски рат добила. Управо због чињенице да се борила против уходаног механизма који покреће незамислива моћ. Србија је у тај

механизам, како тврде наши саговорници, убацила клип који је пољуљао његове темеље.

ОД КАПИТУЛАЦИЈЕ ЗА ТРИ ДАНА ДО ТРОМЕСЕЧНОГ ОТПОРА ЦЕЛОМ СВЕТУ

Одговарајући својевремено на питање новинара о томе шта се то финансира у Србији и Црној Гори новцем западних сила, тадашња државна секретарка Медлин Олбрајт је у освит крвавог сукоба 1999. одговорила: „Видећете. Срби ће нам до пролећа јести из шаке.“ Међутим, Србија је изненадила. Показало се да није била сасвим нејак противник у предстојећем информационом рату. Упркос потпуној блокади за све информације које су долазиле из наше земље, укључујући и демантије вести западних медија, полако али сигурно у очима светске јавности мењала се улога целата и жртве.

Исто тако полако домаћи медији сламали су ту челичну брану најснажнијим оружјем – чињеницама и истином.

Најважнију улогу у том рату одиграо је Прес центар Војске Југославије, успостављен већ другог дана по отпочињању агресије у Централном клубу Војске Југославије. Током 78 дана ова јединствена институција дала је изузетан допринос супротстављању непријатељу и одбрани земље.

– Почетак рата дочекали смо прилично неорганизовани и формално није било модела за организовање медијских структура. Међутим, део младих официра имао је непроцењива искуства која су стицали деведесетих година у организованим ратним прес-центрима. Морали смо самоиницијативно да направимо нову шему којом бисмо се супротставили надмоћнијим западним медијима. Тако је настао ратни прес-центар у садашњем Дому Војске у Београду, који је био језгро читаве медијске приче 1999. године. У Прес центру ВЈ ангажовано је неколико десетина стручних лица из више државних институција, а помоћ у раду пружиле су бројне организације, институције и установе. Током рада у прес-центру је одржано 25 конференције за новинаре, акредитовано 2.510 лица, од којих 1.535 представника 490 иностраних редакција. Организовано је 39 колективних и скоро 2.000 појединачних непосредних извештавања са места догађаја – објашњава пуковник Величковић, додајући да је посебан значај и допринос рада Прес центра Војске Југославије испољен после бомбардовања зграде Радио-телевизије Србије, онеспособљања бројних елемената радио-дифузног и комуникационог система и укидања права коришћења сателитског преноса информација у свет.

СЕНЗАЦИЈА ПРЕ ИСТИНЕ

Прес центар Војске Југославије у то време био је оаза истине у мору исконструисаних вести, чија је једина сврха била да Србију и Србе прикажу као агресоре. Утркујући се за новим информацијама, трагајући за сензацијама, а не за чињеницама, новинари који су креирали те вести често су стварали карикатуре стварности – пуне грешака, недоследности и нелогичности. Расветљавање тих двосмислених и непрецизних информација, које су се олако играле са судбином једног народа, намерно га лажно етикетирајући терминима геноцида, фашизма и сликама најкрволочнијих злочина, остављајући генерацијама поколења да скидају са коже њихов печат, био је најважнији задатак Прес центра ВЈ.

**Милован
Дреџун**

*Знао сам да ће
пропаганда западних
медија бити
изузетно жестока,
веома интензивна
и да је једини начин
да се супротставим
ономе што је први
злочин сваког рата, а
то је убијање истине,
управо – истина.*

**Александар
Келић**

*Један од највећих
изазова био је
како архивирање
фотографије које
су биле аналојно
снимљене, а требало
их је дигитално
архивирање,
што је захтевало
изузетан напор
и организационе
способности, које су
на крају резултирале
чиме да у војном
фото-центру и данас
постоји изузетна
архива фотографија
из тог периода.*

Била је то борба за истину – свих 78 дана. Прес-билтени су се свакодневно преводили на шест језика, организоване су посете локацијама, информације су редовно ажуриране. У то време новинари који су функционисали у Прес центру били су једини који су заиста имали додир са стварношћу са лица места. И они су били ти који су доносили истину о рату у СРЈ. Истину потпуно другачију од оне коју су саопштавала заштитна лица великих светских медијских кућа.

Ипак, медијски рат изван колико-толико безбедних престоничких граница носио је са собом посебне ризике и изазове. О њима сведочи и новинар и војно-политички аналитичар Милован Дреџун. Тада је већ имао завидно искуство из Босне, али, како је то и сам признао, на ужасе рата човек се никада не навикне.

– Знао сам да ће пропаганда западних медија бити изузетно жестока, веома интензивна и да је једини начин да се супротставим ономе што је први злочин сваког рата, а то је убијање истине, управо – истина. Тражио сам од тада главног и одговорног уредника РТС-а Драгољуба Милановића да ми допусти да одем на јут, како бих развио сопствени концепт супротстављања. Колега Магочи, сниматељ и ја смо, захваљујући Команди Приштинског корпуса и Треће армије, деловали потпуно издвојено, за разлику од неколицине тамошњих новинара смештених у хотелу „Гранд”, којег су ретко напуштали – претретио се Дреџун свог извештавања с Косова и Метохије 1999. године, захваљујући ком су сликом и тоном с лица места демантоване многе дезинформације и лажи које су пласирали западни медији и НАТО.

ПРАВО ЛИЦЕ НАТО АГРЕСИЈЕ

Иако му је живот много пута био у опасности, а ратна дешавања пред њега постављала немогуће професионалне изазове, Дреџун је, како је он то описао, на Косову 1999. године са својим колегама водио прави медијски рат са светом. И, према његовом мишљењу, тај рат је добијен. Макар на терену. Ипак, најтежи део посла, открио је он, није му било извештавање из борби, већ оно о цивилним жртвама.

– У то колико су припадници ОВК у договору са САД и осталим западним силама вешто манипулисали јавношћу, уверио сам се лично више пута. Када смо једном приликом били у посети Глоговцу, док смо снимали, >

на оближњој ливади приметио сам младића како лежи и држи се за главу. Пришао сам му и схватио да је реч о Албанцу који се жалио на снажне болове у глави. Након што смо му пружили неопходну помоћ, објаснио нам је да је из оближњег села и да је побегао из куће када су у место дошли припадници ОВК терајући људе да напусте куће, како би изгледало да их је југословенска војска протерала са њихових огњишта. Мушкарце би силом одводили да се боре за ОВК. Он и његова браћа нису хтели да напусте дом, због чега су их крвнички тукли и малтретирали. Нажалост, он је једини који је успео да побегне – присећа се Дрецун, истичући да се током рада на терену те 1999. године сусретао са бројним примерима манипулације Запада, чије су активности биле усмерене према грађанима и војсци. Од нетачних гласина које су стваране и ширене захваљујући раду западних обавештајаца на домаћем терену, а које су узроковале стварање панике и пад морала међу људима, до конкретних пропагандних мера када су циљаним југословенским војним јединицама бацане велике количине папирних летака са порукама у којима су војници позивани на предају и полагање оружја.

– Средства којима се НАТО служио да сломи за њих изненађујући отпор југословенске војске, који по њиховим

прорачунима није требало да потраје више од 72 сата, била су разноврсна, а притисак огроман. Моја улога као новинара и у том погледу је била да трагам за истином. Сећам се случаја када су током рата мајке војника започеле протест инсистирајући да се њихови синови врате из ратне зоне након што су одјекнуле гласине о великим губицима наше војске и бројним погинулима који су пристигли до краљевачке болнице. Та ситуација узроковала је бројна дезертерства, а на крају се показало да је иза свега стајала једна медицинска сестра из Краљева која је ширила те лажне вести, тврдећи да је својим очима видела лешеве, да бих из разговора са њом касније дошао до информације да то није била истина и да тела у ствари никада није било. Ипак, штета је учињена, а којим, односно чијим се мотивима она водила сасвим је јасно. И то није био усамљен случај. Био је то страхан психолошки рат који се против нас водио на свим пољима – закључио је Дрецун.

РАТОВАЊЕ СВИМ СРЕДСТВИМА

НАТО агресија 1999. ставила је пред нашу војску и медије бројне изазове, приморавајући их да у ходу осмишљавају до тада непостојеће механизме одбране, који су на

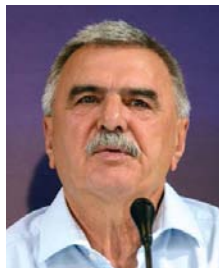
неки начин донели еволуцију ратовања, како у нашим, тако и у редовима агресора. Брзина којом су домаћи медији сликом и чињеницама демантовали упорне лажне конструкције западних новинара у извештавању са терена, а које је било инспирисано нетачним и непрецизним извештавањем портпарола НАТО снага Џејмија Шеја, медијски рат подигла је на нови ниво. Тако ће остати забележено да је управо током НАТО агресије 1999. године први пут вођен и интернет рат, у ком су домаћи медији успешно парирали непријатељу, иако се могло рећи да у Југославији тада интернета није било. У то време фото-репортер „Војске”, данас доцент Академије примењених уметности Александар Келић истакао је да се те 1999. године води прави техничко-технолошки рат.

– Брзина којом су се преносиле информације од нас је захтевала право чудо. Требао је да први пут, у једној ратној ситуацији и немогућим условима, покренемо интернет у војсци. Један од највећих изазова био је како архивирати фотографије које су биле аналогно снимљене, а требало их је преbacити у дигитални облик. То је захтевало изузетан напор и организационе способности, тако да у Фото-центру данас постоји изузетна архива фотографија из тог периода – истакао је Келић, присећајући се надљудских напора којима се наша војска опирала притиску агресора и настојању да реализује своју мисију – победу за три дана.

До остварења тог циља није дошло и НАТО се сусрео са поразом у медијском рату. Тога су постали свесни и бројни европски медији још током агресије. Мадридски „Мундо” изнео је оцену 31. маја 1999. о потпуном информативном расуло у редовима Алијансе, али и водећих светских медија који су предводили рат против СР Југославије.

КРЕДИБИЛИТЕТ ЛАЖИ

Још од случаја Рачак 1998. године и наводног, а више него потребног „масакра” који је југословенска војска починила над албанским становништвом и који је послужио као повод да би се покренула агресија на Југославију, па преко низа других полуистина и лажи које су касније демаскиране, корак по корак скидан је вео манипулација којима се Запад служио у обмањивању светске јавности, не би ли својим крвавим и нехуманим акцијама обезбедио привид кредибилитета и хумани-

**Драган
Величковић**

Почетњак рајша дочекали смо љрилично неорјанизовани, формално и није било модела за орјанизовање медијских сѝрукѝура. Међу ѝтим, гео младих официра имао је неѝроцењива искусѝва која су сѝициали деведесетѝих ѝодина у орјанизованим рајшним ѝрес-ценѝирима. Морали смо да најравимо нову шему којом бисмо се суйроѝсѝавили надмоћнијим зајадним медијима. Тако је настѝао рајшни ѝрес ценѝар, смешѝен у садашњем Дому Војске у Беоѝраду, који је био језѝро чѝѝаве медијске ѝриче 1999. ѝодине.

тарни карактер. У медијском рату, нажалост, прва информација је увек та која има најснажнији утисак. Искуство је показало да је њен печат најтеже уклонити, ма колико год пута истина касније дошла до очију и ушију гледалаца. Запад је тога био и те како свестан. Због тога у њиховим вестима нису биле важне чињенице колико сензације – потресне слике које су циљале на емоције, а не на разум онога коме су сервиране. У супротном би се вероватно свако од гледалаца запитао о логици онога што му се пласира. Тако је у извештају Џејмија Шеја био и податак да је воз у Грделичкој клисури био колатерална штета јер је „јурећи” српском пругом невероватних 105, уместо 45 километара на сат, био бржи од НАТО пројектила и да је тако једноставно игром случаја налетео на њега у незгодном тренутку. Таквих непрецизности 1999. било је много, а борба са српским медијима који су лажима супротстављали истину није била лака. То је признао чак и поменути Шеј, истичући да је медијски рат који је вођен против Србије на тренутке био неорганизован, а кампање насумичне.

Упркос бројним претходним искуствима у Србији, НАТО је наишао на нешто на шта није био спреман – информациони контра-напад. Због грешака у коментарисању инцидента, међу којима је и бомбардовање избегличког конвоја, кредибилитет НАТО-а је опадао, урушавајући се у конфузији коју су изазвале опречне поруке и недостатак потврђених информација.

Упркос томе као чињеница остаће податак да је сукобе на Косову и Метохији пратило четири пута више новинара него у Вијетнаму, а права истина о жртвама и кривцима остала је недоступна светској јавности.

У условима у којима је једна мала балканска земља била принуђена на дефанзивни рат са целим светом, суочена са страшним другим изборима – капитулацијом или истребљењем, може се рећи да је пораз био неминован. Било је само питање времена када ће до њега доћи. Ипак, свака извојевана битка, и сваки пут када би истина нејаких победила сву силу којом су се надмоћни беспоштедно обрушили на њих – била је победа. Због тога се може рећи да је медијски рат Србија те 1999. године ипак добила. Макар на својој територији. А да ли је нешто из њега и научила? Надамо се да то нећемо никада сазнати.!

СИСТЕМ

Фото: Дејан Беда

БАРС 2019.

ЛЕТ НА ТАЛАСУ АДРЕНАЛИНА

Изузетна обученост, добра комуникација и дух пријатељства обележили су заједничку летно-тактичку вежбу БАРС 2019, pilota Ратног ваздухопловства Војске Србије и њихових колега из Ваздушно-космичких снага Оружаних снага Руске Федерације. Према сценарију, оружани сукоб почео је на државној граници. Руководство је поставило команданту мешовите ваздухопловне групе задатак да конфликт хитно локализује.

Текст и фотографије Владимир ВЈЕШТИЋ

На извршину припрему! Одсечно „испаљена” наредба, која не захтева превод, прекида жамор на првом спрату зграде Команде 185. центра за припрему и борбену примену јединица ваздушно-космичких снага Руске Федерације, на аеродрому „Приволжски” у руској Астраханској области.

Изненадни талас адреналина „одсеца” сваки звук, сем реског тона који сваког секунда производи казалака на великом зидном сату.

Следи низ изговорених података пред лет, на које је одговор само дисање српских и руских pilota „мигова 29”.

Време – готово потпуно облачно.

Видљивост – испод и изнад облака преко 10 километара.

Облачност – од 7 до 8 осмина, база облачности од 270 до 300 метара.

Температура – од минус 1 до 0, максимално од 5 до 8 степени.

Притисак – 767 милибара.

Ређају се подаци о ветру на различитим висинама – од 40 до 70 километара на сат, до две хиљаде метара, па

све до 130 км/сат на висинама преко седам километара.

Птице у групама од – до...

А онда, пред крај овог типског монолога, након одређивања смера полетања и слетања, и алтернативног аеродрома, обавештење да је полетно-слетна стаза прегледана и спремна за лет.

– Задатак мешовитих посада је – лоцирати и оборити циљеве у ваздуху! Молим вас, пратите све мере безбедности приликом лета и дејствовања по циљевима. Дејствујте само ако сте потпуно сигурни, без опасности за pilota!

На своја места!

Управо тако је започео први летачки дан на овогодишњој, петој по реду, заједничкој летно-тактичкој вежби БАРС 2019, pilota Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије и њихових колега из Ваздушно-космичких снага Оружаних снага Руске Федерације. Два дана раније претходиле су му детаљне припреме, „баждарење” технике и прилагођавање опреме, уз све неопходне процедуре. >

Дакле, „телеграфским” речником с почетка: пилоти авиона МиГ-29 и хеликоптера Ми-8 МТВ-5, у мешовитим руско-српским посадама успешно су реализовали низ летачких активности са темом „Припрема и реализација борбених дејстава у току извршења задатака спречавања ескалације оружаног сукоба на државној граници и спровођење акције трагања и спасавања”.

„ОДМАХ ЛОКАЛИЗУЈТЕ КОНФЛИКТ”

Према сценарију, оружани сукоб почео је на државној граници. Руководство је поставило команданту мешовите ваздухопловне групе задатак да конфликт локализује. Након детаљних припрема посаде су изводиле летове током којих су презентовале ефикасну координацију, по-

ПОВЕРЕЊЕ КЉУЧНА РЕЧ

Представник Команде Ваздушно-космичких снага Русије пуковник Константин Суриков нагласио је да је видљиво да постоји велико поверење између руских и српских пилота.

– У овим вежбама учествују добро обучени, припремљени летачки састави. Наравно, неприпремљене посаде не лете, јер тако сложене задатке, као што је групно искрцавање, могу да обезбеде само добро припремљени пилоти. Сваке године побољшавамо обуку, постављамо више циљеве и теже задатке. Примера ради, 2017. године вежбали смо у тешким метеоролошким условима, а ове године реализовали смо летења коришћењем наочара за ноћно осматрање – каже Суриков.

сле чега су уследила практична дејства са бојевим гађањем и извршавање тактичких задатака на полигону Ашулук, укључујући и летове у ноћним условима.

Оперативно-тактичка авијација обавила је припреме и ефикасно пресрела ваздушне циљеве – маневарске ловце, беспилотне летелице и хеликоптере. Задатак хеликоптерских јединица, у формацији одељења (четири хеликоптера Ми-8 МТВ-5), било је неутралисање непријатељске живе силе ради припреме десантне просторије и искрцавање десанта. Друго одељење је успешно извршило мисију борбеног трагања и спасавања.

Током анализе вежбе начелник 185. центра за припрему и борбену примену јединица ваздушно-космичких снага Руске Федерације пуковник Алексеј Владимирович Ротко активност је оценио високом оценом, изра-

жавајући задовољство због успешне реализације комплексних задатака.

– Ноћна дејства била су изузетно захтевна, али и атрактивна. Сви постављени циљеви су испуњени, а посаде су оправдале поверење, али и унапредиле своја знања и искуства, у условима који су близу ратних – рекао је пуковник Ротко и посебно истакао задовољство због веома добре сарадње између чланова мешовитих посада.

Командант 204. ваздухопловне бригаде пуковник Бране Крњајић, који је у Астрахану предводио групу од 14 пилота Војске Србије, рекао је да је веома задовољан приказаним, посебно истичући демонстрирану обученост, али и велику мотивисаност припадника две војске.

– Обе стране су уочи вежбе обавиле опсежне припреме и сваки детаљ је разрађен, па смо у потпуно-

УНАПРЕЂЕЊЕ МЕДИЦИНСКОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА ЛЕТЕЊА

Члан српске експедиције био је и мајор др Ненад Бачевић, специјалиста ваздухопловне медицине са Ваздухопловномедицинског института. Уочи летачког дана, након задуживања заштитна летачка опрема је подешена и проверена је њена функционална исправност.

– За време извршних припрема пред лет, разговором са пилотима и мерењем виталних параметара, артеријског притиска и срчане фреквенце, утврђује се здравствена способност за извршење летачких задатака – објашњава др Бачевић и потврђује да су сви српски пилоти здрави и спремни за лет. Додаје и да ће нова сазнања, стечена разменом искустава са руским колегама, бити корисна за унапређење медицинског обезбеђења летења.

сти извршили задатке договорене на планској конференцији. Сматрамо и да смо битно унапредили сарадњу и обученост, што сведочи о напретку вежбе, па је то и разлог више да наставимо са заједничким активностима – рекао је пуковник Крњајић, који је посебно подвукао велико поверење међу члановима тимова, створено током претходних година.

НОЋНА ХЕЛИКОПТЕРСКА МИСИЈА

Домаћин припадницима Војске Србије, представник Команде Ваздушно-космичких снага Русије пуковник Константин Суриков, захвалио је свим учесницима што су поштовали мере безбедности, а посебно техничком особљу, које је добро припремило ваздухоплове и технику и омогућило успешно извршење свих задатака. >

На вежби је ангажовано осам мешовитих хеликоптерских посада на летелицама Ми-8 МТВ-5

ПУКОВНИК РОТКО: ОПРАВДАЛИ СМО НАЗИВ ВЕЖБЕ

На свечаној вечери последњег дана вежбе пуковник Алексеј Владимирович Ротко, начелник 185. центра за припрему и борбену примену јединица ваздушно-космичких снага Руске Федерације, подсетио је да је активност прошла у условима „близу ратним” и да су постигнути изузетни резултати, нарочито кад је реч о комуникацији између чланова мешовитих посада, тако да је у потпуности оправдан назив вежбе – братство руских и српских пилота.

КОМАНДАНТ 204. ВАЗДУХОПЛОВНЕ БРИГАДЕ ПУКОВНИК БРАНЕ КРЊАЈИЋ, КОЈИ ЈЕ У АСТРАХАНУ ПРЕДВОДИО ГРУПУ ОД 14 ПИЛОТА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ, РЕКАО ЈЕ ДА ЈЕ ВЕОМА ЗАДОВОЉАН ПРИКАЗАНИМ, ПОСЕБНО ИСТИЧУЋИ ДЕМОСТРИРАНУ ОБУЧЕНОСТ, АЛИ И ВЕЛИКУ МОТИВИСАНОСТ ПРИПАДНИКА ДВЕ ВОЈСКЕ

ПРИЈЕМ КОД АМБАСАДОРА ЛАЗАНСКОГ

Након завршетка вежбе амбасадор Мирослав Лазански и изасланик одбране Републике Србије у Руској Федерацији пуковник Будимир Гајић приредили су у Амбасади Републике Србије у Москви пријем за српске пилоте. Након што им је честитао на успешној завршеној активности, Лазански је пилотима поручио да су истински амбасадори своје земље.

Учесницима вежбе БАРС 2019, по наредби министра одбране Руске Федерације Сергеја Шојгуа, уручене су медаље за успешно учешће на вежби. Током два летачка дана, њих је посетио и изасланик одбране Републике Србије у Руској Федерацији пуковник Будимир Гајић, који је истакао да је то увежбавање круна заједничких активности Војске Србије и Оружаних снага Руске федерације у 2019. години и још један од показатеља успешне и плодотворне сарадње.

– Осим вежби „Словенско братство”, „Словенски штит” и БАРС, припадници РВ и ПВО Војске Србије имали су прилику да са руским колегама размењују искуства и током обуке у центрима за обуку пилотског кадра у Липецку, Торзоку, Ростову на Дону и другим центрима – рекао је пуковник Гајић и додао да опремање Војске Србије савременим ваздухопловним и ПВО системима из Русије намеће и потребу за додатним усавршавањем кадрова, тако да у наредној години, како је истакао, можемо очекивати још већи број заједничких активности. Заменик команданта 890. хеликоптерске ескадриле мајор Бојан Трукуља први је пут на вежби БАРС, али има доста искуства сарадње с руским колегама, јер је ове године провео шест месеци на усавршавању у Казању и Торжоку.

– То је сарадња с пријатељима и осећа се потреба за њеним унапређењем. Заиста видим озбиљан искорак у обуци, пре свега јер се руске колеге труде да нам презентују своје могућности и укажу на начине уз помоћ којих би унапредили ниво извршења задатака – каже мајор Трукуља, који посебно истиче велики значај ноћног летења на вежби, кога је сачињавало више комплексних задатака и елемената лета, од навигацијског летења, ванаеродромског полетања и слетања, до дејства из невођених ракетних зрна и топа, а све то током једног лета.

Током срдачног завршног дружења пилоти су једни другима пожелели да док год су активни, имају исти број полетања и слетања. |

„Јесен 2019” Петог батаљона војне полиције КоВ

УВЕК У ВАТРИ

Почетком новембра припадници Петог батаљона војне полиције Копнене војске извели су у Делиблатској пешчари тактичку вежбу „Јесен 2019” и поново показали врхунску оспособљеност у извршавању својих основних, полицијских задатака. Показне вежбе су најсложенији вид обуке, „круна” оспособљавања, испит на коме се виде сви квалитети, али и пропусти појединачне и колективне оспособљености људства.

Пише Душан ГЛИШИЋ

Фото: Даримир Банда

Задовољство приказаним вештинама у обезбеђењу различитих рејона и праваца постављањем заседа и осматрачница и ефикасним радом војне полиције на контролном пункту током напада диверзаната, изразио је и министар одбране Александар Вулин, који је посматрао део вежбе.

– Припадници Војске Србије свакодневно се припремају за извршавање наређења врховног команданта и државног руководства у очувању мира, стабилности и безбедности наше земље и српског народа ма где живео. Војска Србије је чувар и гаранција мира и стога је њено стално јачање и подизање оспособљености добра вест за читав Балкан – рекао је, поред осталог, министар Вулин.

Коментаришући вежбу командант Петог батаљона војне полиције потпуковник Владимир Петрић нагласио је да се одговарајући ниво индивидуалне и колективне оспособљености припадника јединице којом командује може постићи само сталним и напорним увежбавањем вештина потребних за извршавање сложених војнополицијских задатака. Стога је и вежба на специфичним теренима војвођанске пешчаре била прилика да се провери научно, уоче евентуалне грешке и неправилности и, у складу с тим, планира обука у наредном периоду. Команданти воле да кажу да су показне вежбе најсложенији вид обуке, „круна“ оспособљавања, испит на коме се виде сви квалитети, али и пропусти појединачне и колективне оспособљености људства, па је у складу с тим и потпуковник Петрић био више него задовољан знањем и способностима које су приказали његови потчињени.

Желећи да се детаљније упознамо с искуствима у планирању, организацији и реализацији обуке у Петом батаљону, посетили смо јединицу неколико дана после вежбе у Делиблатској пешчари, у време када су анализе и закључци о успеху вишедневног увежбавања увелико завршене. Истичући да се у Петом батаљону војне полиције КоВ увек ради као на ве-

жби, потпуковник Владимир Петрић објаснио је да им сложени и одговорни задаци, које свакодневно обављају, не дозвољавају импровизације и превелику рутину.

– У батаљону, чија је зона одговорности већи део Србије, заступљене су све специјалности војне полиције: општа, криминалистичка, саобраћајна и противдиверзиона, из чега се јасно виде и наши задаци. У складу с тим је и организација јединице, коју чине команда батаљона, одељење везе, вод за службе војне полиције, три чете војне полиције, вод саобраћајне војне полиције и вод водича службених паса. Две чете су у Новом Саду и Краљеву, због чега је њихова организација другачија у односу на 1. чету, смештену овде у Београду, коју чине команда чете и три вода војне полиције са борбеним возилима полиције (ВПБ М86). За разлику од 1. чете Војне полиције, 2. и 3. чета у свом саставу имају команду чете, три вода војне полиције, одељење за службе војне полиције и одељење саобраћајне војне полиције, чиме је обезбеђена аутономност у реализацији послова војне полиције у зони њихове територијалне надлежности. Обука у Петом батаљону војне полиције одувек се сматрала тежишним задатком. То, кад је реч о војној полицији, никако није случајно. Добро организована и умешно изведена обука кључна је за формирање хомогених колектива, физички спремних и дисциплинованих појединаца и јединица и предуслов за успешно извршавање одговорних задатака – рекао је потпуковник Петрић.

ПРОВЕРЕ УСЛОВ НАПРЕТКА

Индивидуална обука припадника Петог батаљона војне полиције реализује се обуком у јединици и упућивањем на усавршавања и специјалистичке курсеве. Њено тежиште је на оспособљавању појединаца за извршавање свих војнополицијских и других задатака у складу са законима и циљевима све три мисије Војске Србије. Циљ колективне обуке у батаљону је оспособ-

ПРАВИ ПРЕДСТАВНИК ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

Командант Петог батаљона потпуковник Владимир Петрић воли да каже како је та јединица прави представник војне полиције. Да је то истина, доказ је велики број успешно реализованих задатака и послова војне полиције у протеклом периоду.

– Ефикасна и квалитетна реализација обуке, значајно учешће јединица у борбеним дејствима на простору Косова и Метохије 1998. године, наше ангажовање у борби против

НАТО агресије 1999. године на подручју карауле „Кошаре“ у оквиру борбене групе војне полиције Прве армије заједно са јединицама 24. батаљона војне полиције и чете војне полиције Дринске дивизије и учешће у операцији повратка у Копнену зону безбедности 2001. године, сматрам, заиста, врло ефектним доказима наше максималне оспособљености – оцењује потпуковник Петрић.

бљаване јединица свих нивоа за успешно извршавање наменских задатака. Основни облик обуке су тактичка увежбавања која се реализују у свим периодима оспособљавања јединице. У том смислу, сарадња са специјалним јединицама Војске Србије, посебно са Специјалном бригадом, значајна је не само зарад подизања нивоа и квалитета обуке војне полиције већ и због својеврсне провере стручне оспособљености, коју је могуће остварити једино у садејству с другим јединицама. Исти је случај и с међународним вежбама на којима, поред припадника јединица Петог батаљона, учествују сличне полицијске јединице других

армија. Током протеклих година, јединице Петог батаљона војне полиције учествовале су на седам међународних вежби: „Saber Junction 2012“, „Срем 2014“, „Чувар са сабљом 2014“, „Словенско братство 2016“, „Платинасти вук 2018“, „Обазриви вук 2019“ и „Платинасти вук 2019“. На свим вежбама учешће батаљона оцењено је највишим оценама.

На вежби „Saber Junction 2012“, реализованој у Хохенфелсу у Немачкој од 26. септембра до 2. новембра 2012, учествовала су 32 припадника батаљона из декларисаног вода војне полиције (два официра, 23 подофицира и седам професионалних војника),

док су на мултинационалној тактичкој вежби са бојевим гађањем „Срем 2014“ на полигону „Никинци“, од 6. до 14. новембра 2014, из састава батаљона била ангажована два вода војне полиције. На вежби су, поред припадника батаљона, учествовали и припадници Специјалне бригаде и ваздушно-десантних јединица Оружаних снага Руске Федерације.

У јуну 2019. године батаљон је поново учествовао на мултинационалној тактичкој вежби „Платинасти вук 2019“. Осим високог нивоа професионализма и тактичке обучености, екипа из састава батаљона била је веома успешна и на такмичењу у стрељаштву, одржаном на вежби, где је заузела прво место у свеукупном пласману, као и прва места у дисциплинама гађање из пиштоља и гађање из аутоматске пушке, што говори и о високом нивоу ватрене обучености припадника батаљона.

– Посебно треба истаћи наше учешће на Здруженој тактичкој вежби са бојевим гађањем „Век победника 1918–2018“, када смо на стрелишту „Орешац“, први пут од формирања батаљона, извели тактичку вежбу са бојевим гађањем „Батаљон војне полиције у блокади, окружењу и уништењу терористичке групе“. За успе-

шно изведену вежбу добили смо похвале од министра одбране, начелника Генералштаба и команданта КоВ. На приказу способности Војске Србије и Министарства унутрашњих послова „Одбрана слободе” били смо саставни део пешадијског и моторизованог ешелона елитних јединица Војске Србије и Министарства унутрашњих послова, што смо разумели као велико признање. Посета министра одбране и начелника Генералштаба Војске Србије, као и похвале које смо након тога добили од команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симовића, говори о поверењу које у нас имају претпостављени. Све то не би било могуће да не истрајавамо у сталним напорима за што ефикасније одржавање и подизање нивоа оспособљености – подвлачи потпуковник Петрић.

ДОПРИНОС ОЧУВАЊУ МИРА

У Петом батаљону војне полиције формиран је и оспособљен декларисани вод војне полиције, обучен по стандардима Програма „Партнерство за мир”, сличним онима који важе за све јединице ангажоване у мултинационалним операцијама. Захваљујући томе и професионалном извршавању

задаата из прве мисије Војске Србије, Команда Копнене војске је 2013. године ангажовала батаљон у мултинационалним операцијама Уједињених нација у Републици Кипар. Од 19. марта до 25. септембра те године у саставу стрељачког вода у мировној операцији UNFICYP ангажована су 32 припадника батаљона, док су у мировној операцији у Либану, UNIFIL, од 11. децембра 2014. до 11. јуна 2015. године, у саставу вода за заштиту снага у Сектору „Запад”, ангажована 33 припадника Петог батаљона.

Поред учешћа јединица у саставу снага Уједињених нација у мултинационалним операцијама у Либерiji, Либану и на Кипру, из батаљона је појединачно ангажовано још 11 припадника у својству посматрача, штабних официра и чланова патрола, чиме је такође дат допринос у изградњи и очувању мира у свету.

Припаднике Петог батаљона војне полиције, препознатљиве по белом опасачу и црној беретки, често ћемо видети на војним свечаностима и београдским улицама. У мноштву обавеза и задатака, од којих обезбеђење личности и објеката, контрола саобраћаја и општи полицијски послови нису најмање одговорни, сложени и важни, потпуковник Петрић као најзначајни-

је, ипак, издваја обезбеђење административне линије и државне границе.

– То су послови који нису строго војнополицијски. Сматрам их изузетно значајним, посебно задатке у заштити државне границе од илегалног преласка миграната, које смо извршавали од марта 2016. до априла 2018. године. Циљ нашег ангажовања било је спречавање илегалног преласка државне границе Републике Србије, спречавање и сузбијање кријумчарења. Осим наше јединице, на пружању помоћи припадницима Граничне полиције Министарства унутрашњих послова Републике Србије, из састава Копнене војске био је ангажован и 3. батаљон војне полиције – рекао је потпуковник Петрић.

УВЕК БОРБЕНО СПРЕМНИ

Оно што одликује војну полицију Војске Србије, од формирања до данас, свакако су дисциплиноване, високо професионалне, а надасве борбено спремне јединице. У протеклом периоду реализовали су велики број различитих садржаја обуке, примерених савременим изазовима безбедности. Прошлу годину, каже потпуковник Петрић, обележило је и опремање батаљона савременим оптоелектрон-

ским уређајима, новим транспортним возилима војне полиције и интендантском опремом, што је олакшало реализацију свакодневних задатака.

– Делимично смо успели да унапредимо и услове за живот и рад у јединицама, али они још нису на нивоу потребном за несметано извршавање задатака. Међутим, желим да нагласим да опрема и услови рада нису

НАСТАНАК И РАЗВОЈ

Далеке 1994. године, из састава расформираног 93. заштитног моторизованог пука издвојен је батаљон војне полиције, који је реорганизован и преименован у Пети батаљон, чиме је започела нова ера у његовом развоју. Након реорганизовања и укрупњавања батаљона војне полиције 2002. године, у његов састав улазе делови 24. и 55. батаљона војне полиције, чете војне полиције из 20. моторизоване бригаде и 453. оклопне бригаде и вод водича службених паса из Безбедносно-обавештајног школског центра у Панчеву. Након гашења Београдског корпуса 2005. године, батаљон је препотчињен Команди Оперативних снага да би, исте године, још три чете из расформираног 37. батаљона војне полиције (Ужице) постале део Петог батаљона.

Нове организацијске промене извршене су 2006. године, када у састав батаљона улази и део људства и борбене технике расформираног 12. батаљона војне полиције. Следеће године Пети батаљон војне полиције препотчињен је Команди Копнене војске. Јединице војне полиције, заједно са Специјалном бригадом, биле су прве јединице попуњене искључиво професионалним саставом и пре него што је званично обустављено обавезно служење војног рока 2011. године.

Пети батаљон војне полиције био је међу првим јединицама које су у свој састав примиле већи број жена војника по уговору, што је знатно усложнило планирање, организацију и реализацију обуке.

били пресудан фактор успешне реализације задатака у протеклих 25 година. То су увек били људи који су радили и који раде у Петом батаљону војне полиције. Одлично развијени међуљудски односи, поверење потчињених у претпостављене и обратно, висок ниво морала и хомогени колективи били су и остали доминантно обележје ове јединице и разлог успешности на свим пољима. Понос је бити припадник Петог батаљона војне полиције, а нарочито командовати њиме – каже потпуковник Петрић.

Висок морал у Петом батаљону чувају и доследно изграђују, између осталог и поштујући традицију јединице, војске и народа коме припадају. У томе велики значај придају и очувању сећања на погинуле другове који су, током свих ратних искушења од оснивања до данас, дали своје животе у извршавању борбених задатака.

– Једно од места на којима се враћамо њиховим херојским подвизима, њиховом моралу и снази јесте и спомен-обележје које смо подигли крај касарне и открили уочи Дана војне полиције – 13. септембра 2013. године. У присуству припадника батаљона, породица наших погинулих другова и пензионисаних припадника Петог батаљона војне полиције, у касарни „Топчидер”, поклонили смо се сенима хероја из наших редова, погинулих током борбених дејстава на територији бивше Југославије и АП Косово

ВОД ВОДИЧА СЛУЖБЕНИХ ПАСА

Вод водича службених паса формиран је 4. априла 1996. у Кикинди, као једна од основних јединица у саставу Безбедносно-обавештајног школског центра у Панчеву. Јединица се састојала из два одељења војника по уговору војних полицајаца – уједно водича службених паса. Командири одељења и командир вода били су подофицири. Након гашења гарнизона Кикинда у децембру 2001. године, јединица је премештена у Зрењанин, где је остала до 2006. године, када се премешта у гарнизон Нови Сад, где се и сада налази. У почетку, јединица је у свом саставу имала псе трагачке и заштитне службе, а касније је опремљена псима за откривање минско-експлозивних средстава и опијата. Први пас за откривање опијата у Војсци дресиран је у овој јединици и први пут је ангажован на задатку 23. јануара 2004, што је био напредак у развоју кинологије у Војсци Србије. Први командир вода био је заставник Веселин Рођенков.

во и Метохија. Дали смо тиме на знање садашњим и будућим генерацијама Петог батаљона војне полиције, као и свима који нас посећују, да су дела наших погинулих припадника вечна инспирација – рекао је командант Петог батаљона војне полиције Владимир Петрић. |

250. ракетна бригада за ПВД

ЗА БЕЗБЕДНО И СИГУРНО НЕБО

Модерни и савремени артиљеријско-ракетни системи за ПВД чине систем ПВО јачим и отпорнијим, умањују могућност агресије из ваздушног простора, а уколико и дође до ње, омогућавају адекватно супротстављање

Пише Биљана МИЉИЋ

Фото: фото-репортери Медија центра „Одбрана”

Прилика да се сведу резултати рада јединице свакако су празници, а 250. ракетна бригада за противваздухопловна дејства Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране свечано је и ове године обележила свој дан, у спомен на 24. новембар 1962, када је формиран 250. ракетни пук ПВО.

Вежба „Словенски штит”, као прва таква у историји наших ракетних јединица, пето бојно гађање циљева у ваздушном простору „Шабла” у Републици Бугарској и учешће у обележавању 20. годишњице одбране отаџбине од НАТО агресије, својим значајем у претходних годину дана обележили су живот и рад јединице, која у садејству са осталим јединицама РВ и ПВО доприноси да небо изнад Србије буде безбедно и сигурно.

Дан јединице, али и осврт на годину која ће по важним догађајима сигурно остати забележена у историји те херојске бригаде, повод је за сусрет са командантом 250. ракетне бригаде за ПВД бригадним генералом Тиосавом Јанковићем.

– Важно је напоменути да смо ове године у јединици примили младе потпоручнике са Војне академије и да

смо у материјално-финансијском смислу били у повољнијој позицији него у претходном периоду, што је допринео да знатно унапредимо услове живота и рада у бригади – нагласио је генерал Јанковић.

ЗНАЧАЈ ВЕЖБЕ „СЛОВЕНСКИ ШТИТ”

Припадници бригаде обележили су свој дан док су се још сабирали утисци након успешно изведене заједничке тактичке вежбе са бојним гађањем ракетних јединица ПВО Војске Србије и Ваздушно-космичких снага Руске Федерације „Словенски штит 2019”, која је крајем октобра одржана на територији Републике Србије, а чији је циљ био образовање и употреба заједничке групације ПВО Војске Србије и Ваздушно-космичких снага Руске Федерације.

Том приликом су, како каже генерал Јанковић, размотрена значајна питања развоја употребе артиљеријско-ракетног система за ПВД и функционисања система ПВО у целини.

– Наоружање 250. ракетне бригаде совјетског је порекла, последње опремање било је 1983. године, па је вежба „Словенски штит 2019” била прилика да упознамо најмо- ➤

дерију технику Ваздушно-космичких снага Руске Федерације, сагледамо аспекте употребе ракетних јединица за ПВД у условима савремених претњи из ваздушног простора, анализирамо искуства из актуелних операција ПВО и да на тај начин потврдимо постојећа знања, али и да стекнемо нова. Имали смо прилику да видимо како функционише потпуно заокружени систем ПВО и да сазнамо више о карактеристикама најмодернијих артиљеријских-ракетних система за ПВД, средстава ВОЈИН и система аутоматизације. Први пут на ватреним положајима на територији Републике Србије имали смо распоређене ракетне системе С-400 и „панцир С1”. Успели смо да испланирамо употребу наведених снага, да их уклопимо у оперативни распоред 250. ракетне бригаде и да их у смислу извршног командовања адекватно ангажујемо и искористимо њихове изузетне борбене могућности у једној сложеној, моделованој ситуацији угрожавања ваздушног простора Републике Србије. Наши људи имали су озбиљан приступ, дали су све од себе и на опште задовољство ефикасно и успешно реализовали наведену вежбу. Истакао бих да су и остале јединице РВ и ПВО имале значајно учешће и дале допринос успеху ове вежбе. Ефекти вежбе су очигледни и уверен сам да ће дугорочно позитивно утицати на оперативну способност бригаде – оценио је генерал Јанковић.

ПРВИ КОРАК У ОПРЕМАЊУ САВРЕМЕНИМ НАОРУЖАЊЕМ

На вежби „Словенски штит 2019” извршено је и гађање из система „панцир С1” на полигону „Пасуљанске ливаде”, када је и најављено да тај систем постаје део Војске Србије.

– Артиљеријско-ракетни систем „панцир С1” биће у наоружању 250. ракетне бригаде. Наше борбене послуге су га на овој вежби успешно користиле, а на полигону су извеле и прво бојно гађање циљева на земљи. Реч је о са-

временом артиљеријско-ракетном систему за ПВД малог домета, изузетних борбених могућности, са завидним искуствима из савремених операција ПВО. Све то значи да је „панцир С1” у својој класи сасвим сигурно без конкуренције. Поседовањем једног таквог система биће знатно унапређене борбене могућности, пре свега просторне и ватрене, као и способност супротстављања ширем спектру претњи из ваздушног простора. Модерни и савремени артиљеријско-ракетни системи за ПВД чине систем ПВО јачим и отпорнијим, умањују могућност агресије из ваздушног простора, а уколико и дође до ње, омогућавају адекватно супротстављање. То и јесте намена дефанзивних система оружја, као што су артиљеријска ракетна средства за ПВД – објаснио је генерал Јанковић, додајући да је овај први корак у опремању бригаде савременим наоружањем и војном опремом изузетно важан.

Имајући у виду карактеристике артиљеријско-ракетног система за ПВД „панцир С1”, неопходно је да људство које ради на тим средствима буде врхунски обучено, о чему се у 250. бригади посебно водило рачуна.

– Људство 250. ракетне бригаде ПВД карактерише висока обученост, али и специфична посвећеност и приврженост ракетној техници, која је код нас питање кодекса и традиције. За обуку на артиљеријско-ракетном систему „панцир С1” изабрали смо појединце који су на обуци постизали најбоље резултате и који су се својим радом и понашањем наметнули за овај задатак. Њихова обученост говори нам да су указано поверење заслужили и да ће у наредном периоду бити окосница наших артиљеријско-ракетних јединица за ПВД – истакао је генерал Јанковић.

ГАЂАЊЕ НА „ШАБЛИ”

Обука је саставни део живота и рада у 250. ракетној бригади, а колективна обука, обука послуга и јединица је кључ-

на, јер у борбеном раду на ракетно-техничким средствима заједно раде официри, подофицири и војници. Бојна гађања циљева у ваздушном простору прилика су да се провери и унапреди обученост припадника бригаде.

– Бојна гађања циљева у ваздушном простору на полигону „Шабла” у Бугарској, на којима смо учествовали пет пута од 2010. до 2019. године, већ су традиционалан задатак бригаде. То је последњи и најфинији слој обуке борбених послуга, уједно и најтежи јер се у минут-два времена стопе сва теоријска и практична знања и резултују уништењем мете у ваздушном простору. Успех, али и неуспех памте се заувек – нагласио је генерал Јанковић и додаје да је свако досадашње бојно гађање било и својеврсна потврда да се ради добро и квалитетно и да су наше јединице сигуран и поуздан ослонац у контроли и заштити суверенитета ваздушног простора Републике Србије.

Задаци као што су мултинационалне вежбе и заједничка бојна гађања са оружаним снагама других земаља, према речима генерала Јанковића, прилика су и да се стекну нова знања и размене искуства.

– Бојна гађања реализујемо у иностранству и нисмо у прилици да их изводимо тако често. С друге стране, велики је број младих официра и подофицира у јединици и имамо потребу да и на овај начин употпуњавамо њихову обуку, па нас све то обавезује да у наредном периоду одржимо и овакав континуитет бојних гађања. Важно је да сваки официр и подофицир из борбених послуга ракетних и самоходних ракетних батерија макар једном буде учесник бојног гађања, а тежимо ка томе да се током каријере опробају у више улога – рекао је генерал Јанковић и истакао да се тек након бојног гађања официри и подофицири до краја и у потпуности профилишу као прави ракеташки.

ТРАДИЦИЈА БРИГАДЕ

И у рату и у миру, у бити приче о 250. ракетној бригади је човек, његова посвећеност, ентузијазам и професионалност, а брига о човеку не остаје само на речима.

За постигнуте резултате и допринос у одбрани земље бригада је 2000. одликована највећим ратним признањем – Орденом народног хероја, 2004. године патријарх српски Павле доделио јој је грамату, а 2015. одликована је Златном медаљом за заслуге. У обележавању 20 година од одбране отаџбине од НАТО агресије та јединица имала је важно место.

– Томе су, пре свега, допринели храброст и истрајност у одбрани земље, постигнути резултати и принете жртве. Сваке године у бригади се обележава дан обарања авиона F-117 и годишњице погибје наших припадника. У контакту смо са породицама наших погинулих хероја и рањеним припадницима. Ове године имали смо прилику да будемо међу првим јединицама којима су уручене војне споменице поводом 20. годишњице одбране отаџбине од НАТО агресије. Одржано је више предавања о ратном путу бригаде и осталих ракетних јединица, а експонати-

Наоружање 250. ракетне бригаде совјетској је порекла, последње опремање било је 1983. године, а је вежба „Словенски штић 2019” била прилика да упознамо најмодернију технику Ваздушно-космичких снага Руске Федерације, сагледамо аспекти употребе ракетних јединица за ПВД у условима савремених претњи из ваздушног простора, анализирамо искуства из актуелних операција ПВО и да на тај начин потврдимо postoјећа знања, али и да стекнемо нова.

ма из Спомен-собе 250. ракетне бригаде обогатили смо изложбу „Одбрана 78” у Музеју Града Београда – нагласио је генерал Јанковић.

Говорећи о плановима за наредни период, генерал Јанковић истакао је да 250. бригаду очекује одржавање средстава ратне технике на високом нивоу исправности и расположивости, обука људства, пре свега младих официра и подофицира који су у претходном периоду примљени у јединицу, наставак активности у оквиру процеса опремања новим наоружањем и војном опремом и учешће у даљој модернизацији средстава ратне технике, као и унапређење услова живота и рада припадника јединице.!

Уништавање касетних
бомби на аеродрому
„Дубиње” код Сјенице

ЛОЦИРАЊЕ „ЖУТИХ УБИЦА”

Припадници вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава прошле године су пронашли и уништили 26, а ове чак 71 касетну бомбу. Пиротехничари су уверени да ће у наредних неколико година успети да потпуно очисте контаминирано земљиште на аеродрому и омогуће да се нешто више од 1,3 милиона квадратних метара загађених субмуницијом може поново безбедно користити у војне или цивилне сврхе.

Пише Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Најмање седам процена-та касетних бомби бачених на аеродром „Дубиње” код Сјенице током агресије НАТО-а 1999. године није се активирало падом на тло. Имајући у виду да је дејствовано 22 пута са 18 касетних контејнера СВU-87, у којим се налазило око четири хиљаде бомбица ВLU-97А/В, и са 395 авионских бомби серије МК80, Матра ВGL-1000 и ВLU-107 – оправдано се сматра да се на тој аеродромској просторији и у њеној околини налази више од триста неексплодираних касетних бомби.

Проблем „пиротехничке загађености” сјеничког аеродрома још је већи и комплекснији ако се има у виду да се на њему налазе и седам отвора од не-

експлодираних авио-бомби, што све заједно значи велики ризик по безбедност становника Пештерске висоравни. Прошле године предат је у руке припадника вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава, из састава 310. инжињеријског батаљона Треће бригаде Копнене војске.

МАГНЕТНИ ЛОКАТОРИ

Професионалци из Прокупља прионули су на посао и прошле године пронашли 26, а ове чак 71 касетну бомбу. Пиротехничари су уверени да ће у наредних неколико година успети да потпуно очисте контаминирано земљиште на аеродрому и омогуће да се нешто више од 1,3 милиона квадратних метара загађених субмуницијом може поново безбедно користити у војне или цивилне сврхе.

Командир вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава капетан Ненад Кањевац подсећа да су радови на аеродрому „Дубиње” код Сјенице трајали од 6. маја до 30. октобра ове године и да је у том периоду остварено 115 пиротехничких дана. На терену су ангажовани пионири-пиротехничари, медицински техничари, противпожарци и лица за обезбеђење аеродрома.

– Разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава обављано је искључиво магнетним локаторима, јер су се показали као врло поуздани у проналажењу касетних бомби – каже капетан Кањевац и додаје да је очишћена површина од 161.793 метра квадратна у сектору 1 аеродрома „Дубиње”, која је током техничког извиђања 2018. године утврђена као површина са ризиком.

– Пронађена је 71 касетна бомба ВLU 97, три појачника касетне бомбе и једно панцирно-обележавајуће зрно за ПАТ FLAK 18. Наведена неексплодираних средства уништена су у потпуности на лицу места и без икаквог померања.

ПОСЕЈАНО ЗЛО

Касетне, распрскавајуће или кластер бомбе коришћене су у агресији НАТО-а 1999. године у Србији, али оне данас подмукло прете и стварају велике проблеме локалном становништву у свим крајевима где су бачени контејнери са субмуницијом. НАТО је деловао касетним бомбама на више стотина локација у 16 општина у Србији, не рачунајући простор Косова и Метохије, а на овом списку су: Ниш, Краљево, Брус, Прешево, Бујановац, Куршумлија, Рашка, Гаџин Хан, Тутин, Сјеница, Чачак, Владимирци, Кнић, Стара Пазова и Сопот. Према евиденцији Центра за разминирање, највеће површине покривене „жутим убицама” налазе се код Сјенице и Ужица, где је око 60 хектара и даље засејано касетним бомбама. Нема дилеме да је чишћење неексплодираних касетних бомби сложен и опасан посао, који дуго траје и носи велики ризик, што потврђује и чињеница да је неколико деминера страдало или доживело тешке повреде. Управо зато велико признање и захвалност заслужују они који се хватају у коштац са овим проблемом који угрожава локално становништво. Истински јунаци у борби против касетних бомби су припадници вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава из састава 310. инжињеријског батаљона Треће бригаде Копнене војске, који су управо ових дана радили на уништавању касетних бомби на аеродрому „Дубиње” код Сјенице и тамо пронашли 71 касетну бомбу и неколико појачника касетне бомбице ВLU-97.

Позитивни ефекти рада припадника вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава видљиви су голим оком, пре свега у очишћеном делу сектора 1 до дубине од пола метра, као и у лоцирању кратера авио-бомби и јасном раздвајању >

**КОМАНДИР ВОДА
ЗА РАЗМИНИРАЊЕ
И УКЛАЊАЊЕ
НЕЕКСПЛОДИРАНИХ
УБОЈНИХ СРЕДСТАВА
КАПЕТАН НЕНАД КАЊЕВАЦ
ПОДСЕЋА ДА СУ РАДОВИ
НА АЕРОДРОМУ „ДУБИЊЕ”
КОД СЈЕНИЦЕ ТРАЈАЛИ ОД
6. МАЈА ДО 30. ОКТОБРА
ОВЕ ГОДИНЕ И ДА ЈЕ У
ТОМ ПЕРИОДУ ОСТВАРЕНО
115 ПИРОТЕХНИЧКИХ
ДАНА. НА ТЕРЕНУ СУ
АНГАЖОВАНИ ПИОНИРИ-
ПИРОТЕХНИЧАРИ,
МЕДИЦИНСКИ ТЕХНИЧАРИ,
ПРОТИВПОЖАРЦИ И
ЛИЦА ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ
АЕРОДРОМА.**

ЈЕДИНА ПИРОТЕХНИЧКА ЈЕДИНИЦА

Прокупачки вод је једина јединица или састав у Републици Србији који је организован и припремљен за уништавање неексплодираних убојних средстава. У Војсци Србије има врских пиротехничара, који су велико искуство у уништавању неексплодираних убојних средстава стекли у рату и после њега, али нису организацијски увезани. Полицијске јединице такође имају мање саставе овог типа, који раде искључиво по дојави и тежишно се баве појединачно пронађеним пројектилима или експлозивним направама. Центар за разминирање у Београду нема јединицу која се бави разминирањем, већ узимају људство, најчешће из Босне и Херцеговине, који реализују одређене пројекте. Савремени светски трендови, пракса у оружаним снагама земаља у окружењу, контаминираниост земљишта у Србији и тенденција ширења коришћења импровизованих убојних средстава у сврхе тероризма, утицали су на одлуку да се у Војсци Србије обједине људи и средства и формира јединица ранга вода.

безбедне и ризичне површине аеродрома. Постављеним минским знацима, обележавањем и ограђивањем поља са касетном муницијом скрета је пажња локалном становништву да не борави у зони ризика по живот. Припадници вода су истовремено у пракси унапредили стечена знања о касетној муницији, по питању њеног лоцирања, откопавања и уништавања.

Касетне бомбе никада се не разминирају, већ искључиво уништавају на лицу места, пошто се не може претпоставити на шта реагују. Иако су истог изгледа, поред тренутно-ударног упа-

љача, који се активира приликом пада на земљу, располажу и са различитим другим упаљачима, тако да неке реагују на удар, додир или нагаз, а друге и на сам звук или пуко приближавања. Управо зато је ангажовање на сјеничком аеродрому најважнији и најризичнији задатак који су припадници вода за разминирање и уклањање неексплодираних убојних средстава до сада имали. У припреми за тај изазов, они се обучавају од 2014. године, примењујући савремене и веома високе стандарде у обуци, уз похађање бројних специјалистичких курсева у земљи и иностранству.

ПИРОТЕХНИЧКИ ПАРОВИ

Прокупачки пиротехничари су аеродром „Дубиње” поделили на четири сектора, како би у етапама успешно разминирали велике површине. Током ове године радило се у сектору 1, где је прегледано више од 160.000 квадратних метара површине аеродрома, односно више од половине сектора. То заправо значи да су припадници вода просечно дневно прегледали 1.570 квадрата, свако по 157. О каквом послу је реч, говори заставник Братислав Лазић, који истиче значај дисциплине, уз строго придржавање прописаних мера заштите на раду.

– Радно време пиротехничара на терену је пет сати, што је у складу са међународним стандардима, баш као што је и целокупно разминирање аеродрома рађено по стандардима које у пословима разминирања имају и најквалитетније светске војске. Такав приступ нам је омогућио да, и поред великих опасности које су вребале, успешно завршимо све задатке без ризичних или иоле опаснијих ситуација, па чак и без иједне огреботине – потврђује Лазић.

Командир тима за машинско разминирање заставник Иван Филић обављао је задатке пиротехничара. Објашњава да радни дан пиротехничара почиње облачењем заштитног одела, кога чини заштитна кецеља тешка 11 килограма и заштитни шлем са визиром. Онај ко није физички јак и спреман, не може се бавити пиротехничким послом и зато се током обуке пиротехничара велика пажња поклања управо физичкој обуци.

– Наша радна стаза је широка метар и дуга 25 метара, радимо увек у пиротехничким паровима и то тако што један припадник пола сата претражује стазу детектором, док његов парњак пажљиво мотри на све детаље. После пола сата смењују се, тако да је „пратилац” сада у стази, док је претраживач у улози посматрача.

**ПРОКУПАЧКИ ВОД
ЈЕ ПО ОБУЧЕНОСТИ
И ОПРЕМЉЕНОСТИ
ДЕФИНИТИВНО У РАНГУ
СА СВИМ СЛИЧНИМ
ЈЕДИНИЦАМА У
САВРЕМЕНИМ СВЕТСКИМ
АРМИЈАМА.
ПРИПАДНИЦИ
РЕТКО ОДЛАЗЕ ИЗ
ВОДА И ИМА МНОГО
ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ
КОЈИ БИ ЖЕЛЕЛИ ДА
ДОЂУ. У ПРИПРЕМАМА
ПРИПАДНИКА ВОДА ЗА
СПЕЦИФИЧНЕ ЗАДАТКЕ
ВАЖНО МЕСТО, ТАКОЂЕ,
ИМАЈУ ПСИХОЛОЗИ.**

**Померање
детектора одвија
се под углом од
45 степени**

Пиротехничар ради у стојећем ставу и помера детектор под углом од 45 степени. Сваки милиметар земљишта мора да се пређе у датом пољу, како би били сигурни да је тај део потпуно сигуран и очишћен. Површности у раду, деконцентрације или грешке не сме да буде. Магнетни локатор пушта звук непрестано, а када препозна неки метал у земљи, он пишти, тако да знамо да у земљи, до дубине од пола метра, постоји потенцијално опасни објекат. Пиротехничар тада ашовчићем откопава земљу и вегетацију минимум десет центиметара до сигнала и утврђује да ли је реч о касетној бомби. Даље ископавање, до тренутка када се поред касетне бомбе може поставити експлозив, ради стручна екипа коју предводи неко од командира у воду. Касетна бомба обично се уништава тротилом или класичним експлозивом са минималне удаљености од 500 метара – објашњава заставник Иван Филић.

Пиротехничари су већ навикли на „пискове” магнетног локатора, не плаши их, дође им, кажу, као звук сирене неког аутомобила, иако добро знају да је реч о злослутном звуку који региструје опасну експлозивну направу. Опрез је максималан. Зато се и ради у паровима, како би у највећем поверењу пазили један на другог.

Осим што пазе један на другог, о овим храбрим припадницима Војске Србије рачуна воде и други, почев од команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симовића, команданта Треће бригаде КоВ бригадног генерала Слађана Стаменковића до команданта 310. инжењеријског батаљона мајора Борка Бућковића. Недавно их је на терену обишао и министар одбране Александар Вулин и том приликом захвалио им на храбрости и труду да обезбеде Војсци Србије могућност да се врати у простор у ком није присутна од агресије НАТО-а. |

Мултинационална командно-штабна вежба „Сајбер Тесла”

БИТКЕ НА ЕКРАНУ КОМПЈУТЕРА

Четврту годину заредом у оквиру Програма државног партнерства Србије и Охаја у области заштите сајбер простора одржана је вежба Војске Србије и Националне гарде Охаја „Сајбер Тесла”, чија је тема била одбрана телекомуникационо-информационог система од претњи из сајбер простора.

Ове године посматрачи су били из оружаних снага Мађарске. Вежба је била посебна по томе што су се у улози бранитеља, овог пута SCADA система, наша три плава тима, а формиран је и посебан тим Националног центра за превенцију ризика у ИКТ системима Србије – НЦЕРТ.

Пише Мира ШВЕДИЋ

Хакерске групе и појединци напали су електропривредни систем фиктивне „Беле земље”. Циљ им је био да промене ниво воде у резервоару који је потребан за квалитетну производњу електричне енергије, а којим се даљински управља. Пробали су да подигну тај ниво, направе неповратну штету и изазову поплаву, а да притом уређаји приказују регуларно стање. Напади су били усмерени на SCADA системе, виртуелну инфраструктуру и Wireless мрежу.

Корисници рачунарске мреже која је нападнута, у овом случају електропривреде Беле земље, приметили су опасност и затражили помоћ државних институција. Руководиоци „Беле земље” одлучили су да ангажују Војску и формирају стручне тимове за одговор на безбедносне инциденте у

сајбер простору. Ти тимови су наменске јединице састављене од припадника Војске Србије и представника приватног и јавног сектора у Републици Србији. Осим тога, на основу међудржавног уговора и билатералне војне сарадње ангажовани су и експерти из оружаних снага „Плаве земље”, са којима је успостављена интензивна сарадња. Њихов задатак био је да уоче, одбране и опораве рачунарску мрежу од сајбер дејстава, употребом јавно доступних софтверских алата – програма и обученог људства.

Шта се потом дешавало, показали су учесници мултинационалне командно-штабне вежбе „Сајбер Tesla”, која је одржана у касарни „Војвода Радомир Путник” у Горњем Милановцу од 11. до 15. новембра. Са српске стране руководећи тим предводио је начелник Управе за телекомуникације и информатику бригадни генерал Љубиша Ђоловић, а са америчке пу-

ковник Гари Мекју, начелник здруженог штаба Националне гарде Охаја. У вежбу су били укључени и припадници Оружаних снага Мађарске, као посматрачи.

КОРАК НАПРЕД У КВАЛИТЕТУ И БРОЈНОСТИ

„Сајбер Tesla” је вежба која се већ четврту годину заредом изводи у оквиру Програма државног партнерства Србије и Охаја у области заштите сајбер простора. У њој поред информатичара из оружаних снага две земље учествују и представници државног, приватног, јавног и академског сектора наше земље, који обављају послове у области информационе безбедности. Наравно, највише је припадника Центра за командно-информационе системе и пројектовање – ЦКИСИП-а, зато што они имају најбројнији информатички кадар, >

али су своје представнике дале и све јединице војске. Од домаћих фирми, били су присутни представници Електропривреде Србије, МУП-а, IBIS-а, IBM-а и банкарског сектора у Републици Србији.

– Ова вежба била је масовнија од претходних и по броју учесника, којих је било 90, и по до сад највећем броју институција из јавног и приватног сектора. Припремали смо је, планирали, организовали и рад координисали са припадницима Националне гарде Охаја током десет месеци. Ове године посебан изазов нам је био SCADA систем. То су вањски системи, апарати којима се управља путем рачунарске мреже. За ту намену припадници Електропривреде Србије донели су макету бране на којој су постојали сензори за мерење нивоа воде. Црвени тим, нападаче, чинила су два хакерска тима, који су посебним алатима покушавали да нанесу штету електропривредном систему, а у одбрани SCADA система учествовала су три плава тима, а не један као претходних година. На овој вежби први пут су увежбаване и процедуре националног ЦЕРТ-а (НЦЕРТ). Ми из руководства вежбе смо, према одређеним критеријумима и мерилима, анализирали њихове реакције – истиче потпуковник Милун Недељковић, руководиоца тима за сценарио, листу главних догађаја и супозиције из руководства вежбе.

Припадници Националне гарде Охаја налазили су се у руководству вежбе и били су подељени у три плава тима. Није их било у црвеном.

Према речима учесника, та вежба можда не би била занимљива војничкој популацији, јер нема ратне технике, покрета јединица, препознатљиве динамике, конкретних дешавања, али је стручњацима из ИТ сектора била и те како интересантна и они су уживали у информатичком рату који се водио између црвеног и плавих тимови. Била је то борба са пуно динамике и победа извојеваних на екрану компјутера. Битке које су вођене тих дана биле су покушаји да се уђе у мрежу, да се поремете одређени параметри. Највише времена чланови пла-

ТИМОВИ У БОЈАМА

Поред белог тима (руководство вежбе) и зеленог (електропривреда „Беле земље“), постојали су црвени тим (нападаци) и три плава тима (бранитељи). На вежби је био и златни тим, у улози консултанта. Прошле године ту улогу имао је „Мајкрософт“, а ове IBM.

вих тимова изгубили су да утврде дали се заиста десио напад или је била реч о аномалији система.

ЦРВЕНИ ТИМ НАПАДА

Црвени тим припадао је руководству вежбе и представљао је имитациони апарат. Његови припадници имали су задатак да симулирају и имитирају нападе, односно сајбер инциденте у простору, на рачунарској инфраструктури и на сервисима који се бране, а који су били у власништву три плава тима на вежби. Потпуковник Владан Никачевић, вођа тима за одговор (црвеног), каже да су током прва два дана вежбе извели девет напада. Сваки плави тим био је три пута нападнут, а трећег дана изведен је најкомплекснији напад, хоризонтални, који је био уперен на сва три плава тима истовремено.

– Током прва два дана циљ нам је био да чланови плавог тима прођу кроз стандардне оперативне процедуре – да утврде да се десио напад, шта је нападнуто, да одбране своју инфраструктуру и да врате у функционално стање сервис који је наш црвени тим оштетио. На почетку трећег дана сви плави тимови били су успешни. Детектовали су да се нешто догађа. Приметили су наше активности. Успели су и да утврде трагове којима смо се кретали и шта смо радили. И на крају, известили су НЦЕРТ о томе шта се десило. НЦЕРТ је у Рателу и по Закону о информационој безбедности морају им се слати извештаји, које они обрађују и обавештавају друге плаве тимове, а у реалности друге институције и компаније, о сајбер нападу који се десио, како би се заштитиле од таквог напада. То је суштина.

Тако да смо и ту компоненту проигравали – истиче вођа црвеног тима.

Објашњавајући улогу НЦЕРТ-а Никачевић каже је то четврти полигон одбране, али и да га иностране армије не укључују у своје сајбер вежбе. Ми смо први који су то урадили и, како кажу, изненадили смо Американце.

ТРИ ТИМА ОДБРАНЕ

Насупрот тајновитости црвеног тима и затамњене собе у којима су били нападачи скривени од јавности, вође три плава тима (мајор Бобан Стојановић, вођа плавог тима број 1, мајор Бојан Милошевић, вођа другог тима и Иван Кузмановић из МУП-а, вођа трећег тима) морале су да смирују узавреле страсти браниоца. У тим собама било је напето јер је почео свеобухватан, комплексан и истовремени напад на све плаве тимове. Био је то почетак неке врсте ратних игара, које су члановима тима биле изузетно занимљиве, попут добро осмишљених видео-игрица.

Вођа првог плавог тима мајор Бобан Стојановић истиче да је одбрана организована на више нивоа, јер тако онемогућава противнику да јој лако приђе. Што је више нивоа одбране, противнику је теже да је преброди.

А ко су борци? Плави тим у свом саставу има вођу битке, који је руководиоца техничког дела приче. Има хантере, који специјализованим алатима могу одмах да региструју ако се нешто деси у систему. Затим систем администраторе који прате, прелиставају логове да виде шта се десило и каква је врста напада. Поред њих постоје и мрежни администратори који прате стање мреже – какав је саобраћај, да ли је неко приступио мрежи, где и слично.

– Ове године убачена је SCADA. То је део инфраструктуре којој ми раније уопште нисмо имали приступ. SCADA-е нема у војсци, једино је користе ЕПС и друге фирме. Она је као лавиринт. Добили смо је готову кад је почела вежба и нисмо имали детаљнија подешавања – објашњава мајор Стојановић.

КООРДИНАЦИЈА ИНФОРМАЦИЈА

Посебност овогодишње вежбе је постојање четворочланог тима националног ЦЕРТ-а. На ранијим вежбама припадници НЦЕРТ-а нису били издвојени и учествовали су у руководству вежбе. Некад су били чланови плавог или црвеног тима, али на овој вежби, према речима др Марка Крстића, први пут увежбавају процедуре НЦЕРТ-а и комуникацију између одбрамбених тимова.

– Наша улога на вежби састоји се у координисању између институција надлежних за контролу сајбер простора наше земље. Ми смо надлежни да, уколико се деси неки напад и добијемо информације које су од значаја за остале учеснике, дистрибуирамо те информације преосталим учесницима, водећи при томе рачуна да им не изнесемо неке тајне информације, односно да не нарушимо репутацију фирме или институције у којој се напад десио. Те податке дајемо другим институцијама у систему. На овој вежби проценили смо, у складу са тренутним стањем фирме која је била по-

НАЗИВ ВЕЖБЕ

Пуковник Тери Вилијамс из Националне гарде Охаја у руководству вежбе је од 2016. године. Прича да у почетку, кад су планирали вежбу, нису знали како да је назову. Дан пре почетка вежбе посетила је Музеј Николе Тесле, научника који повезује Америку и Србију и тада јој је синула идеја да вежбу назове „Сајбер Тесла”.

гођена, а то је електропривреда „Беле земље”, на ком нивоу се налази инцидент и да је потребно да обавестимо јавност, тужилаштво, институције релевантне за такву врсту обавештавања и у реалном животу. Урадили смо оно што бисмо иначе радили – истиче др Крстић.

У реалном животу национални ЦЕРТ има телефон за хитне позиве који је доступан 24 часа седам дана у недељи, па су се и на овој вежби трудили да симулирају ту улогу. Увек је половина тима остајала да прати ситуацију, чак и током паузе. Искуство

им је говорило да се напади најчешће догађају изненада.

Али руководство вежбе није сценаријем предвидело да онемогући црвени тим да изврши напад. Супротно. Требало је учеснике ставити у реалну ситуацију из које могу да науче шта све може да се догоди. Циљ вежбе био је да постепено усавршавају процедуре које су раније вежбане. Колико су у томе успели, показаће анализе, које се раде по завршетку сваке вежбе, а оне детаљне након пар месеци. Уколико су анализе показале да у нечему нису дорасли, да могу боље, то ће планирати за наредну вежбу. То је изазов који „Сајбер Тесла” вуче даље.

– Имамо још много тога да учимо јер се ИТ свет развија. Сајбер напад једноставно нема границу и једини је лек будност. Морамо бити свесни да су нападачи увек у предности од браниоца, јер се брани простор који има милион врата и веома га је тешко бранити. Нападач ће увек знати на која ће врата ући и он је увек корак испред. Ми се трудимо да их пронађемо – каже потпуковник Милун Недељковић. |

Фото: Даримир Банда

Метеоролошка служба у РВ и ПВО

(НЕ)ОЧЕКИВАНО ВРЕМЕ

Временски подаци и прогнозе су изузетно важни многим структурама у војсци, а посебно пилотима. Зато у РВ и ПВО одавно постоји метеоролошка служба, коју данас чине метеоролози прогностичари Душан Јоцић и Снежана Попадић и метеоролошки техничар десетар Бошко Цолић. Њихов задатак је, како кажу, да обраде мноштво синоптичких података и заинтересованим корисницима у Министарству одбране и Војсци Србије доставе потребне прогнозе времена.

Пише Душан ГЛИШИЋ

Сведоци смо све чешћих и све екстремнијих климатских промена у свету и код нас. Временским непогодама, суши, поплавама, олујама и громовима изненађујемо се чак и на дневном нивоу. Некад смо знали, кошава траје или три или седам дана, сунчеви зраци су најснажнији око поднева, киша нас радује у пролеће и јесен, а снег очекујемо у децембру или јануару, ретко у мају... Висибаба нема пре пролећа, а изненадни мраз нас, обично, скупо кошта. Данас, међутим, нисмо си-

гурни да су метеоролози у праву када кажу да је све ово што се с климом дешава само циклични талас промена, ништа другачији од оног пре милион година, у време страдања диносауруса. И њих је својевремено клима „појела“.

Не одмах, наравно. Трајао је тај процес стотинама година, али се тада најмоћније и највеће животиње на планети свеједно нису прилагодиле. Данас природа прети човеку, враћајући му све чешћим климатским изненађењима мило за драго. Стручњаци сматрају да клима нашег подручја, умереноконтинентална с одређеним регионалним специфичностима, подноси температурну разлику између лета и зиме и до 60, па чак и 70 Целзијусових

степени, уколико се такви екстремни понављају превише често, сваких неколико година на пример. Зато можда и не треба да нас брине то што се клима мења на наше очи, што у једном дану имамо и кишу, и снег, и сунце. То, кажу експерти за време и временске промене, није нешто што треба да нас уплаши. Много више пажње треба да обратимо на своје понашање, на обесхрабрујуће неодговоран однос човека према клими, који се види у актуелном стању шума и река, мора и језера, океана и ледених глечера који се због сталног пораста просечне температуре упорно смањују. Понегде и нестају, што води незауостављивом, мада не и катастрофалном порасту нивоа планетарне водене површине. А то, онда, рађа нове невоље.

– Клима у свету се мења, што је евидентно и у Србији, и то потврђује и велики број осматрања, каже Горан Пејановић, помоћник директора Републичког хидрометеоролошког завода за Сектор националног климатског центра. – Глобално загревање је последњих 50 година, пре свега, узроковано људским активностима, посебно сагоревањем фосилних

горива и ослобађањем великих количина угљен-диоксида и осталих гасова са ефектом стаклене баште. Концентрација угљен-диоксида порасла је за 40 одсто у односу на максимуме десетак интергласијалних периода за протеклих милион година. Глобална просечна температура у свету виша је за 1 °С у односу на преиндустријски пери-

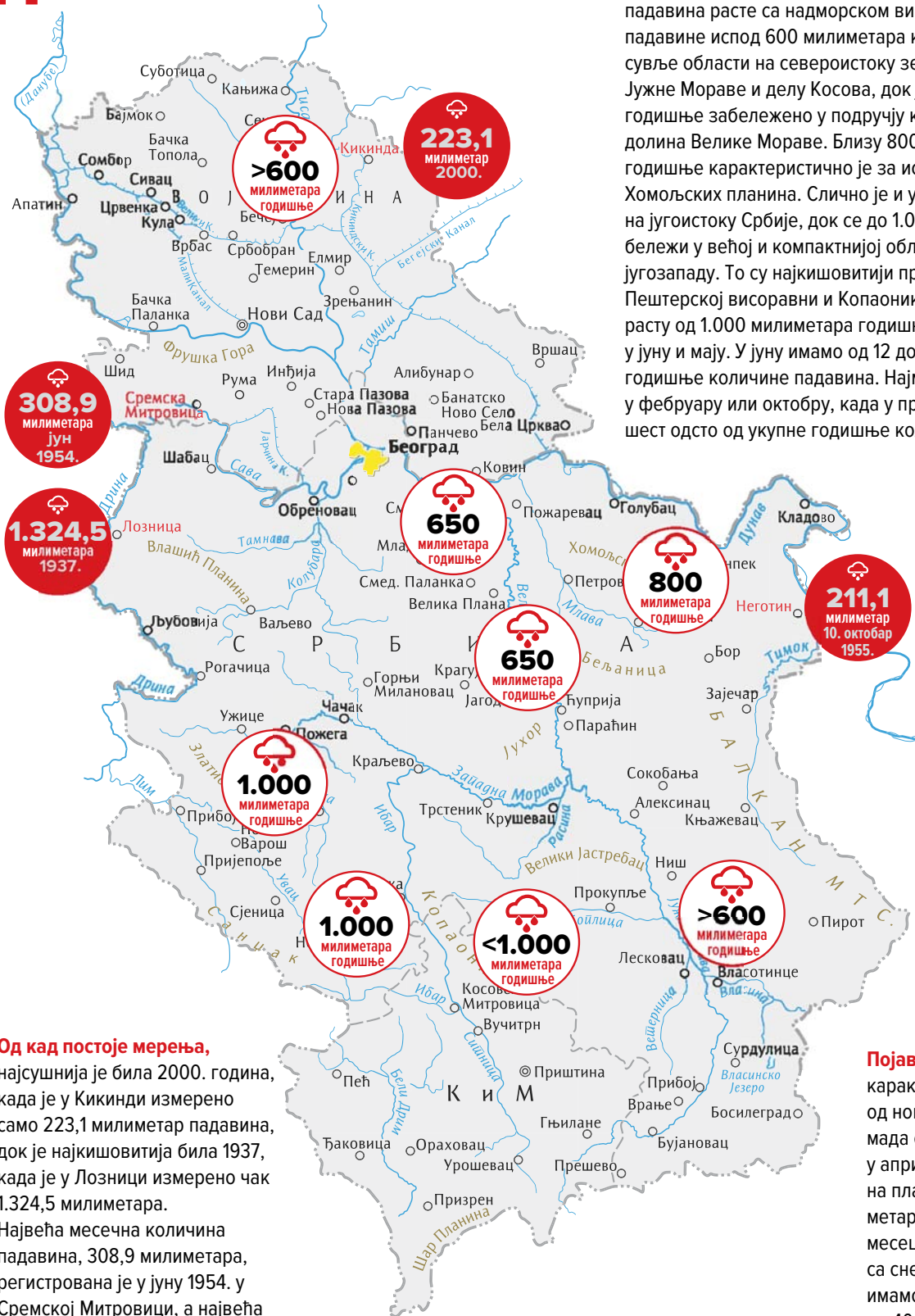
од, а у Београду, од када су почела мерења 1888. године, за више од 1,5 °С. Од 1970. године бележимо највиши раст температуре ваздуха, а последња декада је била најтоплија до сада.

Пејановић истиче да се европска мора, нарочито источни Медитеран и Црно море, много брже загревају. Последњих деценија ледени и снежни покривач се знатно смањило, изазивајући пораст нивоа светских мора. Количина снега на северној земљиној хемисфери се смањила. Кад је реч о Србији, запажа се велика осетљивост на природне непогоде, поплаве, земљотресе, клизишта, шумске пожаре, суше, град, топлотне таласе и продужене зиме, како кроз историју, тако и у данашње време.

Србију су, у последње две деценије, велике суше „појале“ сваке две или три године, док су поплаве, у истом периоду, биле нешто чешће. Памтимо их чак осам од 2000. године до данас. У Европи се, за последње 32 године, на већим рекама догодило 325 поплава, од тога 200 у последњих дванаест година.

Да ли сте знали?

Нормална годишња количина падавина за Србију износи 896 милиметара. При томе, просечна количина падавина расте са надморском висином, па су, тако, падавине испод 600 милиметара карактеристичне за сувље области на североистоку земље, као и у долини Јужне Мораве и делу Косова, док је до 650 милиметара годишње забележено у подручју које чине Подунавље и долина Велике Мораве. Близу 800 милиметара падавина годишње карактеристично је за исток земље, у области Хомољских планина. Слично је и у планинским пределима на југоистоку Србије, док се до 1.000 милиметара годишње бележи у већој и компактнијој области према западу и југозападу. То су најкишовитији предели Србије. Према Пештерској висоравни и Копаонику количине падавина расту од 1.000 милиметара годишње. Највише кише има у јуну и мају. У јуну имамо од 12 до 13 одсто од укупне годишње количине падавина. Најмање падавина имамо у фебруару или октобру, када у просеку бележимо пет до шест одсто од укупне годишње количине.

Од кад постоје мерења, најсушнија је била 2000. година, када је у Кикинди измерено само 223,1 милиметар падавина, док је најкишовитија била 1937, када је у Лозници измерено чак 1.324,5 милиметара. Највећа месечна количина падавина, 308,9 милиметара, регистрована је у јуну 1954. у Сремској Митровици, а највећа дневна 211,1 милиметар 10. октобра 1955. у Неготину.

Појава снежног покривача карактеристична је за период од новембра до марта, мада снега понекад има и у априлу и октобру, док га на планинама изнад 1.000 метара може бити и у осталим месецима. Највећи број дана са снежним покривачем имамо у јануару (у просеку 30 до 40 одсто од укупног броја дана са снежним покривачем).

Фото: Горан Станковић

Теорија каже да ће уочене климатске промене, ако потрају, услови померање климатских зона према северним географским ширинама и према већој надморској висини, па се за наш регион очекује сувља и топлија северномедитеранска клима.

– Србију су у последње две деценије велике суше „погађале” сваке две или три године, док су поплаве у истом периоду биле нешто чешће. Памтимо их чак осам од 2000. године до данас. У Европи се за последње 32 го-

дине на већим рекама догодило 325 поплава, од тога 200 у последњих дванаест година. Због способности све топлијег ваздуха да понесе веће количине водене паре и формира масивније конструкције кишовитих и градоносних облака, све чешће долази до обилних падавина, праћених мноштвом муња и громава, које нас, упркос науци, статистичким програмима и мерењима, увек изнова изненаде и обесхрабре.

У РХМЗ-у истичу да је њихов главни циљ јачање аналитичког и прогностичког система за различите временске и просторне оквире, почев од климатских пројекција, сезонских, месечних, средњорочних и краткорочних прогноза, као и што прецизније предочавање времена и хидролошких услова. Како би што адекватније одговорили на екстремне метеоролошке и хидролошке непогоде, формиран је Сектор за хидрометеоролошки систем раних најава и упозорења. Такође, истиче Горан Пејановић, Сектор националног климатског центра у оквиру РХМЗ-а редовно прасти и извештава о стању климе и климатских екстрема, као што су топлотни таласи, таласи хладноће, суше, шумски пожари и друге непогоде. У оквиру мреже климатских центара Светске метеоролошке организације, Национални климатски центар доноси климатске изгледе за наступајућу сезону и упозорења на климатске екстреме. У сарадњи са МУП-ом Србије израђена је Процена угрожености од временских елементарних непогода (олујни ветар, велике количине падавина, град, мећава, поледица, хладни талас, топлотни талас и суша) за територију Републике Србије, која се с прилозима доставља и јединицама локалне самоуправе, што представља основу за израду планова заштите и спасавања у случају ванредних ситуација.

Утицај климе на човека не треба посебно апострофирати. Он је видљив и у професионалном и у здравственом погледу. Клима и климатске промене, у одређеној мери, утичу на сваког од нас, па се бројне метеоропате свакодневно прилагођавају извештајима и упозорењима метеоролога. Значајну пажњу метео-извештајима поклањају и у безбедносном сектору. Кад је о војсци реч, временски подаци су изузетно важни многим структурама, а посебно пилотима. Зато у РВ и ПВО одавно постоји метеоролошка служба, коју данас чине метеоролози прогностичари Душан Јоцић и Снежана Попадић и метеоролошки техничар десетар Бошко Цолић. Њихов задатак је, како кажу, да мноштво

временских података обрађују и достављају заинтересованим корисницима у Министарству одбране и Војсци Србије.

– Нису то само пилоти и припадници РВ и ПВО, каже Душан Јоцић. Одређене податке, попут очекиваног раста или пада температуре у неком временском периоду достављамо, на пример, војним оркестрима, како би знали да ли ће им време дозволити да свирају, док податке о водостају на рекама, или о видљивости на путевима, достављамо речним и моторизованим јединицама. Највише сарађујемо са пилотима, којима потребне податке достављамо на дневном нивоу и за десетак дана унапред. Кад је реч о аеродромима, наше податке свакодневно користе пилоти у Батајници, Краљеву и Нишу, којима достављамо ажуриране дневне прогнозе и, више информативно, за наредна четири дана. На основу података које добијају од нас, они планирају обуку и реализацију постављених задатака. Да бисмо дали што реалнију прогнозу, користимо различите метеоролошке и статистичке програме, помоћу којих веома брзо обрађујемо податке које добијамо с бројних метеостаница у земљи. У том послу сарађујемо и са РХМЗ-ом, од кога добијамо краткорочну, средњорочну и дугорочну прогнозу и бројне потребне метеоподатке. Познато је да пред свако полетање, током редовног брифинга, пилоти добијају податке о синоптичкој ситуацији у земљи и ближе окружењу. Они се односе и на предвиђену руту лета, односно област у којој ће се ваздухоплов кретати. Уколико је прогнозирана нека опасна или ризична временска појава, пилоти се прилагођавају нашим подацима и претпоставкама, одлажу летове или померају сатницу. Ако се летови отказују, већином се то чини због временских услова с којима нема играња, подвлачи Јоцић.

У процесу утврђивања временске прогнозе војни прогностичари, баш као и цивилни, користе различите параметре, које добијају с бројних метеостаница, али у обзир узимају и различите географске одред-

нице, које битно утичу на временске прилике у нашем простору. Ту треба споменути Алпе, Средоземно море и Ђеновски залив, Панонску низију и долину Мораве, Карпате и Родопске планине, као и брдовито-планински део, са котлинама и висоравнима. Преовлађујући меридионални положај котлина, река и равничарски предео на северу земље, омогућују дубоко продирање поларних ваздушних маса на југ. При томе користе податке о сунчевом зрачењу, температури, притиску и влажности ваздуха, снази и правцу ветра, видљивости, падавинама, облачности... У процесу доношења актуелне временске прогнозе користе се и многобројни статистички подаци, из којих се види да су најхладнији и најтоплији месеци у Србији јануар и јул, са измереним минималним и максималним температурама у нижим пределима од -21 до -30,7 °С, односно од 37,1 до 44,3 °С, док је у вишим подручјима забележена температура ваздуха од -20,6 до -35,6 °С. При томе, највиша температура, 44,9 °С, измерена је 24. јула 2007. у Смедеревској Паланци, а најнижа, -39,5 °С, 13. јануара 1985. у Карајукића Бунарима на Пештерској висоравни.

Да би дошли до што објективније и што прецизније прогнозе временских услова, потребне за реализацију многобројних задатака, метеоролози РВ и ПВО сарађују и са РХМЗ-ом и другим метеоролошком организацијама у окружењу, Европи и свету. Катарина Стефановић, шеф Одељења за примењену климатологију РХМЗ-а каже да је њихова сарадња обострано корисна.

– Подаци који се осматрају на војним аеродромима достављају се, по истеку месеца, у наш Завод, где се логистички и технички контролишу и обрађују, постајући саставни део на-

ционалних метеоролошких података. Поред тога, израђујемо климатографију за све аеродроме у Србији, па и за све војне аеродроме, у складу са светским стандардима и техничким нотама Светске метеоролошке организације и Метеоролошке службе за интернационалну ваздушну навигацију, на основу којих се, даље, планирају и реализују летови. Подаци и извештаји које размењујемо значајни су за стварање што реалније слике о кретању временских параметара, неопходних за обављање одређених задатака, било ваздухопловних јединица, било служби трагања и спасавања, или других приоритетних служби, рекла је Катарина Стефановић.

О значају података које добијају од метеоролога говорио је и пилот потпуковник Јован Стаменковић, који је нагласио да свакодневни јутарњи брифинг у ескадрилама обавезно почиње референцама метеоролога.

– Ефикасно извршавање одговорних задатака, какав је контрола ваздушног простора, подразумева квалитетну и свеобухватну припрему

и организацију, чији је незаобилазни део и упознавање с временским подацима. Све нас интересује какво ће бити време на предвиђеној рути лета, да ли ће бити магле и ветра, какво је време изнад аеродрома на који треба да слетимо, да ли су предвиђене падавине, олује, снага и правац сунчевог зрачења, колика је видљивост... Прогнозе наших метеоролога дају нам сигурност и омогућавају правовремено прилагођавање условима који утичу, или могу да утичу, на реализацију задатака. За командама авиона, у лету, стотинама метара изнад земље, ништа нас не сме изненадити. Зато је за нас веома значајан рад метеоролошке службе, закључио је потпуковник Стаменковић. |

Највише сарађујемо са пилотима, којима поједне поједине достављамо на дневном нивоу и за десетак дана унапред. Кад је реч о аеродромима, наше поједине достављамо свакодневно користе пилоти у Батајници, Краљеву и Нишу, којима достављамо ажуриране дневне прогнозе и, више информативно, за наредна четири дана.

Недавно су новине пренеле вест да су у Новом Саду де-монтирана 24 радиоактивна громобрана (РАГ), постављена на зградама јавног власништва и колективног становања. Та вест подсетила је јавност на стару причу о тим громобранима који су због утврђеног штетног дејства за животну средину почели да се избацују из употребе средином деведесетих година у СР Југославији. Касније је, доношењем Закона о заштити од јонизујућег зрачења и о нуклеарној сигурности (2009), било предвиђено да се сви РАГ-ови на територији Србије морају заменити до краја маја 2014. године.

Да ли се ти громобрани налазе на специјалним војним објектима? Одговор је – Не. А како је та одлука донета, прича инжењер Никола Чукановић.

Било је то 1976. године, када је радио као самостални пројектант електроенергетских постројења и инсталација у електроодсеку Војнопројектног бироа (ВПБ). Тада је у Бироу било запослено више дипломираних инжењера и електротехничара. Још на почетку се сусрео са проблемом радиоактивних громобрана, који су се тада појављивали. Чукановић прича да је та западна технологија важила за нешто ново, врло модерно и поуздано у техници, па је масовно почела да се користи у Југославији, без детаљније провере њеног стварног дејства. Први РАГ у Србији постављен је 1968. године у Новом Саду. У то време цивилне пројектне куће увелико су радиле пројекте бројних грађевинских објеката широм Југославије са употребом РАГ-а. Дотадашње класичне технологије заштите објеката од удара грома, које су се изводиле помоћу челичних Франклинових хватаљки и Фарадејевог кавеза, сматране су застарелим и губиле су корак у односу на модерну технологију РАГ-а, пре свега због квалитетније и поузданије заштите објеката од удара грома, а и јевтинијег и лакшег одржавања.

– Старије колеге инжењери, па и техничари, које сам затекао у Бироу, били су за то да се та нова технологија примени код пројектовања и изградње специјалних војних објеката, које је Биро у том тренутку радио. У први мах и мени се та новина допала, па сам се придружио старијим колегама. Међутим, потпуковник Драгослав Алемпијевић, који је, поред функције начелника одсека, био и главни пројектант, био је скептик за непроверене новотарије. Мислио је да би требало мало сачекати, па на основу ис-

Радиоактивни громобрани

ВОЈНО ИСКУСТВО

Захваљујући одлуци потпуковника Драгослава Алемпијевића, начелника електроодсека у Војнопројектном бироу, који седамдесетих година прошлог века није подлегао општеприсутном мишљењу о увођењу неиспитаних радиоактивних громобрана и који је донео наредбу да се ни на једном специјалном војном објекту ЈНА не испројектују и не изграде, Војска није имала обавезу да их уклања, како је касније било предвиђено законом.

Пише Мира ШВЕДИЋ

акцидентата, поготову приликом пада на земљу, може доћи до озбиљне контаминације земљишта и озрачења људи, животиња и биљака, јер зраче „гама” зраке. А акциденти РАГ-а могући су код земљотреса, јаког ветра, избијања пожара, слетања птица на врхове уређаја. Опасне су и падавине. Ту моју промену у мишљењу приметио је и начелник, јер је осетио да није више сам у свом ставу, и позвао ме код њега на разговор – прича Чукановић и додаје како му је тада Алемпијевић објаснио да највећа опасност од зрачења РАГ-а настаје у случају рата, када су управо објекти које они у Бироу пројектују и граде први на удару непријатеља.

Идеју о уградњи РАГ-а напустили су касније сви војни пројектанти. Биро ни на једном специјалном војном објекту ЈНА није испројектовао нити изградио РАГ, за разлику од цивилних структура. Решења заштите од грома војних објеката које је радио Биро остала су класична, са извесним модернизацијама. И заиста, када су почеле ратне деведесете, закључно са агресијом НАТО-а 1999. године, без милости и размишљања о последицама по околину гранатирани су бројни војни објекти, које је пројектовао Биро седамдесетих и осамдесетих година широм бивше СФРЈ, али просутих РАГ-ова по земљи није било, а ни појаве зрачења.

Потпуковник Драгослав Алемпијевић преминуо је крајем деведесетих година пре НАТО бомбардовања, али управо захваљујући њему Војска данас нема обавезу да према Закону скупо плаћа трошкове уклањања РАГ на специјалним војним објектима.!

кустава других и нашег стручног сазнања донети коначну одлуку о употреби ове врсте громобранске заштите.

Никола Чукановић каже да је потом одржано неколико састанака одсека, на којима се стручно расправљало о тој теми. На састанцима су износили аргументе за и против употребе РАГ-а и углавном су сви били за његову примену.

– Међутим, начелник нас није послушао. Иако је у једном моменту остао сам, био је доследан и није нам дао сагласност за пројектовање РАГ-ова. Како је време пролазило, проучавао сам бројну стручну литературу из те области и што сам више читао прописе и каталоге о употреби РАГ-а, све сам се више хладио од жеље за њиховом употребом, пре свега због могућег радиоактивног дејства на околину. Сазнао сам да су елементи од којих се прави РАГ изузетно радиоактивни и да им је време полураспада дуго, па код

Година XIV
206
Децембар 2019.

ОДБРАНА

Специјални прилог

ТАЈНА НЕСТАЛИХ ЗАСТАВА

ТОКОМ ВЕЛИКОГ РАТА НИЈЕ ЗАРОБЉЕНА НИЈЕДНА РЕГУЛАРНА ПУКОВСКА ЗАСТАВА СРПСКЕ ВОЈСКЕ. ДВЕ КОЊИЧКЕ, ЗА КОЈЕ СЕ ТВРДИ ДА СУ У ИНОСТРАНИМ КОЛЕКЦИЈАМА, НАЛАЗЕ СЕ У ЗБИРЦИ ВОЈНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ. ПА ИПАК, ЈОШ УВЕК НИЈЕ ПОЗНАТА СУДБИНА НАЈМАЊЕ ТРИ ЗАСТАВЕ.

ТАЈНА НЕСТАЛИХ ЗАСТАВА

Пуковске заставе са којима је српска војска ушла у Велики рат прописане су Уредбом Ф/Ђ № 10.000 од 13. децембра 1906. године. Према том документу, право на знамење имали су Краљева гарда, Полицијска жандармерија, сви пешадијски пукови првог, другог и трећег позива, коњички пукови првог позива и коњички дивизиони другог позива. Чланом 8 поменуте уредбе назив јединице био је изведен на доњем крају траке. Истовремено, чланом 15 наглашено је да су ресе, украси и натписи на пешадијским заставима златне, а на коњичким сребрне боје. Ови чланови су важни због каснијих недоумица око несталих застрада.

Нове заставе је 9. јула 1911. године на Бањици свечано добило 20 пешадијских пукова првог позива, четири коњичка пука првог позива, Краљева гарда и Полицијска жандармерија. Наредбом Ф/А Бр. 11.194 од 13. децембра исте године, заставе је добило и 15 пешадијских пукова другог позива, пет коњичких дивизијских пукова другог позива и пет коњичких дивизиона другог позива. Но, још пред Први балкански рат формирано је и шест прекобројних пукова првог позива који су добили заставе. У Архиву

Србије чува се заједничка фотографија заставника 1, 2, 5. и 6. прекобројног пука, снимљена 28. јуна 1915. у Багдану. Вероватно због финансијске несташице, пукови трећег позива нису добили знамења, тако да је српска војска у рат 1914. године ушла са 57 пуковских застрада.

Након повлачења преко Албаније војска је реорганизована укидањем пукова другог позива. Решењем Врховне команде од 19. септембра 1917, заставе расформираних пукова предате су на чување Министарству војном. По свему судећи, радило се о седам застрада, пошто је осам предато добровољачким пуковима. Наиме, након формирања Прве српске добровољачке дивизије у Русији, генералштабни пуковник Стефан Хацић (1868–1931) донео је у Одесу, 23. априла 1916, за нове пукове заставе расформираних српских пешадијских пукова другог позива. Предаја застрада обављена је 1. јула испред Успенског саборног храма, при чему су 1, 2, 3. и 4. добровољачки пук добили застрада 2, 6, 7. и 11. пешадијског пука другог позива. Осми пук Друге дивизије примио је застрада 12. пешадијског пука другог позива док се за 5, 6. и 7. пук исте дивизије не зна чије су застрада ве добили. Познато је да је на дефилеу у Паризу, 14. јула 1919, учествовала једна чета Југословенске дивизије

са застравом 4. пешадијског пука другог позива, али није наведено из ког.

СТАРЕ ЗАСТАВЕ НА ОПЛЕНЦУ

Након ослобођења и стварања Краљевине СХС/Југославије, 18. октобра 1920, донета је нова Уредба о застрадама наше војске, ФЂ Бр. 39.267. Краљ Александар Први Карађорђевић свечано је, Указом Ђ. Бр. 21.920, на Бањици, 6. септембра 1930, даривао новим југословенским застрадама пешадијски пук Краљеве гарде, 54 пешадијска, осам коњичких пукова и Команду Жандармерије. Старе српске застрада преноћиле су у касарни 18. пешадијског пука и 7. септембра пренете су у Тополу. Коначно, 8. септембра свечано је освештен маузолеј-црква Св. Ђорђа на Опленцу, у крипти су положени остаци Карађорђа Петровића, а о стубове од карарског мермера северне и јужне апсиде постављене су, помоћу специјалних бронзаних декоративних обручева, старе пуковске застрада и три застрада из Првог српског устанка.

Већ у извештајима о постављању застрада на Опленцу појављује се прва недоумица: репортери *Политике* и *Времена* наводе да је у цркву унето 58 српских пуковских застрада – једна више од броја са којима је војска ушла у Велики рат. Штавише, у опи-

«„Прво знамење изложено у Хали славе берлинског Џојгхауса – стандарта српског Коњичког пука 1, заплена у ноћи између 5. и 6. фебруара 1916“». „Illustrierte Geschichte des Weltkrieges 1914–1916“, Hefte 1-234.

«Слика застрада из берлинског „Џојгхауса“ објављена на сајту Британског ратног музеја (IWM) поводом стогодишњице Великог рата

су опленачке задужбине из 1939. године наводи се 61 застава. Исти податак (61 застава) наводи се и у званичном гласилу – *Београдским ојштинским новинама* бр. 6–7 из 1939. године. Уколико су овде била урачуната и три знамења из Првог српског устанка, онда је 1930. године на Опленцу заиста било похрањено 58 пуковских застава. При томе, у француском Војном музеју (Musée de l'Armée, Hôtel des Invalides) у Паризу чувала се застава 4. пешадијског пука другог позива, која је тамо остала после свечаног дефилеа 14. јула 1919. године. Све то наводи на закључак да је српска војска непосредно након завршетка рата поседовала 59 застава. Могуће је да је на Опленца пренето и знамење – поклон грађана Тулона 6. пешадијском пуку, 26. јула 1916, што би са заставом у Паризу заиста указивало да је 1918. постојало 59 застава.

Све до 1941. године са Опленца није нестала ниједна застава. Верзија по којој је знамење Другог пешадијског пука првог позива *Књаз Михаило* било погребни покров на сахрани краља Петра Првог Карађорђевића с којим је положен у крипти, нема никаквог основа: на свечаној погребној церемонији, 23. августа 1921, краљевски стег носио је контраадмирал Виктор Викархаузер (1866–1940), док је преко ковчега стављена тробојни-

СРПСКА ВОЈСКА ЈЕ НЕПОСРЕДНО НАКОН ЗАВРШЕТКА РАТА ПОСЕДОВАЛА 59 ЗАСТАВА. МОГУЋЕ ЈЕ ДА ЈЕ НА ОПЛЕНАЦ ПРЕНЕТО И ЗНАМЕЊЕ – ПОКЛОН ГРАЂАНА ТУЛОНА 6. ПЕШАДИЈСКОМ ПУКУ, 26. ЈУЛА 1916, ШТО БИ СА ЗАСТАВОМ У ПАРИЗУ ЗАИСТА УКАЗИВАЛО ДА ЈЕ 1918. ПОСТОЈАЛО 59 ЗАСТАВА.

ца и Државни грб Краљевине СХС на тканини у живим бојама.

Након априлског слома и окупације Југославије заставе су остале на Опленцу. Наводно, пред крај рата Милан Кашанин (1895–1981), управник Музеја кнеза Павла од 1935. до 1944, пренео је заставе из маузолеја у музеј и зазидао их како не би пале у руке непријатељу.

Када је у старој згради Војног музеја (данас Завод за заштиту споменика културе) 8. јуна 1952. отворено одељење Ратне историје народа Југославије, у збирци се нашло 47 (од 51) застава, колико их је било подељено 1911. године. Сачуване пуковске заставе предате Војном музеју представљене су већ у музејском водичу из 1953. године. Недостајала су знамења 2. пешадијског пука првог позива *Књаз Михаило*, 9. пешадијског пука првог позива *Краљ Никола I*, 10. пешадијског пука првог позива *Таков-*

ској и 18. пешадијског пука првог позива *Краљевих Ђорђе*. Овај навод преузет је у каснијој историографији, при чему су заборављене заставе прекобројних пукова, иако се свих шест и данас налази у поставци Војног музеја. Ако је од 59 пуковских застава из Великог рата сачувано 47, непозната је судбина 11 застава (застава 4. пешадијског пука другог позива је у париском музеју). Др Бојан Димитријевић из Института за савремену историју наводи да се према сачуваним фотографијама може закључити да су заставе 2. и 10. пешадијског пука са Опленца изузеле јединице Првог равногорског корпуса ЈВУО, које су их носиле од конгреса у селу Ба, јануара 1944, па до краја рата. Уколико је ово тачно, Милан Кашанин је остао заставе преузео после јануара 1944. године. У сваком случају, од 11 (или четири, према досадашњим наводима) несталих реликвија, ниједна није пала у руке аустроугарске, бугарске па и немачке војске. Сва знамења за која се наводи да су можда заробљена чувају се у Војном музеју у Београду.

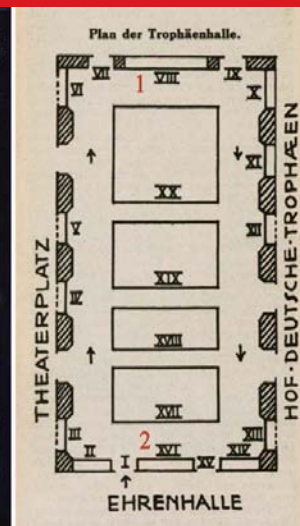
„ГДЕ СУ НЕСТАЛЕ ЗАСТАВЕ“

Питање несталих застава доспело је у жижу јавности тек поводом обележавања стогодишњице Великог рата и сазнања да је бечки војни музеј 2014.

◀ Слика „Хале славе“ берлинског „Цојгхауса“ 1932. године. Лево се јасно уочава српска пуковска застава

► Каталог „Ратне изложбе“ у бечком Пратеру 1916, план поставке Свечане сале: 1. тронове краља и краљице, заплењени у Конаку и краљев говорнички пулт из зграде Скупштине; 2. српска државна застава са Калемегдана и српски државни грб са улаза у Скупштину

ТАЈНА НЕСТАЛИХ ЗАСТАВА

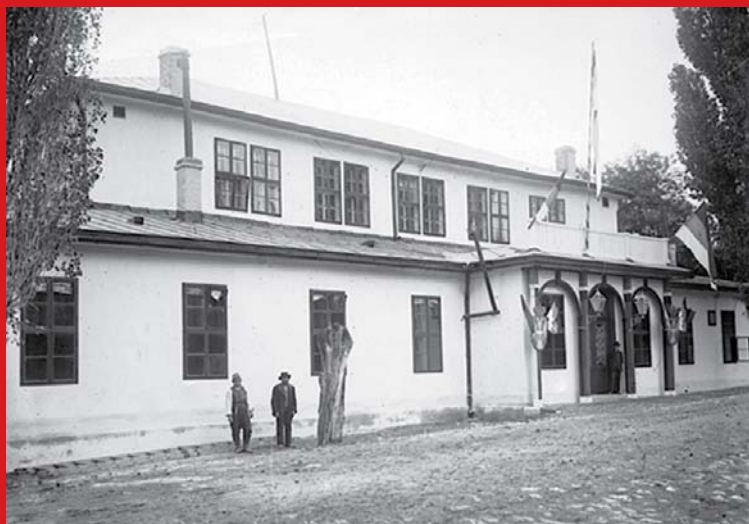
године откупио заставу 2. коњичког пука *Цар Душан*, која је била у поседу Душана Матића (1888–1980) и познатог антиквара Ренеа Џонсона. Пажњу на ову реквизицију скренула је и чињеница да се застава 2. српског коњичког пука првог позива налази у збирци и сталној поставци Војног музеја у Београду, а заведена је под инв. бројем 3957.

Према неким изворима, Рене Џонсон (René Johnson) отворио је, као експерт за старо оружје и историјске реликвије, антикварницу у Паризу непосредно након Другог светског рата. Радња се налазила на Ке д' Лувр бр. 16 (16 quai du Louvre, 1er arrondissement de Paris, 75001). Он је касније обављао дужност вештака париског апелационог суда, а био је сарадник једног од најпознатијих француских стручних часописа *Gazette des Armes*. Према сачуваној документацији, Џонсон је на непознат начин и у недефинисано време дошао у посед заставе 2. српског коњичког пука *Цар Душан*. Заставу је 1966. године откупио Душан Матић (1888–1980), који је имао јаке везе у Француској, стечене још након повлачења преко Албаније и школовања у Гапу (Gap, департман Високи Алпи), Ници (*Nice*, од 1. октобра 1916. до 1. октобра 1917) и париској Сорбони. Касније је наставио да одржава везе са францу-

ским интелектуалцима и често је посећивао Париз. Током ових посета вероватно је и откупио заставу од Џонсона. Из за сада непознатих разлога Матић је заставу 1966. године продао једном шеснаестогодишњаку – Патрису Ребулу (Patrice Reboul, 1950–), који је прву приватну галерију отворио 1967. на париској пијаци Бирон (Marché Biron), познатој по бројним антикварницама. Ребул се 1981. године преселио у чувени „Лувр антикваријата“ на Тргу Пале Ројал бр. 2 (Louvre des Antiquaires, 2 Place du Palais Royal, 75001 Paris). Овде је радио са супругом Патришом (Patricia) и сином Станиславом (Stanislas) до краја 2012, када се повукао у пензију, али је, под називом *Приватна колекција Патриса и Патрише Ребул* (Collection privée Patrice & Patricia Reboul), наставио да тргује антиквитетима преко интернета. Непосредно након затварања радње, 2013. године, користећи припреме за прославу стогодишњице Великог рата и потражњу експоната из тог периода, породица Ребул изложила је српску заставу продаји преко аукцијске куће *Andreas Thies* (Andreas Thies e.K. – eingetragener Kaufmann). Аукцијска кућа *Thies* основана је 1985. године као командитно друштво (Kommanditgesellschaft) са пословницама у немачким градовима Нитрингем (Nürtingen) и Кирхајм на

Теку, Баден-Виртенберг (Kirchheim unter Teck). Друштво је до 1991. године водило редовне аукције предмета из области милитарије. Аукционарска кућа је након 2001. године почела са планским, тематским аукцијама милитарије, које су претходно најављиване путем луксузних штампаних или електронских каталога.

У просторијама у улици Штајнгаус бр. 18 (Steingaustraße 18), Кирхајм на Теку, 2. фебруара 2013. године одржана је 53. аукција *Важних медаља немачких држава до 1918. и Војних ордена и милитарије из збирки свих земаља и свих епоха (Bedeutende Orden der deutschen Staaten bis 1918 – Militärische Sammlungsgegenstände Orden und Militaria aller länder und epochen)*. У каталогу који је најављивао аукцију, на страницама 162–163, представљен је предмет 165: *Србија. Пуковска заставица 2. српског коњичког пука „Цар Душан I“. Плашино заставице је у црвено-љаво-белим српским националним бојама. На предњој страни је ЗЛАТНИМ НИТИМА (vergoldeten Metallfäden) фино извезен окруњени српски бели дволави орао и нађиис „2. коњички пук – Цар Душан Првозвани“ (2. Regiment der Kavallerie – Zar Dusan der Erstgenante) и „За Ошечество“ (Für das Vaterland). На задњој страни је у њојсбно фином њолихромном*

◀ Зграда Скупштине у Београду, око 1914. На улазу су видљиви државни грб и застава које су запленили Аустријанци.

▶ Реконструкција пешадијске (горе) и коњичке пуковске заставе и ленте М1906. Реконструкција Б. Богдановић.

свиленом везу представљен Св. Андреј и највише „Св. Андреја Првозвани – са Вером у Боја” (St. Andreas der Erstgenannte – mit Glauben an Gott). На траци – шемњаку (Fahnenbänder) је ПОЗЛАЂЕНИ монограм Краља Петра I од Србије (1903–1918). Оригиналном кољичици (Fahnenstange) је са ПОЗЛАЂЕНИМ шпцем (врхом) (vergoldeter Spitze). Свила је на њојединим местима делимично ошићена али, узевши у обзир старост, добро је очувана... Ову заставу је 1966. године од познатог париског трговца Ренеа Џонсона (bekanntes Pariser Händler René Johnson) окупкуио српски национални њесник и њесац Душан Матић (serbischen Nationaldichter und Schriftsteller Dusan Matic). У њрилоу се налазе оригинални рачун (који је) Џонсон (издао) Матићу, различите фотографије, Матићева њшврда о њродаји садашњем власнику (eine Verkaufsbestätigung Matic an den jetzigen Eigentümer), Матићева њшва њесама „Бајгала” (њревод на француском) и њшва о историји српске војске са сликама сличне заставе.

По мом сазнању (Андреаса Тиса?), (ово је) једини њримерак српске њуковске заставе у њривајном власништву (Meines Wissens die einzige serbische Regimentsstandarte in Privatbesitz). Историјски екстремно редак и значајан колекционарски њримерак (Extrem

КАДА ГОВОРИМО О ЗАСТАВИ ИЗЛОЖЕНОЈ У БЕЧУ, ПОТВРЂЕНО ЈЕ ДА ОНА НЕ ПОТИЧЕ ИЗ РАТНОГ ПЛЕНА СТЕЧЕНОГ ТОКОМ БОРБИ 1914–1915. ГОДИНЕ И ДА СВАКАКО НЕ ПРЕДСТАВЉА ОРИГИНАЛ КОЊИЧКЕ ЗАСТАВЕ. ШТАВИШЕ, АУСТРОУГАРСКА ВОЈСКА НИЈЕ УСПЕЛА ДА ЗАПЛЕНИ НИЈЕДНУ СРПСКУ ВОЈНИЧКУ ЗАСТАВУ.

seltenes und bedeutendes historisches Liebhaberstück). Станање 2. (Почетна вредност) 15.000 (€).

Књига Бајгала указује да је ова трансакција изведена најмање четири године после Матићеве смрти. Француско издање Бајгале, у преводу Харите и Френсиса Вибрандса (Harita et Francis Wybrands), париска кућа Éditions de la Différence публиковала је тек 1984. године. То значи да је уз заставу и рачуне неко од Рабулових књигу приложио накнадно, вероватно као доказ о значају власника.

На приложеним фотографијама заставе (0962_46, 0957_46, 0961_46, 0959_46) уочљиво је да опис, уз грешке као што су мешање натписа са заставе и траке, назив пука наведен као „Цар Душан Првозвани” (2. коњички пук је 1899. године понео назив „Цара Душана”, без икаквог придева), те изостављеног навођења нат-

писа „За Краља”, одговара приложеним фотографијама.

НЕРАЗЈАШЊЕНЕ ОКОЛНОСТИ

С друге стране, управо опис и фотографије одмах указују да знамење изложено на аукцији никако није могло бити застава не само Другог, већ ниједног коњичког пука српске војске. Заставе коњичких пукова су још од Уредбе Ф/Б№ 5355, донете 7/19. августа 1884, имале сребрне ресе, натписе и врх кољичшта, док су исти елементи жуте, златне боје, припадали пешадијским пуковима. Значи, Тис је 2013. године продавао пешадијску пуковску заставу, што је у супротности са натписом на траци, тако да се оригиналност читавог експоната несумњиво доводи у питање. У складу са позитивним законским прописима о пословању, аукцијска кућа, без сагласности купца, није имала право да објави ко је 2013. године откупио експонат под каталожним бројем 165.

Поводом стогодишњице почетка Великог рата, 24. јула 2014, Војноисторијски музеј/Војноисторијски институт у Бечу (Heeresgeschichtliche Museum/Militärhistorische Institut, HGM) свечано је отворио сталну изложбу у музејској обновљеној сали Првог светског рата (permanente Ausstellung in neuste Erste

► Реконструкција ленте за пешадијску (горе) и коњичку (доле) заставу. Реконструкција Б. Богдановић.

► Фотографија црногорске војне заставе заплењене 1914. у „источној Босни” и изложене пред „Штабном командом у Загребу”. „Ilustrovani list” br. 46, Zagreb, 1914.

Везиље „Кола српских сестара” израђују српске пуковске заставе, 1909. година, Архив Војног музеја

Weltkriegssaal). Изложбу су отворили др Вернер Фаслабенд (Werner Fasslabend), бивши министар одбране, пуковник др Марио Кристијан Ортнер (Mario Christian Ortner), директор бечког Војноисторијског музеја, генераллајтнант мр Бернхард Бајер (Berhard Baier), заменик начелника Генералштаба и друге високе личности. У новој поставци, уз реконструкцију униформе српског војника, налазила се и застава из *Тисовој* каталога за 53. аукцију из 2013, заведена под бр. 165!

Милан Благојевић, публициста, економиста и стручњак за корпоративну безбедност, успоставио је везу са замеником директора Војноисторијског музеја др Христофом Хачеком (Christoph Hatshek), како би дознао како је застава заиста доспела у музејску витрину. Хачек је изјавио да

је *Застава... оригинална. Припадала је 2. коњичком ђуку „Цар Душан” првој ђозива. Музеј је ову заставу купио на аукцији 2014. године од немачке аукцијске куће „Andreas Thies” (а цена коју су ђлаћили је 17.000 евра (вероватно рачунајући и трошкове провизије).*

Код историчара и познавалаца Великог рата још већу забуну унела је и фотографија заставе Првог коњичког пука коју су на интернету поставили Британци. Без икакве провере аутентичности, на сајту британског Империјалног ратног музеја (IWM, Imperial War Museums), у збирци фотографија из Великог рата, под каталожним бројем Q 88259, 2014, публикована је фотографија реверса прве српске заставе (1. коњичког пука), коју је заробила немачка армија 5/6. фебруара 1916. године. Застава је изложена у *Хали славе* (Ruhmeshalle) берлинског Арсенала.

Аутор фотографије је репортер *Berliner Illustrationsgesellschaft* (касније *Atlantic Photo Gesellschaft m.b.H.*), удружења основаног 1900. године као прве фирме која је наменски и професионално радила фотографије за штампане медије. Фотографију аверса и реверса прве српске војне заставе изложене у *Хали славе* берлинског Цојгхауса (*Die erste in der Ruhmeshalle des Berliner Zeughauses ausgestellte serbische Feldzeichen*) снимила је управо (*Phot.*) *Berl. Illustrat.=Fes.m.b.H.*, а објављена је у четвртој свесци немачког часописа *Илустрирана историја Свевској рајна 1914/1916*. без икаквог пропратног чланка или ближег текста. Испод фотографије лица заставе била је постављена легенда *Застава српској коњичкој ђука I, заробљена у ноћи између 5. и 6. фебруара 1916* (*Die Standarte*

des serbischen Reiterregiments I, die in der Nacht vom 5. auf 6. Februar 1916 erbeutet wurde), док се испод друге слике налазио натпис *Задња сѝрана засѝаве са сликом једној сѝрској свеца (Rückseite der Standarte mit einem serbischen Heiligenbilde)*. Нажалост, квалитет репродуковане фотографије је такав да је немогуће прочитати назив јединице на ленти. Британски музеј је само преузео стару фотографију из периода Великог рата, не упуштајући се у порекло фотографије и судбину заставе. Наиме, штур легенда испод фотографије са римском цифром I може значити да се радило како о знамењу Првог пука првог позива *Обилић*, тако и о застави неког од дивизијских пукова првог позива. Но, то свакако није могла бити заставка I. коњичког пука првог позива *Обилић*, пошто се она чува у збир-

ци и сталној поставци Војног музеја у Београду, под инв. бр. 12-315.

ТОБОЖЊИ ПЛЕН У СЛУЖБИ ПРОПАГАНДЕ

Када говоримо о застави изложеној у Бечу, потврђено је да она не потиче из ратног плена стеченог током борби 1914–1915. године и да свакако не представља оригинал коњичке заставе. Штавише, аустроугарска војска није успела да заплени ниједну српску војничку заставу. Истина, у новинским извештајима из наведеног периода, као и у литератури германске провенијенције, наводи се на неколико места да су заробљене и заставе. У свим случајевима навођене су реликвије заплењене од црногорске и српске војске, без конкретног указивања о чијим застрадама је реч.

Примера ради, бечки *Обласни лист* (Feldblatt) наводи како је у борбама на Дрини, код Лознице и Љешнице, 14. и 15. августа 1914, заплењена једна заставка. Сличну вест, о заробљавању једне заставе током борби од 6. до 10. новембра 1914, донео је и *Нови бечки дневни лист*. Према вишетомној књизи *Аустроујарски последњи рај 1914–1918*, у борбама од 24. октобра до 15. новембра 1914. од Срба и Црногораца заплењене су три заставе (3 Fahnen). Ове вести треба узети са резервом, пошто су углавном представљале део ратне пропаганде. Примера ради, загребачки *Ilustrovani list* је 1. јануара 1916. године објавио репортажу са фотографијом о томе како су бугарске снаге заплениле круну краља Петра Првог Карађорђевића!

Но, касније ће се показати да су аустроугарске трупе заплениле искљу-

чиво црногорске војне заставе. Већ 14. новембра 1914. исти загребачки лист објавио је фотографију једне црногорске ратне заставе, изложене на згради зборног заповједништва у Загребу. Званичну потврду да до пада Србије није заробљена ниједна српска пуковска застава представљала је *Рајна изложба* организована од маја до октобра 1916. године у бечком краљевском парку Пратер. Овде су били презентовани сви задобијени трофеји. Када је у питању Србија, у *Свечаној хали* (Ehrenhalle), на почасним панелима VIII и XVI, изложене су само државне заставе и грбови (Staatswappen) скинути са улаза у Калемегданску тврђаву, са зграде Скупштине (Краљице Наталије бр. 43) и Конака (комплекс у Краља Милана бр. 53). Уз грбове и заставе, изложени су *трон српског краља и краљице из Конака* (Thron des Königs Peter i Königin aus dem Konak), као и *краљева говорница из зграде Скупштине* (Rednerpult des Königs aus der Skupschtina). Према аустријским изворима, 8. октобра 1915, у 6.15 часова, IV батаљон 87. пешадијског пука *Фрајхер фон Суковаји* (k.u.k. Steirisches Infanterieregiment Freiherr von Succovaty Nr. 87; у то време IV батаљон је дејствовао под називом *Scutari Detachment*) 59. дивизије (59. Infanterie-Division) заузео је Конак, са кога је капетан Франц Петер (Franz Peter) скинуо српску државну заставу и грб и истакао аустријску. Иначе, капетан Петер је за бечку изложбу уступио заставу IV батаљона 87. пешадијског пука, коју је 8. октобра 1915. истакао на Конаку.

Аустроугарска 59. дивизија је 8. октобра, око 6 часова, заузела и Калемегдан, скинула српску државну заставу и грб и на бедемима истакла црно-жуту заставу. Значи, и овде је заплењено државно, а не пуковско знамење. У сваком случају, на читавој изложби није било ниједне заробљене српске пуковске заставе, што приређивачи, као најважнији трофеј, свакако не би пропустили да изложе. На супрот томе, са десне стране панела VIII (пано IX) налазиле су се заплењене црногорске четне и батаљонске

заставе (Montenegrinische Kompagnie- und Bataillonsfahne).

Аустријанци су током окупације уложили велики труд да се домогну заставе врховног команданта Александра Карађорђевића, како би је изложили у Пратеру. У суштини, радило се о знамењу којим је *Коло српских сестара* 24. августа 1913. даровало Александра током свечаног дочека српске војске у Београду. Застава је у јесен 1915, са још неколико дворских ствари, због квара аутомобила, остала у Крушевцу. Јелена, ћерка Илије Крстића, бродарског грађевинара са Чукарице (*Радионица бродарској друштва*), успела је да спасе заставу и тајно је пренесе у Београд. Знамење је успешно скривано у стану у Кичевској бр. 19, иако су Аустријанци упорно покушавали да је се докопају и изложе на Ратној изложби у Бечу. Застава је поново предата Александру приликом његовог повратка у Београд, 9. новембра 1918. године.

И НЕМЦИ ВИДЕ ОНО ЧЕГА НЕМА

Напокон, остаје нејасно како је немачка војска заробила српску коњичку заставу. Легенда у *Илустрираној историји Свјетског рајна 1914/1916*, коју је век касније преузео и Британски војни музеј, да је у ноћи између 5. и 6. фебруара 1916. заплењена стандарта српског коњичког пука I, никако се не може односити на Први коњички пук *Обилића*, пошто се она налази у Војном музеју у Београду.

Но, и кретање Коњичке дивизије од краја 1915. до укрцавања ради транспорта за Крф било је такво да ни у једном тренутку 1. и 2. коњички пук првог позива нису могли да ступе у борбени контакт са немачким трупама. Прва бригада (значи, и 1. коњички пук *Обилић*) приспела је 18. децембра 1915. у логор Рашбул (Rashbull) у Драчу (Durrës), а Друга бригада (укључујући и 2. коњички пук *Цар Душан*), 19. децембра 1915, у Кавају (Kavajë). Оба пука су се у ноћи између 5. и 6. фебруара 1916. године налазила у биваку у селу Петро-

ви (*Petrovë, Sheshaj*), 40 km северно од Фјера (Fier). Обе бригаде су до 27. фебруара 1916. стигле до Валоне, а укрцавање дивизије ради транспорта на Крф обављено је од 22. до 26. марта.

Немачка 101. и 103. дивизија и Алпски корпус првих дана фебруара 1916. налазили су се на простору Скопље – Велес – Кавадарци, а 164. пешадијски пук био је стациониран у Битољу. То потврђује да су 5. фебруара немачке трупе биле толико удаљене од логора Коњичке дивизије у Петрови да није био могућ борбени контакт у коме би застава Првог или Другог коњичког пука била заробљена.

Чињеница је да је у *Хали славе* (Ruhmeshalle) берлинског Арсенала 1916. године била изложена једна српска пуковска застава. Према члану 245. другог поглавља (Посебне одредбе) Версајског мировног уговора од 28. јуна 1919 (Немачка га је парафирала 10. јануара 1920), Берлин је изричито био у обавези да шест месеци након што уговор ступи на снагу Француској врати све трофеје, а посебно заставе, задобијене у рату 1870–1871. и у Великом рату. У знак протеста, пре доласка савезничке комисије, 23. јуна 1919, официри и војници Гардијског коњичког заштитног корпуса (Garde-Kavallerie-Schützen-Korps) све француске заставе из Цојгхауса полили су бензином и спалили испред споменика Фридриху Великом. На срећу, српска пуковска застава избегла је сличну судбину, али је остала у депоу новоформираног Берлинског градског музеја, коме је припао Арсенал са *Халом славе*. Након доласка на власт Националсоцијалистичке партије Адолф Хитлер уложио је велике напоре да *Халу славе* обнови као споменик славне пруске и немачке прошлости који би био снажно пропагандно средство у стварању монолитне националсоцијалистичке државе и поновног јачања војске. При томе, у централној хали поново су изложене све старе немачке, али и заплењене заставе, посебно оне из Великог рата. Радови на реставрацији и поставци трајали су од 1932. до 1936. године. *Хала славе*, у којој је поново изложена српска застава, по-

Заставник 19. пешадијског
пука у Горњем Пожару, 1916.

ТАЈНА НЕСТАЛИХ ЗАСТАВА

ново је отворена за посетиоце 1934. године. До данас су сачуване и фотографије поставке из 1934, на којима се јасно види српска пуковска застава са лентом. Но, након почетка савезничког бомбардовања Берлина све заставе су 1943. године склоњене у пољски град Груђонц (Grudziądz, Graudenz). После рата Војни музеј из Београда је од Музеја немачке историје (Museum für Deutsche Geschichte) тадашње Немачке Демократске Републике (DDR) (од 1990 – Немачки историјски музеј – Deutsche Historisches Museum, Unter der Linden 2) безуспешно потраживао једну пуковску заставу. Током 1988. године, у разговору са Хајнрихом Милером (Heinrich Müller), куратором Берлинског музеја, врхунским познаваоцем историје наоружања и аутором књиге *Берлински Цојџхаус – Од Арсенала до музеја*, дошло се до сазнања да је, по свему судећи, овој реликвији изгубљен сваки траг.

Ако је утврђено да се у берлинској *Хали славе* није могла налазити заставка 1. коњичког пука *Обилић*, поставља се питање које знамење је забележено на фотографијама из епохе. Најверодостојнији траг пружају нам мемоари команданта 107. немачке дивизије генерала Ота Мозера (Otto Moser, 1860–1931). Описујући борбе 6. новембра 1915. на правцу Параћин – Сталаћ – Крушевац, Мозер тврди да је пруски резервни пешадијски пук бр. 52 (*Reserve-Infanterie-Regiment Nr. 52*) у блиској борби заробио величанствену стандарту Дринског коњичког пука са краљевским грбом и ликом српског свеца (...*erbeutet aber das Reserve Regiment 52 im Nahkampf die prachtvoll mit dem Königswappen und mit serbischen Heiligenbildern bestickte Standarte des serbischen Drina-Kavallerie-Regiments...*). Према овоме се може закључити да је у новембру 1915. заплена или заставка Дринског коњичког пука првог позива или Дринског коњичког дивизиона другог позива.

Почетком 1941. године генерал Драгољуб В. Јеремић (1874–1941) изнео је своја сећања о томе како је враћена заставка коњичког пука Дринске

Аукциони каталог Андреаса Тиса, 2. фебруар 2013, са приказима и описом „пуковске заставе 2. српског коњичког пука *Цар Душан I*“.

дивизије првог позива. Јеремић је од 1923. до 28. јуна 1927. био командант Граничне трупе, да би до пензионисања, крајем исте године обављао дужност команданта места у Скопљу. Према његовим тврдњама, у борбама пред Косовом, 1915. године, заставка коњичког пука Дринске дивизије првог позива, након погибје заставника, остала је на бојишту. Но, како непријатељска штампа није извештавала да је дошла у посед тако вредног плена, Јеремић је претпоставио да су се заставе докопали или је уништили Арнаути.

ВРАЋЕНО ЗНАМЕЊЕ

Крајем 1925, у време док је обављао дужност команданта Граничне трупе у Скопљу, Јеремића је наводно посетио Цена-бег Крезизију (Husen bej Kryeziu, Seno begu, 1895–1927). Цена-бег је до 23. септембра 1925. обављао функцију министра унутрашњих послова Албаније, а потом амбасадора у Београду. Крезизију и Јеремић су разговарали о актуелним збивањима у Албанији, поновном доласку Ахмеда Зогуа (Ahmet Zogolli, Ahmet Zogu, 1895–1961) у Тирану, бекству Фан Нолија (Theofan Stilian Noli, 1882–1965) и борбама трупа Ахмеда Зогуа са људима Бајрам Цуре (Bajram Beg Curri, 1862–1925). Том приликом Цена-бег је напоменуо да се загубљена заставка можда може наћи код Цуријевих снага. Заинтригиран овим гласинама, генерал Јеремић ангажовао се да преко Аљош-аге (?) провери њихову исти-

нитост. Тек почетком 1927. године у Скопљу му се јавио Аљош-ага са причом да је заставка код једног од људи из бившег одреда тада већ покојног Бајрама Цуре, који се током рата борио у одреду Хасан-бег Приштинца (Hasan Prishtin, Hasan Berisha, 1873–1933), и да је спреман да реликвију уступи *за једну ... (српску) иушку и 300 мейшака*. Након што се посредством командира граничне чете код карауле Тафа Мјино (Qafa e Morines) уверио да се заиста ради о застави без копљишта, са натписом *Коњички њук дринске дивизије њрвој њозива*, Јеремић је пристао на размену, а заставу је са пропратним писмом, по куриру, послао Министарству војске и морнарице у Београд. Но, остаје отворено питање како је командир граничне чете прочитао натпис, пошто се назив пука налази само на ленти, а не и на застави. Осим тога, данас у Војном музеју недостају само две ленте – Моравског коњичког дивизиона (другог позива) и Дринског коњичког пука првог позива!

Уколико исказ генерала Драгољуба Јеремића прихватимо као тачан, онда се у Берлину могла налазити само заставка Дринског коњичког дивизиона другог позива са одговарајућом лентом. Но, и ово није веродостојан податак пошто и Војни музеј у Београду поседује рестаурирану заставу истог дивизиона. Остаје претпоставка да је можда и ово знамење представљало само копију, урађену како би се обогатила збирка у *Хали славе*. Тако енигма о несталим заставима и даље остаје нерешена. |

Сајам наоружања у Бангроку

АЗИЈСКО ТРЖИШТЕ У НАРАСТАЊУ

Међународни сајам наоружања и војне опреме „Defense & Security 2019“ одржан је прошлог месеца на Тајланду. Прилику да представе своја достигнућа у овој области искористило је преко 500 излагача из више од педесет земаља света. Међу њима је била и одбрамбена индустрија Србије, која је изложила широки спектар производа – од муниције за стрељачко наоружање до сложених борбених система и авиона компаније „Утва“.

Текст и фото Владе РАДУЛОВИЋ

Бангкок је сваке друге године домаћин велике међународне изложбе наоружања и војне опреме „Defense & Security“, као и робе двоstrukе намене, са тежњом да постане најзначајнија манифестација тог типа у том региону. Осим статичког, изложбеног дела, током четири сајамска дана реализовано је шест техничких презентација, више различитих програмских догађаја, као и међународни семинар „Утицај четврте индустријске револуције на одбрану и безбедност“.

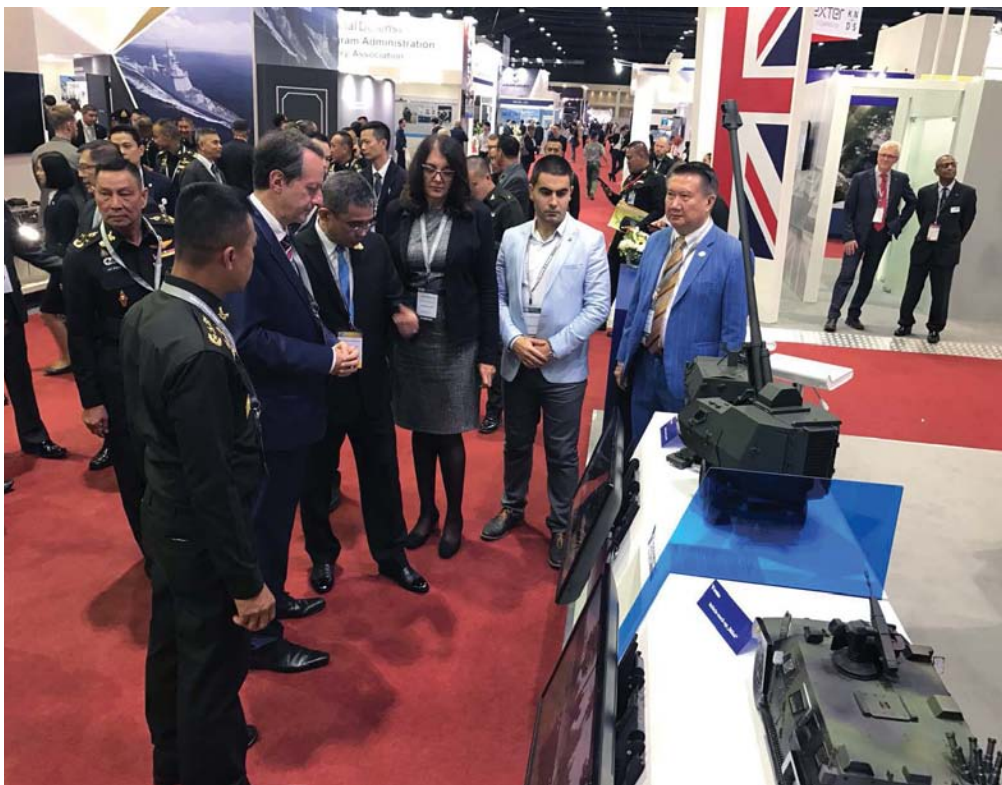
Током сајамских дана владало је велико интересовање посетилаца, а према званичним подацима организатора, овогодишњи „Defense & Security“ посетило је више од 20.000 гостију. Међу њима било је и 300 званичних делегација, укључујући министре одбране, начелнике генерал-

штабова и друге високо рангиране званичнике и официре из разних делова света.

ПРИКАЗ НАШИХ ДОСТИГНУЋА

Компанија „Југоимпорт-СДПР“, као интегратор домаће одбрамбене индустрије, присутна је на том сајму у континуитету од 2005. и сваке године бележи раст. Њен први штанд имао је свега 25 квадрата, док се овогодишњи изложбени простор простирао на око 120 квадрата и спадао је у ред већих на овогодишњем сајму. Био је смештен у самом центру дешавања, прекопута националног павиљона Велике Британије, Кине и недалеко од националних павиљона САД и Турске.

Осим средстава НВО из производње и развоја компаније „Југоимпорт-СДПР“, на нашем изложбеном простору представљени су и прои- ➤

зводи ваљевског „Крушика”, чачанске „Слободе”, „Милана Благојевића” из Лучана, ужичког „Првог партизана”, крушевачког „Трајала”, компаније „EdePro”, те „Утве”, која је део система „Југоимпорт-СДПР”. „Југоимпортови” сложени борбени системи били су изложени у виду већих макета са пратећом видео-презентацијом, а био је присутан и већи број тзв. живих макета – минобацачке, артиљеријске и муниције за стрељачко наоружање.

Током првог дана сајма више званичних делегација исказало је интересовање за производе и развојне пројекте наше домаће производње, пре свега за самоходну топ-хаубицу НОРА Б-52, возила „лазар” и „милош”, вишецевни ракетни систем „тамнава”, као и брзи вишенаменски борбени чамац. Поред тога, забележено је занимање за муницију различитог калибра, али и за домаће беспилотне летелице.

Овогодишњи сајам донео је и неке новине, пре свега у погледу потенцијалне размене и уступања тактичко-техничке документације ради пласирања нових производа, унапређе-

ња досадашњих концептуалних решења, али и заједничког наступа на трећим тржиштима.

Најзначајнији посетиоци нашег изложбеног простора свакако су били министри одбране Мјанмара и Лаоса господин Sein Wein и генерал Chansamone Chayalath, као и заменик министра одбране Руске Федерације генерал-пуковник Александар Фомин. Заменик министра одбране Тајланда генерал Chaichan Changmongkola, поред заинтересованости за приказане системе, иста-

као је и спремност на заједничку сарадњу на новим пројектима.

Најбројнија делегација која је посетила наш штанд била је делегација оружаних снага Мјанмара, а време проведено на састанку са представницима наших компанија најбоље говори о заинтересованости за наставак сарадње коју компанија „Југоимпорт” већ успешно спроводи дужи време. Њихову делегацију, поред министра одбране, чинили су и високо ранжирани официри које су предводили начелник Генералштаба Мјанмара генерал Mua Tun Om, начелник одбрамбене индустрије генерал-потпуковник Kan Munt Than, као и начелник Генералштаба морнарице контраадмирал Moe Auang.

Наш национални павиљон и изложбени простор „Југоимпорта” посетиле су и делегације Филипина, Сингапура, Мексика, Малезије, Тајланда, Камбоџе и других земаља.

Пракса је показала да су поједине развијене земље присуство на догађајима оваквог типа конципирале у смеру представљања средстава за која већ унапред знају да је регион интересо-

О НАШИМ СРЕДСТВИМА У ПРЕСТИЖНОМ ЧАСОПИСУ

Да Србија може бити поносна на своје производе и оно што је представила на Тајланду, говори и чињеница како је престижни часопис „Asian military review” целу страницу посветио самоходном вишецевном лансеру „тамнава”, самоходној топ-хаубици „александар” 155 mm и борбеној станици 20/3 mm „кербер”, иначе производима компаније „Југоимпорт-СДПР”.

ван. У нашем случају, иако се компанија „Југоимпорт-СДПР“ труди да по угледу на најразвијеније и најмоћније земље света прати трендове у брендирању и упечатљивости наступа и изгледа изложбеног простора, она поред система за које је један регион заинтересован, приказује и све што има у својој понуди.

ПРЕПОЗНАТЉИВ ПОТПИС

Сајам „Defense & Security 2019“ одвијао се у једној хали и на њему су биле присутне најпрестижније компаније из Кине, САД и Европе. Међу 28 националних павиљона, колико је организатор саопштио да их има, највећи изложбени простор припао је компанијама из Турске. Ипак, најзапаженије су биле кинеске компаније, чије је изложене макете и производе пратио читав сплет пројекција, презентација и видео-ефеката. Судајући по приказаном, јасно је да Кина види простор Азије пре свега као своју интересну зону у којој жели да оствари доминацију, па је овакав приказ достигнућа како у копненој војсци, тако и у ва-

Овогодишњи изложбени простор наших компанија простирао се на око 120 квадрата и био је један од већих на сајму

НАГЛАСАК НА БОРБЕНИМ СИСТЕМИМА И МУНИЦИЈИ

– Ми смо изузетно задовољни бројем и рангом делегација које су посетиле наш штанд, као и садржајем разговора које смо са њима водили. Ми се увек трудимо да прикажемо све што имамо, укључујући ту и средства из развоја која би убрзо требало да буду готова за испоруку потенцијалним партнерима. Пре свега, истакао бих беспилотне летелице и наоружање за њих, те различите врсте вођеног наоружања. Наравно, и даље је кључни акценат нашег представљања на борбеним системима и муницији. Ми од сајмова иначе не очекујемо потписивања уговора, већ је наша идеја да се појавимо, будемо видљиви и запажени у континуитету у различитим регионима у свету – истакао је помоћник генералног директора „Југоимпорта“ Александар Лијаковић.

здухопловству и морнарици, од њих био и очекиван.

Међу излагачима на овогодишњем сајму наоружања и војне опреме у Бангкоку били су присутни светски познати брендови попут фирми „Lockheed Martin“, „FN Herstal“, „Embrer“, „Saab“, „Leonardo“, „Airbusa“, „Thales“, MBDA и многих других, а изложена су средства наоружања намењена свим видовима и родовима оружаних снага.

Иако се за сада вешто чувају информације о склопљеним уговорима и потенцијалним аранжманима, незванично се може чути да је овогодишњи сајам био изузетно позитиван, што додатно потврђује да је азијско тржиште у нарастању, те да ће у годинама пред нама управо овај део света бити највише заинтересован за производе наменске индустрије. Традиционално, и на овом сајму највише пажње привукли су сложени борбени системи, оклопни транспортери и борбена возила, али и различити типови противоклопних пројектила, беспилотних летелица и дрона.

Др Николај Плотњиков, директор Центра научноаналитичких информација
Института за оријенталистику Руске академије наука

Србија је на добром путу

Не могу да дајем савете Србији, али као политиколог могу да кажем како мислим да би за Србију било најбоље да остане на линији војне неутралности, да не ступа ни у какве блокове, нити савезе, већ да разумно сарађује са земљама са којима сматра да треба. На економском плану треба да има плодне односе, како са Евроазијском економском унијом, што она и чини, тако и са Европском унијом. Такав приступ Србији ће донети корист, за разлику од поставке која би почивала на сарадњи само са једнима или другима. То ничим не би било оправдано, нити корисно. Србија треба да учи на туђим грешкама и да извлачи поуке, и мислим да ће изабрати прави пут.

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ
Превела Маја СТАНИМИРОВИЋ

Први човек главног информатичког одељења једне од најстаријих научноистраживачких установа Русије пензионисани генерал Николај Плотњиков недавно је боравио у Србији. Након низа сусрета које је имао са српским партнерима,

на којима су, како истиче, разматрали актуелна питања која се тичу безбедности и националних интереса и Русије и Србије, у интервјуу за магазин „Одбрана” причао је о актуелним геополитичким изазовима и стању безбедности у свету, али и о сарадњи са српским институцијама са сличним предметом интересовања.

Институт за оријенталистику Руске академије наука сарађује с много страних партнера. Чини се да најискреније везе и контакте, „без затворених тема”, имате управо са нашим представницима. Кажете да то партнерство датира још из 18. и 19. века. – Наш институт основан је октобра 1818. године и прошле године обеле-

жио је двестоту годишњицу. У његовом настајању су учествовали и Срби који су у то време били у служби у Руском царству. Било их је међу чиновницима, међу људима науке и у војсци. Имамо заиста богату заједничку историју. Навешћу вам само један пример: јунак отаџбинског рата из 1912. године био је генерал Милорадовић, Србин, који је у време руско-јапанског рата херојски позвао на дуел командира ескадрона у амурском драгунском парку.

Примера има безброј и с друге стране. У рату 1876. године, у време устанка у Србији, када је српска војска бројала 22.000 бораца, било је и око шест хиљада добровољаца из Русије. У јединици којом је командовао руски генерал Черњајев било је много Козака са Дона, из Кубана и Терека. У то време у Русији су формиран комитети из свих губернија који су прикупљали помоћ за крајеве где су ишли добровољци.

Ратни дописници новина „Кавказ“, које су излазиле на Северном Кавказу, извештавали су из Србије. Један од њих послао је чланак у коме пише: „У српску војску пристиже много руских добровољаца. Осим Руса, овде виђам и народе са Кавказа – Грузине, Осетине и храбре Апхазе. Питам их шта их је овамо довело. Они са чуђењем одговарају: *Истио шито и нашу руску браћу – да бранимо наше њријашеље њо вери.*”

Сви они били су православци и у то време, као и сада, умногоме нас је обједињавала припадност православној вери.

Векови бурне историје су за нама. Како видите безбедност Балкана данас?

– Постоји једна лепа прича о старцу и његовим синовима. Отац је учио синове да живе у миру и слози. Деца су га питала: „Зашто тако да живимо? Лакше је свако за себе.” Онда им је отац дао метлу и замолио их да је полуме. Синови су дуго покушавали да полуме дебелу метлу са много прућа и нису успели. Отац је развезао пруће и поново дао синовима метлу са ис-

том молбом. Овог пута су брзо полумили метлу, прут по прут. И тад им је отац рекао: „И вас ће бити тешко сломити, ако будете уједињени.”

После читања овог пасуса, многи из бивше Југославије ће рећи: „Ето, и нашу заједничку земљу су уништили, како би нас сломили прут по прут.”

Запад је одувек тежио подели Балкана на мале националне државе које су под његовим протекторатом, вештачким распривањем несугласица између православних и католика, између хришћана и муслимана. Лакше је владати људима који су раздвојени и који мрзе једни друге. Зар није тако? Погледајте, Косово је, фактички, по-

ПОЛИТИКУ ТРЕБА ОСТАВИТИ СА СТРАНЕ И ЊИ ПУТЕМ ИНТЕГРАЦИЈЕ НАРОДА НА БАЛКАНУ. БАВИТИ СЕ ЕКОНОМСКИМ ПИТАЊИМА. А ЕКОНОМИЈА ЋЕ, ПОПУТ ЛОКОМОТИВЕ, СВЕ ОСТАЛО ПОВУЋИ ЗА СОБОМ.

стало протекторат САД и Европске уније. Данашњи многобројни проблеми Балкана изазвани су јасном политиком Европске уније и НАТО-а, која је имала за циљ распад Југославије. Започели су много пре бомбардовања ваше земље, у марту 1999. године. Срби добро знају да су водеће европске земље гледале на Балкан као на огромну шаховску таблу, по којој су са лакоћом премештали фигуре и играли партије, заборављајући притом да се играју судбинама народа.

Како данас сагледавате утицај великих сила на Балканско полуострво: Сједињених Америчких Држава, Руске Федерације, Кине и Турске, која чини се, у односу на претходни период, значајније наступа у региону, али и шире?

– Сједињене Америчке Државе су, својим војним присуством на Косову, полазиште „агресије”. Као руски човек од науке могу то да кажем! Циљ Вашингтона и његових савезника у НАТО-у је да Балкан претворе у још један санитарни кордон у односу на

Русију. Северноатлантски савез покушава да угради регион у политику деобних линија на европском континенту. То је озбиљан изазов за општеевропску стабилност и безбедност. Проницљиво сте поставили питање о Турској. Нажалост, ја као човек науке и дипломата морам дипломатски да одговарам. За Турску је Балкан традиционални мост са Европом. Она, наравно, има своје интересе на Балкану. Користи ауторитет код појединих народа региона, брани интересе турске мањине и појединих сродних заједница. То је једноставно тако. Турска има властите интересе. Битно је да они нису у раскораку са интересима земаља региона.

Што се тиче Кине, та сила на Балкану, по свему судећи, има искључиво економски дневни ред. Она не износи политичке захтеве.

Како видите партнерство Србије и Русије?

– Последњих година контакти наших земаља се интензивно развијају. Кад је реч о војним, јединице српске војске – специјалци, тенкисти, артиљерци, авијатичари, стручњаци за ПВО – само током ове године учествовали су на неколико заједничких вежби на руским полигонима. По оцени и српских и руских официра, последњих година сарадња министарства одбране повећана је за око четири пута. То је невероватан пораст. Наша земља никад није доносила конфронтацију на Балкан, увек је помагала да се одбране интереси народа региона, чинећи, за разлику од Запада, сва решења отвореним.

Да се на тренутак вратимо на Турску. Како видите актуелну акцију турске војске на североистоку Сирије („Мирно пролеће”), уз осуду европских партнера и „ћутање” америчке администрације, а противљење Конгреса САД?

– Нико није подржао Анкару. Сви траже прекид операције. Неће доћи до лагане шетње за турску армију и њихове савезнике из редова сиријских опозиционих снага. Чак и ако

турска војска избије на планиране границе, треба очекивати почетак партизанског рата. То се већ догађа у кантону Африн, провинције Алепо. Тамо Курди воде активан партизански рат.

Једну од бременитости садашњег тренутка у свету чине и „неразумевања” између САД и Ирана. Вашингтон тврди да ће амерички војни и економски притисак на Иран приморати Техеран на преговоре, али власти у овој блискоисточној земљи упозоравају да је пут дипломатији затворен. Како видите расплет?

– Кад је Доналд Трамп прошле године уводио санкције, рачунало се на експлозију унутар самог Ирана. У САД су појединци изјављивали да ће се актуелна власт тамо одржати максимум три до шест месеци. Болтон је о томе говорио. Међутим, то се није догодило. Иран се држи. Између осталог, захваљујући ставу и помоћи Русије и Кине, које овде пружају велику помоћ у Савету безбедности, а такође проналазе могућности да ослабе економску омчу коју је Вашингтон наметкао Ирану. Земља која је десетлећима под санкцијама заиста је у тешком социјално-економском положају. Америчке санкције ударају, пре свега, по обичном народу. Па ипак, према речима самих Иранаца, пред лицем спољног непријатеља они су спремни да се уједине ради отпора агресији. И Американци су се ту преварили у рачуну. Како било, Вашингтон свеједно неће водити дијалог са Техераном. Ратни пут ће нанети непоправљиву штету на само Блиском истоку већ може да уништи светску привреду. Подсетићу да тај регион носи 30 процената светске испоруке енергената и око 20 посто светских трговинских токова. Сви би требало да се замисле о могућим последицама. Да је политичко решење прихватљивије, изјавио је крајем септембра у интервјуу америчкој ТВ компанији CBS престолонаследник Саудијске Арабије Мухамед бин Салман. Према његовом мишљењу, председник САД требало би да се састане са председником

Ирана како би се смањила напетост и припремио нови споразум о нуклеарном програму те државе.

Русија данас не пролази кроз миграциону кризу, али, о томе пишете, спада у светске лидере по миграцији радне снаге.

– На трећем смо месту, после САД и Европе. Углавном код нас долазе првенствено из земаља ЗНД: Узбекиста-

ИНСТИТУТ НЕКАД И САД

– Институт за оријенталистику Руске академије наука основан је октобра 1818. године и најстарија је научноистраживачка установа у Русији. Није престајао са радом ни у време Руске империје, ни за време Совјетског Савеза и постао је правни наследник Института за оријенталистику који је био при Совјетској академији наука. Бави се проучавањем савремених политичких процеса, језика, културе, етнографије и многих других питања источњачких народа.

Имамо стручњаке који перфектно знају старогрчки језик, што је, такође, велика реткост, а наши научници учествују у археолошким експедицијама на територији Русије, али и изван њених граница и то већ дуги низ година. Тренутно, примера ради, експедиција ради на Алтају и врши подводна истраживања код обала Крима. Са дубине од 80 м извучени су многи историјски артефакти који су пронађени на бродовима којима су још Грци превозили житарице, воду и уље у грчке градове и насеља на Криму и црноморску обалу Кавказа. Кад је реч о нашем центру, као делу Института, бавимо се савременим политичким процесима, наступамо као експерти за органе државне власти у Русији, а сфера наших занимања је прилично широка. То су све земље Северне Африке, Блиски исток, Турска, Иран, Авганистан, земље азијског и тихоокеанског региона, као и регион Кавказа и централне Азије.

на, Тацикистана, Киргизије, Молдавије, Украјине, Јерменије, Азербејџана... Руској привреди потребна је радна снага, а ове земље због низа фактора не могу свим својим грађанима да обезбеде посао. Корист је обострана. Русија добија радну снагу, земље ЗНД на овај начин решавају економска питања и смањују ниво социјалне напетости у својим земљама. То одлично разумеју сви председници централноазијских држава. Они су јако заинтересовани да се очува овакво стање ствари. На тај начин они, осим поменутог смањења социјалне напетости у својим земљама, а на рачун рада миграционе радне снаге у Русији, поприлично допуњавају свој буџет. Свима је јасно да не можемо без јединственог економског и привредног простора, заједничког тржишта радне снаге, заједничког образовног простора и царинских правила. Управо као резултат тога створена је Евроазијска економска унија, у коју су ушли Јерменија, Белорусија, Казахстан, Киргизија и Русија. Статус посматрача добила је Молдавија, а потписани су различити споразуми о сарадњи са још пет земаља. Са шест земаља преговора се о потписивању одговарајућих споразума, а недавно је и Србија потписала Споразум о формирању зоне слободне трговине између ваше земље и ЕЕУ.

Смета ли такозвано „негативно историјско наслеђе” и другим земљама региона да направе сличан корак као Србија?

– Путем успостављања економске и хуманитарне сарадње требало би да иду и остале балканске земље. На том путу треба превазићи, како га ви називате, негативно историјско наслеђе. То је тешко, али је, у принципу, могуће. Према последњим корацима и изјавама председника Србије Александра Вучића, овај процес је већ започео, о чему сведоче његови сусрети с лидерима Албаније и Македоније. Политику треба оставити са стране и ићи путем интеграције народа на Балкану. Бавити се економским питањима. А економија ће, попут локо-

мотиве, све остало повући за собом. Кад људи почну боље да живе, размишљаће само о лепим стварима и врло пажљиво водити рачуна о својим поступцима и речима. О Европској унији као организацији не бих ништа да говорим, али мислим да Балкану ништа није дала. Хрватска је ушла у Унију и као да је тамо почело нешто да се догађа. Али, обратите пажњу, хрватска пољопривреда се практично угасила. Њихове радње су попуњене робом фармера из земаља Европске уније. То је бесмислено. Кажу да се у Хрватској смањио број незапослених, посебно међу омладином, а последњих година је око 400.000 младих отишло из земље. У Немачкој сам срео Хрвате који раде као келнери у пивницама, ресторанима. Много је младих из те државе који су стекли високо образовање на рачун хрватских пореских обвезника, а сад раде у корист немачке, ирске, британске привреде. Испада да је Хрватска школовала своју омладину да би је изгубила. Ни другим земљама ЕУ ништа битно није дала. Не могу да дајем савете Србији, али као политиколог могу да кажем како мислим да би за Србију било најбоље да остане на линији војне неутралности, да не ступа ни у какве блокове, нити савезе, већ да разумно сарађује са земљама са којима сматра да треба.

На економском плану треба да има плодне односе, како са Евроазијском економском унијом, што она и чини, тако и са Европском унијом. Такав приступ Србији ће донети корист, за разлику од поставке која би почивала на сарадњи само са једнима или другима. То ничим не би било оправдано, нити корисно.

Чини се да је Украјина урадила другачије?

– Да, а управо је тим путем требало да крене. Могла би да сарађује са традиционалним тржиштима која је имала у Русији, Казахстану и Белорусији, али и да успоставља односе са Европском унијом. Нажалост, ЕУ им је поставила услов да сарађује само са њима. На крају, привреда

Украјине готово да више не постоји. Та држава, која је после распада Совјетског Савеза имала капацитете какве није имала ни Русија, кад је реч о производњи авиона, бродоградњи, одбрамбеној индустрији, фактички их је изгубила. У Украјини више не постоји бродоградња. Нема фабрике у Николајеу. Фабрика авиона у Кијеву „Антонов“ више не постоји. Могу да наведем много оваквих примера. Русија се трудила да подржи сарадњу и дуго времена је из Украјине наручивала моторе за авионе и хеликоптере. Позната је фабрика „Запорожје мотор“. Такође, наручивала је бродске моторе, укључујући и оне за бродове ратне морнарице. Корист је била обострана. Русија је од Украјине набављала дизел-локомотиве, вагоне, цеви великог пречника. Европска унија је инсистирала и производња у Украјини је престала и на крају је дошло до масовне незапослености. Многи талентовани инжењери и техничари из граде која се бавила производњом авиона у Украјини принуђени су или да се пређу у Русију, у фабрике авиона у Уљановску, Самари, Вороњежу, или да одлазе, у мањем броју, да раде у Европи. Србија треба да учи на туђим грешкама и да извучи поуке, и мислим да ће изабрати прави пут. Јуче су ми пријатељи из једне српске државне структуре рекли: „Ми, Срби се трудимо да мислимо глобално и радимо локално.“ Дај Боже да тако и буде. У први план треба да се ставе економска питања, јер у данашњим приликама, ако сте сами, без сарадње, ослањајући се само на сопствене снаге, тешко је преживети чак и тако снажним привредама попут САД и Кине, а да не говорим о малим земљама.

Радили сте као генерал руске пограничне војске у време када су успешно реализоване заплене великих контингената „забрањене робе“. Изјавили сте како сте срећни јер сте обављали најчаснији посао – посао официра.

– Наша генерација васпитана је на примеру родитеља који су били на фронту. И моји родитељи су прошли

тај пут и одмах су рекли да морам да будем официр. Нема ми другог пута. У Совјетском Савезу је био врло популаран филм „Официри“. Надам се да сте га гледали. Један од главних јунака изрекао је крилатицу: „Постоји професија – бранити домовину“. Мислим да сви официри, у Србији и у Русији, тиме треба да се руководе. На мене је утицало још и то што је рођењи брат моје маме отишао као добровољац на фронт и погинуо приликом ослобађања Пољске. Изгорео је са својом посадом у тенку за време жестоких борби у Сандомиру. Служио је у 4. тенковској армији генерала Рибалка и пред саму офанзиву послао је мојој баки фотографију испред тенка. Као да је предосећао да се неће вратити. Бака ми је сваки пут показивала ту фотографију и говорила: „Хтела бих да будеш као мој син“. И зато нисам имао другог избора. Завршио сам Уљановску гардијску вишу тенковско-командну војну школу, Војну академију тенковских јединица и Академију Генералног штаба. Био сам активно војно лице нешто више од 48 година. Увек сам се руководио принципом: „Ради шта треба да радиш и биће шта ће бити“. Наша земља је велика. Служио сам у регионима са различитим географским и климатским условима, укључујући и оне у којима је био рат.

На шта сте из каријере активног официра најпоноснији?

– На то што сам стекао много пријатеља. То је највеће богатство. Због специфичности службе много пажње требало је поклонити успостављању контаката са пограничним заједницама и колегама из управа 16 пограничних држава, са којима се Совјетски Савез граничио и са којима Русија има најдужу границу на свету, више од 7.500 километара. То су људи различитих националности, вероисповести, културе и традиције и такво искуство ми помаже у садашњем раду, јер научник Руске академије наука је, такође, бранилац свог народа и своје домовине. |

Фото: Душка Стефановић

Турска армија и изазови сиријског конфликта

ПРЕСТРОЈАВАЊЕ

Од почетка рата у Сирији 2011. године Турска и њене оружане снаге као друга по бројности оружана сила у саставу НАТО-а испољавају знатну заинтересованост за дешавања у тој суседној земљи. Осцилације интензитета сукоба на сиријском тлу, степен ангажованости великих сила, али и домаће процене угрожености турских интереса у региону утицали су на начине и карактер турског војног ангажовања на граници са Сиријом.

Фото: Reuters

Пише Александар ЖИВОТИЋ

Један од најзначајнијих и најважнијих разлога турског уплива у сиријски конфликт је блиско повезан с прокламованом потребом турског државног и војног вођства да на граници са Сиријом сачини својеврсну тампон-зону чији би главни циљ било потискивање курдских оружаних формација с простора западног дела Сиријског Курдистана. Масивне војне операције започеле су покретањем операције „Штит Еуфрата”, која је трајала од августа 2016. до марта 2017. године. Операција је резултирала заузимањем курдске територије између Африна и Манбица. Наставак је уследио почетком 2018, кад је турска армија у борбама вођеним од јануара до марта 2018. током операције „Маслинова гранчица” успела да овлада облашћу Африна, што је изазвало различите опречне реакције Ирана, Египта, Запада и Русије.

Завршетак операција „Маслинова гранчица” није истовремено означио и крај турских настојања да успоставе посебну тампон-зону, односно да неутралишу коридор дуж своје границе са Сиријом који је под контролом курдских оружаних формација. Ипак, отежавајућу околност при планирању и извођењу такве операције било је присуство америчких војних лица која су била ангажована на пружању стручне помоћи курдским снагама у њиховој борби с оружаним групама тзв. Исламске државе. Америчка дипломатија је са своје стране покушала да спречи турску војну операцију. Након дугих америчко-турских преговора у августу 2019. склопљен је споразум о формирању безбедносне зоне на северу Сирије и заједничком америчко-турском патролирању дуж тампон-зоне. Ипак, у стварности нико од заинтересованих актера није био задовољан постигнутим договором. Непосредно по самом почетку извођења заједничког патролирања турска страна није била задовољна америчким приступом проблему, оптужујући САД да не испуњавају одредбе споразума, док је званични Дамаск, како сам спора-

зум, тако и турско-амерички војни ангажман сматрао нарушавањем националног суверенитета.

ЕСКАЛАЦИЈА КРИЗЕ

Криза у америчко-сиријским односима ескалирала је у септембру 2019, када је с турске стране званично узет ултимативан став о томе да ће Турска, у случају да САД не успеју да обезбеде сигурну пограничну зону, војно интервенисати. Убрзо је турски председник Ердоган и јавно проговорио о турским плановима изјавивши за говорницом Генералне скупштине Уједињених нација да је турски план везан за успостављање зоне ширине 30 километара дуж сиријско-турске границе, где би било размештено око два милиона сиријских избеглица које се тренутно налазе у Турској. То је убрзо изазвало америчку реакцију. Реагујући радикално, амерички председник наредио је повлачење америчких трупа из спорне зоне и запретио економским уништењем Турске, док је турска страна своје право на интервенцију заснивала на Аданском споразуму из 1998. године, закљученим са Сиријом, који јој је давао могућност извођења прекограничних операција на сиријском тлу.

Војне операције турске армије започеле су 9. октобра масивним ваздушним ударима по дубини територије под контролом Курда. Курдска страна је на ваздушне ударе одговорила нападима на турске пограничне градове, при чему је страдао велики број цивила. Наредног дана започела је и копнена операција у садејству с протурском „Сиријском националном армијом”. Закључно са 17. октобром турска армија привела је крају главнину својих копнених операција, чији резултат је представљало заузимање највећег дела планиране тампон-зоне. Пошто је постигнут договор о примирју у трајању од 120 часова, курдским формацијама остављен је рок да положе оружје. То се посебно односило на остатке њихових формација које су се одражале у урбанијим центрима. Истовремено је с турске стране у

оптицај пуштена информација да је с америчким званичницима постигнут договор о установљењу специјалне зоне дуж турско-сиријске границе у дужини од 444 километра просечне дубине око 32 километра. С америчке стране турске изјаве нису коментарисане. Други важан задатак турске армије односио се на обезбеђење својеврсног хуманитарног коридора путем кога би остаци курдских оружаних група напустили територију под контролом турске армије. У следећој фази, на основу договора руског и америчког председника успостављен је систем заједничког патролирања дуж сиријско-турске границе, док ће контролу саме граничне линије преузети сиријски погранични органи. Упркос званичном противљењу сиријских власти против турске интервенције, владине снаге су паралелно с турском офанзивом започеле своје кретање ка северу, ушавши на простор који је до тада био под курдском контролом.

Упркос томе што је операцију „Извор мира” представила као одбрамбену и антитерористичку, због начина на који је осмишљена и самог карактера њеног извођења без америчке сагласности, Турска је ушла у отворени конфликт са САД, као својим најзначајнијим стратешким партнером, и осталим савезницима из НАТО-а. Ефикасно изведена војна акција ипак ће оставити знатне последице на турску армију, чије је напрезање током минулих година у операцијама ограниченог интензитета на граници са Сиријом било значајно. Турска армија попуњена младићима на редовном одслужењу војног рока и војницима из активне резерве који су се непосредно вратили с одслужења последњих година пролази кроз озбиљна искушења. Поред непрестаног војног ангажмана на источним и југоисточним границама земље, она се и даље суочава и с проблемима везаним за превазилажење последица неуспелог државног удара 2016. године. Због тога су кадровске ротације у турској армији учестале, што се засигурно неповољно одражава на јединство офи-

Фото: EPA EFE SEDAT SUNA

цирског кора, као једног од стубова савремене турске државе.

АМЕРИЧКО-ТУРСКО ВОЈНО ПАРТНЕРСТВО

На спољнополитичком плану једна од најважнијих последица турског војног ангажмана у Сирији везана је и за положај Турске у НАТО-у, а посебно за питање њених војних односа са САД као главним стратешким ослоном и најзначајнијим партнером у области војнотехничке и војноеконomsке сарадње. Све чешће и отвореније турско „солирање” по питањима везаним за актуелни блиско-

сточни конфликт и све тешњи односи с Русијом који су довели до набавке најсавременијих руских ракетних система противваздушне одбране имају значајне реперкусије на њене оружане снаге. Криза у односима са западним светом озбиљно је довела у питање и будућност постојећих турских војних аранжмана с традиционалним западним партнерима. Привремено америчко обустављање испоруке већ наручених савремених ловачких авиона и претња даљим економским санкцијама ставиле су пред низ искушења америчко-турско војно партнерство успостављено непосредно по завршетку Другог светског рата,

НА СПОЉНОПОЛИТИЧКОМ ПЛАНУ ЈЕДНА ОД НАЈВАЖНИЈИХ ПОСЛЕДИЦА ТУРСКОГ ВОЈНОГ АНГАЖМАНА У СИРИЈИ ВЕЗАНА ЈЕ И ЗА ПОЛОЖАЈ ТУРСKE У НАТО-У, А ПОСЕБНО ЗА ПИТАЊЕ ЊЕНИХ ВОЈНИХ ОДНОСА СА САД КАО ГЛАВНИМ СТРАТЕШКИМ ОСЛОНЦЕМ И НАЈЗНАЧАЈНИЈИМ ПАРТНЕРОМ У ОБЛАСТИ ВОЈНОТЕХНИЧКЕ И ВОЈНОЕКОНОМСКЕ САРАДЊЕ.

које је упркос појединим кризама током минулих деценија исказивало несумњиву монолитност. Последњи догађаји на Блиском истоку отворили су и низ нових питања везаних за будуће позиционирање Турске у регионалним и глобалним оквирима, њене односе с блискоисточним суседима, Русијом, Ираном и САД, што ће се у блиској будућности одразити на примарне задатке њених оружаних снага, али и планове њихове модернизације и набавке савременог наоружања и војне опреме. Хоће ли пољуљано савезништво са САД издржати проверу времена, да ли је постојећи војни аранжман с Русијом тренутног и

привременог карактера или се ради о веснику будуће турске војне преоријентације као залогу дубљег стратешког партнерства две земље и хоће ли Турска слободније и самосталније иступати на Блиском истоку, у региону Закавказја, на Егеју, па и на Балкану – нису питања општег, већ суштинског карактера. Засигурно, будуће турско држање, а посебно војно ангажовање пресудно ће обликовати стварност турског непосредног окружења. Једна етапа турског војног ангажовања на граници са Сиријом је завршена, али ће турско војно напрезање у региону потрајати. У којим и каквим видовима, показаће време.!

МИНИЈАТУРА

Оливер Стоун,
амерички редитељ

Извод из говора на додели награда Удружења америчких сценариста

Сада је у моди да се нападају републиканци, Трамп и све то и да се избегавају Обама и Клинтони. Али, запамтите ово: 13 ратова које смо започели у протеклих 30 година и 14 милиона долара које смо потрошили и стотине хиљада живота који су збрисани са Земаљске кугле, запамтите да то није био један вођа, већ систем, и републикански и демократски. Зовите га како желите: војно-индустријско-сигурносно-финансијско-медијски комплекс, то је систем који се одржава под изговором да су ово „праведни ратови”, да су оправдани у име наше заставе која поносно вијори над нашим животима.

Наша је земља постала просперитетнија за многе, али у име тог богатства не можемо да оправдамо наш систем као центар за светске вредности све док изазивамо толике ратове и хаос. Нема потребе да набрајам жртве, знамо да смо интервенисали у преко 100 држава, инвазијама, променом режима, економским хаосом или хибридниим ратом, меком моћи, како год то зове, то је рат неке врсте. На крају, то постаје систем који води уништењу планете и свих нас.

Борио сам се против тих људи који воде ратове током већине свог живота. То је игра која умара и у којој вас, углавном, потуку. Уз сву критику и увреде које ћете добити, па и похвале, важно је да запамтите да ако верујете у оно што говорите и можете да останете чврсто на свом путу – можете много тога да промените.!

Реформе и модернизација Народноослободилачке армије Кине

ОРУЖАНЕ СНАГЕ ЗА 21. ВЕК

Нова војна реформа примарно инсистира на промоцији концепције здружених операција, као модерног вида ратовања, што се, пре свега, манифестује стварањем Управе здруженог штаба, али и давањем много већих оперативних овлашћења командантима борбених зона, као непосредном изразу таквих замисли на самом терену. Истовремено, концентрисањем већине обавештајних функција у Снагама за стратешку подршку, што може да се прошири и на ниво армијских јединица, довело је до стварања јединственог и много ефикаснијег војнообавештајног апарата. На снази је свакако највећа војна реорганизација у досадашњој историји кинеских оружаних снага.

Пише Јован ЧАВОШКИ

Још од времена када је Денг Сјаопинг отпочео своју политику економских реформи и отварања крајем 1978. године, модернизација Народноослободилачке армије Кине (НОАК) представљала је један од приоритета и кључних компоненти будућег кинеског економског и друштвеног преображаја. Модернизација, у овом случају, није само представљала усвајање нове и модерније војне технике или настојање да се војска информатизује, већ је подразумевала и спровођење значајних доктринарних и организационих реформи кинеских оружаних снага, претварајући их тако у војну силу за 21. век.

Према томе, све потоње промене на одбрамбеном плану постале су истакнути део развојне визије свих кинеских лидера после Денга, а ово нарочито важи за председника Си Ђинпинга, који је крилатице о „репороду кинеске нације” и остварењу „кинеског сна” о богатој и моћној земљи претворио у основ кинеске унутрашње и глобалне стратегије. Наслањајући се на неке од идеја својих прет-

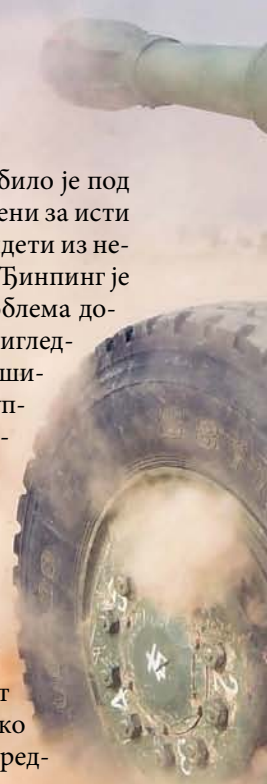
ходника о механизацији и информатизацији НОАК, Си Ђинпинг одредио је да се процес модернизације оружаних снага мора завршити до 2035. године и у том циљу је предузео неке врло конкретне кораке.

Тренутак када је у кинеском врху покренута дебата о неопходности војних реформи у много чему се подударао са почетком стабилизације и ширења Си Ђинпинговог неприкосновеног ауторитета у партији и држави и лансирањем широке антикорупцијске кампање у свим сферама живота. Ова жестока кампања, првенствено усмерена на поправљање имиџа партије и учвршћивање ауторитета председника на свим нивоима, дала је опипљиве резултате и у оружаним снагама, створивши тако преко потребан простор да се сломи отпор одређених високих војних кругова са подељеном лојалношћу, како би се потом отпочело са радикалном фазом војних реформи (82 генерала, укључујући и 16 највиших, међу којима су и бивши начелници Генералштаба, потпредседници Централне војне комисије, ухапшено је и осуђено за корупцију,

13.000 старијих официра било је под истрагом, а многи су осуђени за исти преступ). Како се може видети из неких кинеских анализа, Си Ђинпинг је одмах схватио да три проблема доминирају НОАК, а то су очигледни недостатак идеологије, широко распрострањена корупција и самостално деловање неких високих војних званичника које је отворило врата самовољи и непотизму, те да је брзо деловање у правцу решавања оваквих питања било од превасходне важности, како за будућност самих оружаних снага, тако и за партију која им непосредно руководи.

НОВА УЛОГА ЦЕНТРАЛНЕ ВОЈНЕ КОМИСИЈЕ

Свеобухватне војне реформе покренуте крајем 2015. године усмерене су првенствено на замену старог система непосредне одговорности потпредседника Централне војне коми-

сије (ЦВК), тела које директно управља НОАК, где су Сијеви претходници били само номиналне фугуре, док су све дневне послове обављали високи војни званичници који су тако добили претерана овлашћења и с временом злоупотребили свој положај. Управо су такве промене биле усмерене на стварање једног новог система одговорности председника ЦВК, односно шефа партије и државе, чиме би и званично била успостављена његова строга лична контрола над свим војним пословима. Према томе, у сврху централизације управе над оружаним снагама почело се отворено говорити да се функције четири главне управе које су чиниле стари војни систем (Генералштаб, Главна политичка управа, Главна управа логистике и Главна управа за наоружање) подигну на ниво ЦВК, чиме би њихови начелници постали непосредно одговорни њеном председнику, док би меха-

ПОТПУНО ЈЕ РЕФОРМИСАН СИСТЕМ СЕДАМ ВОЈНИХ ОКРУГА И НА ЊИХОВОМ МЕСТУ СТВОРЕНО ЈЕ ПЕТ НОВИХ БОРБЕНИХ ЗОНА (ИСТОЧНА, ЈУЖНА, ЗАПАДНА, СЕВЕРНА И ЦЕНТРАЛНА), КАО ОПЕРАТИВНИХ ОБЛАСТИ ЗА ЗДРУЖЕНЕ АКЦИЈЕ, СА СЕДИШТИМА У НАЊИНГУ, ГУАНГЏОУУ, ЧЕНГДУУ, ШЕНЈАНГУ И ПЕКИНГУ. МЕЂУ ТИМ БОРБЕНИМ ЗОНАМА ПОСЕБНУ ВАЖНОСТ ИМАЈУ ИСТОЧНА И ЈУЖНА, КОЈЕ У СВОЈОЈ НАДЛЕЖНОСТИ ИМАЈУ ТАЈВАН, ИСТОЧНОКИНЕСКО И ЈУЖНОКИНЕСКО МОРЕ, ПОТЕНЦИЈАЛНА ЖАРИШТА НЕКИХ БУДУЋИХ ОРУЖАНИХ СУКОБА, АЛИ И ЗАПАДНА, КОЈА ОБУХВАТА ВРЛО ОСЕТЉИВЕ АУТОНОМНЕ ОБЛАСТИ.

низми надзора, нарочито у сфери финансија и дисциплине, били исто подигнути на ниво саме Комисије, како би се избегао негативни утицај командног кадра.

Све у свему, у периоду од 2013. године у најразличитијим приликама се на највишем партијском, државном и војном нивоу интензивно дискутовало о многобројним предлозима за спровођење великих војних рефор-

Фото: VOA

ми. Крајем новембра 2015. године у Пекингу је одржана конференција 200 највиших цивилних и војних руковођаца, где је председник Си представио опште смернице спровођења војне реформе која би подразумевала да ЦВК предузме централизовану и здружену команду над армијом, нове борбене области би се концентрисале на ратне операције, док би различити видови војске коначно могли да се по-

свете послу сопствене реорганизације и модернизације. Тада је било одлучено да се до краја те године доврши план спровођења реформе ЦВК и система здружене оперативне команде, током 2016. године реформа би се концентрисала на промене у војним академијама и другим војним образовним установама, као и на даље смањивање борбеног састава, док би се у периоду 2017–2020. године довршио програм свеобухватне војне реформе.

СУШТИНСКЕ ПРОМЕНЕ

Као непосредни резултат свих ових разматрања, ЦВК је 1. јануара 2016. године обнародовала „Мишљење о продубљивању реформе народне одбране и оружаних снага”, документ који је представио повод, циљеве и приоритете овог новог програма реформи. Како се може видети из овог значајног документа, а што су окто-

бра наредне године потврдиле одлуке донете током 19. конгреса КПК, где је званично инаугурисан целокупан процес војних реформи, дошло је до корених измена у структури НОАК, где је само ЦВК преостала из маоистичког система војне организације, али је из структуре која је остваривала само политичку контролу над армијом, она постала нервни центар на који се непосредно надовезује 15 различитих тела (шест управа, три комисије и шест канцеларија), која непосредно управљају свим сегментима војног система. Истовремено, укинута су четири главне управе из претходне војне организације, укључујући ту и Генералштаб, чиме се не само онемогућава њихово потенцијално независно деловање од ЦВК већ се оне суштински изједначавају са осталих 11 новоформираних војних органа. Ипак, Канцеларија општинских послова постала је важнија услед блиске везе

са председником ЦВК, док су новоуспостављена Управа здруженог штаба, заједно са себи блиском Управом за обуку, мобилизацију и стратешко планирање постале кључни делови нове командне структуре ЦВК и играју улогу новог Генералштаба. И број чланова ЦВК је редукован са 11 на седам, чиме је наглашена чвршћа непосредна политичка контрола над свим деловима НОАК, а Си Ђинпинг постао је једино цивилно лице и члан Политбироа у њеном саставу.

Осим тога, поред Генералштаба, укидају се и остале три главне управе које су сада постале непосредно подређене ЦВК као Управа за политички рад (идеологија и пропаганда), Управа за логистичку подршку (има већину ранијих ингеренција, сем финансијских) и Управа за развој наоружања (развој и набавке војне опреме), док су функције војних судова и тужилаштва пренете на нову Комисију за политичке и правне послове. Исто тако, послови спровођења дисциплине у НОАК сада су додељени новој Комисији за проверу дисциплине, а створена је и Комисија за науку и технологију, која ће бити одговорна за иновације у одбрамбеном сектору и вероватно ће се допуњавати у надлежностима са Управом за развој наоружања. Сва ова тела су под непосредном надлежношћу ЦВК, као и нека друга тела која се баве питањима реформи и реорганизације, међународне војне сарадње, финансија итд. Исто тако, Народна наоружана полиција, нешто слично руској Унутрашњој војсци или француској Жандармерији, непосредно је стављена под команду ЦВК, без икаквог ранијег утицаја Државног савета, односно владе НР Кине.

ПОСЕБНА НОВИНА – СНАГЕ ЗА СТРАТЕШКУ ПОДРШКУ

Што се тиче реформи видова оружаних снага, створене су национална и регионалне команде копнених снага које претходно нису постојале, пошто је раније функцију копнених снага непосредно обављао Генерал-

СТВАРАЊЕМ НОВИХ БОРБЕНИХ ЗОНА, КАО ГЛАВНОГ ОПЕРАТИВНОГ ТЕЛА, ОМОГУЋЕНО ЈЕ ДА ЊИХОВИ КОМАНДАНТИ ИМАЈУ СВА ОВЛАШЋЕЊА И ПУНУ СЛОБОДУ ДА МОБИЛИШУ СВЕ ТРУПЕ ПОД СВОЈОМ КОМАНДОМ, БЕЗ ОБЗИРА НА РОД, СНАЖЕЊИ ТАКО КАРАКТЕР „ИНТЕГРИСАНИХ ЗДРУЖЕНИХ ОПЕРАЦИЈА”.

штаб. Осим Команде копнених снага, створене су још одвојене команде ратног ваздухопловства и ратне морнарице, Друга артиљерија изједначена је са осталим родовима, тако да постаје засебна Команда ракетних снага, а општу новину представља успостављање нових Снага за стратешку подршку, директно подређених ЦВК, а које ће објединити функције Треће и Четврте управе некадашњег Генералштаба (космичко и сајбер ратовање, електронско прикупљање података, радиоелектронска борба, електронско извиђање, психолошко и информационо ратовање). Главни задатак свих ових команди биће модернизација и развој специфичних видова кинеских оружаних снага. Истовремено, потпуно је реформисан систем седам војних округа и на њиховом месту створено је пет нових борбених зона (Источна, Јужна, Западна, Северна и Централна), као оперативних области за здружене акције, са седиштима у Нанђингу, Гуангџоуу, Ченгдуу, Шенјангу и Пекингу. Међу тим борбеним зонама посебну важност имају Источна и Јужна, које у својој надлежности имају Тајван, Источнокинеско и Јужнокинеско море, потенцијална жаришта неких будућих оружаних сукоба, али и Западна, која обухвата врло осетљиве аутономне области Тибет и Синђанг, као и недефинисану границу са Индијом.

Као што можемо видети из свих горенаведених промена, овом реформом се у суштини ствара директна команда и контрола ЦВК над свим борбеним дејствима кроз тзв. систем здружене оперативне команде на два нивоа, док су органи за одлучивање,

спровођење одлука и надзор сви јасно раздвојени у својим јурисдикцијама и узајамно се контролишу. На овај начин се постепено завршава претходна доминација копнених снага унутар НОАК, а све већи акценат ставља се на развој и примену ратног ваздухопловства, ратне морнарице и ракетних снага, као и информационих технологија, што постаје приоритет везан за горуће проблеме дуж источних и јужних обала Кине, јер значајнијих безбедносних изазова на копну и нема толико. Према томе, стварањем нових борбених зона, као главног оперативног тела, омогућено је да њихови команданти имају сва овлашћења и пуну слободу да мобилишу све трупе под својом командом, без обзира на род, снажећи тако карактер „интегрисаних здружених операција”.

У суштини, у претходном периоду било је покушаја да се створи доктрина здружених операција, здружени систем логистике, док су сва три вида војски често имала заједничке вежбе, али то никада није било довољно добро координисано. Недостатак здруженог механизма команде и контроле доста је уназадио раније кинеске напоре да се створи модерно организована борбена машина. Управо зато нова војна реформа примарно инсистира на промоцији концепције здружених операција, као модерног вида ратовања, што се, пре свега, манифестује стварањем Управе здруженог штаба, али и давањем много већих оперативних овлашћења командантима борбених зона као непосредном изразу таквих замисли на самом терену. Истовремено, концентрисањем већине обавештајних функција у Снагама за стратешку подршку, што може да се прошири и на ниво армијских јединица, довело је до стварања јединственог и много ефикаснијег војнообавештајног апарата.

Из претходно изложеног може се лако закључити да се засигурно ради о највећој војној реорганизацији у досадашњој историји кинеских оружаних снага и неминовно је да ће је пратити бројни изазови на сваком плану. На краће стазе, реформа ће не-

Фото: Chinese Army

миновно створити одређени степен организационе конфузије, док се не успоставе нови оперативни и административни односи, док свако не схвати где му је место у будућој армијској структури и постане свестан сопствених дужности, али и ограничења. Вероватно да ће услед снажења улоге КПК унутар оружаних снага доћи и до интензивнијег политичког рада у војсци, односно да ће професионализам бити тесно повезан са исправном политичком оријентацијом. Можда ће највећи изазов бити у томе да ли успешно спроведене реформе у мирнодопском периоду могу да, без већих ломова, издрже притисак ратне ситуације, односно колико ће недостатак скорашњег ратног искуства имати утицаја на будуће војне операције и степен њихове успешности, као и како ће своје задатке коначно разумети различити родови војске и саме борбене зоне које би требало да споводе такве здружене опера-

ције. Ипак, уколико размишљамо на дуге стазе, НОАК заиста има шансу да постане ефикасна борбена организација која ће моћи да спроводи здружене операције, води успешну борбу у сфери конвенционалног, али и електронског, сајбер и космичког ратовања, док би акценат, пре свега, био стављен на употребу поморских, ваздушних и ракетних снага, извођење прецизних удара на великим удаљеностима, онеспособљавање противникових електронских система итд.

Свакако, све ће горенаведено зависити од успешности и умешности НОАК и КПК да све теоријске замисли претворе у стварност и ефективно их примене током ових неколико година, опрезно балансирајући између концепата реформи, развоја и стабилности, успут ломећи могући отпор у војсци, а све у склопу идеје остваривања свеобухватних реформи и модернизације оружаних снага у складу са кинеским потребама. Све у све-

му, време и будући безбедносни изазови биће најбољи судија за реформе оваквог типа, а сигурно ће их пратити различите потешкоће, негативне реакције делова кинеског друштва, али и заједљиви коментари из иностранства који ће настојати да омаловаже све уложене напоре. Исто тако, чињеница је да постоји изванредан дубински консензус унутар КПК, али и шире, да се НР Кина мора темељно припремити за будуће велике геополитичке изазове, те да се реформе на различитом плану морају што пре материјализовати. Одржавање и успешност једног таквог осетљивог политичког и друштвеног консензуса у будућности, у много чему, зависиће од историјског капацитета личности какав је Си Ђинпинг и људи који се налазе на одговорним државним, партијским и војним позицијама, а сведоци смо да је Кина постизала највеће успехе онда када је постојало чврсто јединство у самом врху.¹

У сусрет 72. годишњици Института за међународну политику и привреду

ИЗВОРИШТЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ

Представљајући својеврсну кућу великог броја српских дипломата и званичника који су у њој започели своје каријере, а наставили на међународној сцени, Институт се поноси и својим младим нараштајима, будућим перјаницама српске међународне политике

Пише Бранислав ЂОРЂЕВИЋ

Институт за међународну политику и привреду (ИМПП) већ 72 године, почев од 8. децембра 1947, обезбеђује експертску подршку различитим државним органима, посебно Министарству спољних послова, у дефинисању спољнополитичких приоритета земље и развоју економских односа са иностранством. Научна оријентација Института покрива све важне аспекте деловања међународних чинилаца у области међународних односа и де-

збедности, као и у домену међународног права, светске економије, европских студија и регионалне сарадње.

Међународна сарадња ИМПП почива на разноврсним активностима које укључују научне конференције, округле столове, трибине, билатералне састанке, предавања истакнутих стручњака, курсеве за дипломате и постдипломце, размену истраживача, радова и публикација итд. Институт је широј јавности посебно познат као домаћин бројних квалитетних и

изузетно посећених научних скупова. Тако је ове године, у сарадњи са Факултетом безбедности Универзитета у Београду, а уз покровитељство председника Републике Србије, организована међународна научна конференција „НАТО агресија на СР Југославију: 20 година касније”, коју је отворила премијерка Ана Брнабић и на којој је научне радове изложило 18 учесника из 14 држава. Скупу је присуствовало више од 100 гостију, међу којима су били и представници дипломат-

Институт сарађује са бројним светским и регионалним научним институтима и универзитетима, почев од Дошиша, универзитета из Кјота на истоку, до Дипломатске академије у Буенос Ајресу на западу планете, а од 2017. године, захваљујући сарадњи са Институтом за европске студије Кинеске академије друштвених наука из Пекинга, ИМПП је први регионални центар за спровођење научноистраживачких пројеката у формату сарадње „17+1” између Народне Републике Кине и земаља централне и источне Европе. Углед и значај ИМПП препознат је и у националним оквирима. Указом председника Републике Србије од 9. фебруара 2017. године за нарочите заслуге и допринос у проучавању међународних односа, а поводом 70 година постојања, Институт за међународну политику и привреду одликован је Срећењским орденом.

ског кора, академске и стручне јавности и државних институција.

У националним оквирима ИМПП сарађује, осим с Министарством спољних послова, с Министарством просвете, науке и технолошког развоја. Захваљујући тој сарадњи, од 2010. до 2019. године започето је више истраживачких, издавачких и информационо-документационих пројеката. Тренутно се ради на пројекту „Србија у савременим међународним односима: стратешки правци развоја и учвршћивање положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти” за период од 2011. до 2019. године.

Богата истраживачка традиција Института огледа се и у његовој плодној издавачкој делатности. До сада је објављено више од 600 књига, монографија, зборника и докумената. ИМПП може се похвалити и једном од највећих специјализованих и депозитарних библиотека у области међународних односа у региону. У фонду од око 150.000 наслова налази се веома обимна званична документација

УН, ЕУ, НАТО и других глобалних и регионалних међународних организација. Ове године издавачка делатност Института достигла је врхунац објавивши 15 монографија и зборника радова. Такође, њихови научни часописи – *Међународни проблеми*, *Међународна политологија*, *The Review of International Affairs* (некадашње енглеско издање *Међународне политологије* постало је 2007. године посебан научни часопис) и *Евројско законодавство*, који се бави европским правом и праксом – уживају велики углед у земљи и у иностранству.

Поред Амбасадорског форума, иновативног концепта који обухвата гостовања и предавања истакнутих дипломатских представника акредитованих у Србији, Институт је домаћин амбасадорима страних земаља, са којима одржава редовне дипломатске контакте. Током 2019. године, у званичној посети ИМПП било је осам амбасадора и више десетина високих делегација различитих организација, научноистраживачких центара и страних института, чиме се та установа позиционирала као важно место сусрета на дипломатској мапи региона.

Представљајући својеврсну кућу бројних српских дипломата и званичника који су у њој започели своје каријере, а наставили на међународној сцени као експерти у раду државних и других делегација на бројним међународним конференцијама и састанцима међународних организација, попут Генералне скупштине УН, Специјалног комитета Уједињених нација за проучавање принципа међународног права о пријатељским односима, Комисије за међународно право, Асоцијације за међународно право, ECOSOC, GATT, UNESCO, FAO и других, Институт се поноси и својим младим нараштајима, будућим перјаницама српске међународне политике. Захваљујући њима и сталном усавршавању кадра Институт за међународну политику и привреду остаје релевантни актер и природни саговорник у процесу анализирања, формулисања и спровођења спољне политике Републике Србије.!

ОБЕЛЕЖЕНИ КЊИГОМ

110 година војне инфектологије и Клинике за инфективне и тропске болести ВМА

Јубиларних 110 година војне инфектологије и Клинике за инфективне и тропске болести ВМА обележено је 19. новембра свечаним скупом у Амфитеатру ВМА. Запосленима је јубилеј честитао начелник ВМА пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић, који је нагласио да се годишњица Клинике обележава у знаку других јубилеја – 180 година војног здравства и 175 година ВМА. Он је подсетио да су се бројне генерације инфектолога бориле са искуствима из ратова, уједно развијале нове методе дијагностике и лечења, а кадар се континуирано усавршавао у земљи и свету.

Начелник Клинике пуковник проф. др Драган Микић нагласио је да је инфектологија на светском нивоу у последњих тридесетак и више година доживела огроман напредак и многе промене. Напредовала је и усавршавала се дијагностика највећег броја заразних болести, чиме је олакшан рад инфектолога и створене су нове могућности лечења, а, према његовим речима, даљи пут развоја инфектологије је улагање у кадар и знање.

Јубилеј је обележен и промоцијом књиге „110 година војне инфектологије и Клинике за инфективне и тропске болести ВМА”, која је недавно објављена у издању Медија центра „Одбрана”.!

Пројекат „From Noise to Sound”
Академије уметности у Новом Саду

Композиције за пушке, минобацаче и шлемове

Никола Мацура, идејни покретач пројекта, уз констатацију да је много више рушења, уништавања и убијања, него музицирања, радости и стварања, сматра да суштински преображене пушке и минобацачи шаљу упечатљиве антиратне поруке

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Могу ли раскодовани предмети нађени на војним отпадима, давањем новог смисла и другачије енергије и перспективе, постају нетипична уметничка инсталација са изразито антиратном поруком, која на креативан начин повезује иновативан облик и нетипичан звук, чиме покушава да попуни недостатак са-

времене скулптуре у престоном војвођанском граду?

Вајар Никола Мацура, доцент на Катедри за вајарство Академије уметности у Новом Саду, који последњих неколико година „извлачи звук” из раскодованих предмета са војних отпада, чиме их преводи у конструктивну раван, из оне првобитне, војне, сматра да могу. Реч је о пројекту под називом „From Noise to Sound” („Из буке у звук”), за који је уметник добио идеју, шетајући по војним отпадима.

Како каже Драгана Гарић Јовичић, ауторка и уредница публикације која прати пројекат, Мацура мисли да је много више рушења, уништавања и убијања, него музицирања, радости и стварања. Овако суштински преображене пушке и минобацачи шаљу уверљиве антиратне поруке. Међутим, она констатује да овом свестраном и енергичном уметнику то није довољно.

– Он се пита: како звучи скулптура!? И притом не жели било који звук,

ПРОЈЕКАТ ИНТЕРКУЛТУРНОГ ДИЈАЛОГА

Пројекат „From Noise to Sound” представља иницијативу Николе Маџуре, доцента на Катедри за вајарство Академије уметности у Новом Саду, за проблемско размишљање и деловање ради попуњавања недостатка савремене скулптуре у Новом Саду, кроз заједнички рад студената и професора из четири земље (Србија, Словачка, Мађарска и Пољска). Циљ пројекта јесте критичко сагледавање савремене скулптуре у Новом Саду кроз интеркултурални дијалог, а искуства представника градова Печуја, Бањске Бистрице и Познања у овом процесу знатно доприносе иновативнијем и другачијем сагледавању. Такође, пројекат треба да понуди ефектно решење у виду звучних инсталација – инструмената који се праве од војних реквизита. На недавно одржаној промоцији представљена је публикација „From Noise to Sound”, а приказан је и истоимени филм који прате пројекат и његове активности

Никола Маџура у атељеу

већ истинске композиције за пушке и шлемове. Зато је у помоћ позвао професионалце из других бранши: музичаре – саксофонисту имењака Николу Маџуру и виолончелисткињу Милицу Свирац, акустичара и физичара Жељка Шкрбића, као и композитора Милана Алексића.

Нови Сад су, током реализације пројекта, посетили гостујући уметници из Печуја, Бањске Бистрице и Познања, који су учествовали у креирању звучне инсталације, њеној организацији и акустици, као и аранжирању композиција које се на „инструментима” могу одсвирати, а као природан завршетак радионице одржана је изложба „звучних објеката”. На отварању изложбе музичари су одсвирали композиције специјално настале за ове инструменте.

По завршетку наступа музичара, Никола Маџура је позвао публику да проба да засвира и на тај начин прекине уобичајену тишину између уметности и њене публике. Вајару је, према сведочењу ауторке публикације „From Noise to Sound”, велика посећеност догађаја јасан знак да треба да настави да истражује скулптуру која производи звук.

Драгана Гарић Јовичић за „Одбрану” додаје да су Маџурини звучни објекти, настали од делова са војних отпада, нешто сасвим друго у односу на старомодну скулптуру која постоји на новосадским трговима.

– То је савремена звучна инсталација, која је настала заједничким радом уметника и научника. На тај начин она је интердисциплинарна, а при томе и интерактивна. |

Пола века обновљеног рада Удружења ратних добровољаца

СЛОБОДА ИЗНАД СВЕГА

Први добровољци код нас били су Карађорђе и Алекса Ненадовић, али и сви остали Срби који су повели борбу за ослобођење, а војничке способности су стицали у аустроугарској војсци. Одувек је било тих људских горостаса који нису морали, али су хтели да бране своју земљу – каже пуковник у пензији Бранко Миловановић, председник Удружења

Пише Владимир ВЈЕШТИЋ

Српска војна традиција изнедрила је посебне ратнике, хероје, који су својевољно, без присиле, у најтежим тренуцима за отаџбину ставили на њен браник, не жалећи да дају живот за слободу. Тај „редак сој” оличен у Српском добровољачком покрету у Првом светском рату, дошао је с разних страна света, али су то доминантно били Срби из Аустроугарске, који су ступали у редове војске вођени српском националном идејом и тежњама за уједињењем с матицом.

Ради окупљања преосталих ратних добровољаца, њихових потомака и поштовалаца, и ради чувања успомена на изгинуле и преминуле ратне добровољце, пре пет деценија обновило је рад „Удружење ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца”. Тим поводом у Прес центру Удружења новинара Србије одржана је конференција за новинаре, на којој је представљен историјат Удружења, циљеви и обележја, као и предстојећи планови.

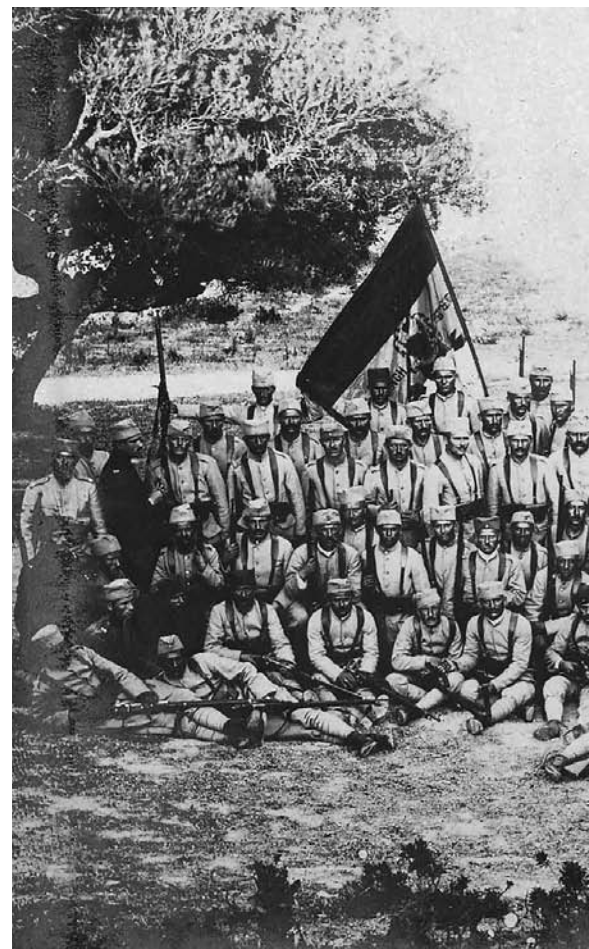
Пуковник у пензији Бранко Миловановић, председник, подсећа да је удружење основано ради чувања и неговања традиције ратног добровољаштва, окупљања потомака и по-

ПРОМОВИСАЊЕ УДРУЖЕЊА

Говорећи о активностима у години иза нас, др Горан Буџак, из института за Политичке студије, спомиње низ задатака који су реализовани ради промовисања циљева удружења.

Осим на бројне скупове и поклоничка путовања, посебно се осврнуо на Изложбу фотографија о НАТО агресији на Савезну Републику Југославију, која је, након Дома Војске у Нишу, постављена и у Сокобањи, а тренутно је грађани могу видети у Галерији „Икар”, Дома Ратног ваздухопловства у Земуну.

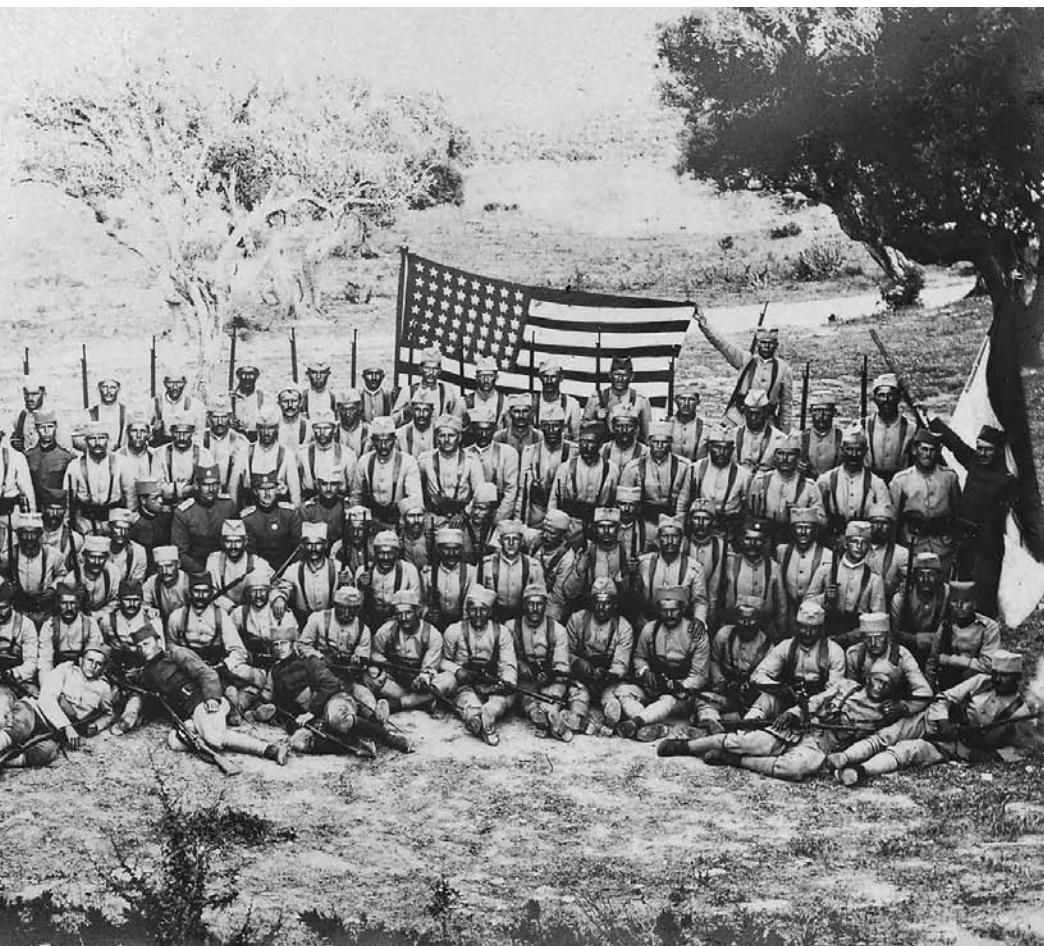
– Последњег дана септембра, у селу Лесковице код Ваљева, одржали смо годишњи помен и одали почаст војнику хероју Стојадину Мирковићу, који је погинуо с мајором Миланом Тепићем, 1991. године, у Беденику код Бјеловара. Истог дана делегација удружења је у Ваљево, с пријатељима, обишла спомен-обележје Петом пуку Дринске дивизије, јединице која је заједно са Добровољачким одредом Војводе Вука, ослободила Кајмакчалан и тим чином отворила Капију слободе.

штовалаца српских ратних добровољаца, не само од 1912. до 1918. године већ и из свих ослободилачких ратова, али и због развијања слоге и родољубивих осећања и чувања духовних и историјских вредности и добара српског народа.

– Прво званично удружење ратних добровољаца, чији је председник био Симо Јасика, формирано је 1903. године, као Савез добровољаца Краљевине Србије. Мењало је називе како се мењало име државе и радило, уз мање прекиде због историјских околности, све до 1947, када је Указом с потписом Александра Ранковића Удружењу забрањен рад и конфискована имовина. На Видовдан 1969. године окупило се 14 старих ратника и успели су да обнове његов рад.

Данас Удружење има заставу и амблем, крсна слава им је Видовдан, а свечана песма „Ој Србијо, мила мати”. Организовано је у 32 месна удружења,

са око три хиљаде чланова, располаже списковима с више од 43 хиљаде добровољаца од 1903. године и ратова од 1912. до 1918. године и библиотеком и архивом са више од хиљаду наслова.

На конференцији за новинаре, на којој су говорили и историчар др Милан Мицић, мр Михајло Јовановић,

пуковник у пензији, Никола Тошић Малешевић, уредник часописа „Добровољачки гласник“, др Горан Буцак и Станоје Стојковић, председник Удружења „Кајмакчалан“, могло се чути да је Удружење специфично по издавачкој делатности, коју чини више од 80 објављених наслова. По-

СИМБОЛИ И ВРЕДНОСТИ

На доњем делу банера Удружења су Срби из Америке, добровољци на Солунском фронту, с леве стране дванаестогодишњи Драгољуб Јеличић, учесник борбе за одбрану Београда, носилац три медаље за храброст. Десно је Милунка Савић, а изнад је Прва српска добровољачка дивизија, постројена у Одеси 1916, пред руским императором Николајем Другим, а у средишњем делу је Споменик Војину Поповићу – Војводи Вуку на Топличиним венцу.

себно су поносни на књигу „Хероји отаџбине“, посвећену мајору Тепићу и војнику Стојадину Мирковићу, али и на часопис „Добровољачки гласник“, који доноси теме посвећене херојима и страдалништву српског народа у периоду ослободилачких ратова, али и у новија времена. |

Спорт у Војсци Србије

НА ПУТУ УСПЕХА

Војна спортска надметања прилика су за показивање достигнутог нивоа војних вештина, снаге, патриотизма и способности да се на спортском бојном пољу победи и „са штитом” попне на победничко постоље. Иако међу екипама с релативно малим бројем такмичара, Војска Србије на међународним војним спортским надметањима последњих година постиже све боље резултате, док војни спортисти на републичким такмичењима у атлетици, стрељаштву из малокалибарског оружја, оријентирингу и борилачким спортовима готово редовно освајају најсјајније медаље. Развојем спорта у војсци подиже се способност јединица и састава за извршење задатака из све три мисије Војске Србије, а спортска надметања у систему одбране имају значајну улогу у популаризацији и omasовљењу спорта и развијању победничког духа.

Пише Душан ГЛИШИЋ

Само ове године спортисти Министарства одбране и Војске Србије учествовали су на више од 20 спортских манифестација у земљи и иностранству, на којима су, готово без изузетка, освајали једно од прва три места. На победничка постоља пели су се српски војни атлетичари, џудисти, каратисти, стрелци, триатлонци, такмичари у оријентирингу, рвачи, падобранци... Углед Србије и кад је реч о војном спорту расте из године у годину, што је резултат упорног и квалитетног рада на јачању физичке обуке и спортског духа у јединицама Војске Србије, посебно од учлањења у ЦИСМ (Међународни савет за војне спортове) 2003. године. Последњих 16 година припадници Министарства одбране и Војске Србије, посебно они ангажовани у развоју војног спорта, а тиме и

на јачању физичке обуке у јединицама, значајно су унапредили своја искуства не само у организацији спортског живота већ и аргументовању чињенице да је физичка припремљеност један од најважнијих предуслова ефикасне и успешне борбене обуке припадника војске.

Да је ефикасна физичка припрема предуслов повећања „оперативних способности” бораца знали су још у античко доба, када су спортске игре биле повод за прекид свих, тада бројних оружаних сукоба. Спорт је тако постао разлог постизања краткотрајних примирја, током којих су, уместо на бојном пољу, своју снагу, вештине и храброст, зарађене стране доказивале на спортским теренима. Бити држи, храбрији, вештији, јачи био је циљ сваког борца који је, за тих неколико спортских дана или недеља, по-

стајао такмичар одан својој јединици, својој застави и земљи. Тако су настале Олимпијске игре античке Грчке, тако се развио међународни спорт и тако је, на крају крајева, изникао и војни спорт.

СПОРТСКА БОРИЛИШТА УМЕСТО БОЈНОГ ПОЉА

Обновљене Олимпијске игре убрзо су постале „бојно поље” на ком су ратници другачијег кова, уместо крви, за своју земљу проливали зној, добивши прилику да се, после једне изгубљене битке, после једног не тако кобног и непоправљивог пораза боље припремљени, поново такмиче и освајају победе. Војници су убрзо постали део готово свих спортских надметања. Најпре оних „војничких” у стрељаштву и борилачким вештинама, а затим у атлетици, гимнастици, па и екипним спортовима, попут одбојке, кошарке, фудбала... Тим је, уосталом, незаобилазни део војне организације, у којој колективни дух има значајну предност над индивидуалношћу. Почетком овог века војни спорт постаје све видљивији и у међународним оквирима. Обухватајући физичку обуку припадника војске, постао је предуслов унапређења тимске изграђености и укупне борбене способности појединца и јединице, а његов циљ – остварење што бољих резултата на такмичењу. Често се за спортисте каже да не побеђују противника, већ саме себе. Бити све бољи и све успешнији из такмичења у такмичење постао је мото спортисте, како цивилног, тако и војног. Пораз противника, у новим условима, може се сматрати „коллатералном штетом” борбе са самим собом. У војне спортове убрајају се, најпре, типично војне дисциплине и вештине, или спортови с војном димензијом, попут вишебоја, оријентиринга, биатлона и триатлона, стрељаштва, мачевања, падобранства... Касније, на војним такмичењима све је више спортских дисциплина, јер се у савременим војскама упражњавају сви, или готово сви, како појединачни, тако и колективни спортови.

– Нама у Војсци Србије спорт је веома важан – нагласио је министар одбране Александар Вулин, промовишући Спортску јединицу Одељења за спорт Универзитета одбране на Десетом ЦИСМ летњем тренинг кампу на Копаонику, почетком августа. – Слобода, независност, понос наше нације, али и породичне вредности какве су здрав живот и спорт, чине Војску Србије. Зато је нама спорт веома важан, он је једна од темељних вредности које чине разлику између доброг и лошег војника. Спорт нас учи за које вредности морамо да се боримо. То су колективни дух, верност тиму, верност застави, спремност да се жртвујеш за друга, да учиниш све да би твоја земља, нација и војска били поносни на тебе. Зато смо формирали Спортску јединицу Војске Србије. Да бисмо окупили наше најбоље припаднике, али и да бисмо спортистима из наше земље дали прилику да нас нечему науче, да им помогнемо да своју професионалну каријеру заврше као припадници Војске. Оно што је најбоље, најквалитетније, најхрабрије и највредније мора бити део Војске Србије, истакао је министар Вулин и додао да српски народ и Војска Србије увек иду на победу и прво место.

УВЕК СЕ ОЧЕКУЈУ ПОБЕДЕ

Тако је спорт постао оруђе којим се не само савлађује противник већ и развија и јача пријатељство, формира победнички дух и показује снага војске ван бојног поља. Војна спортска надметања су временом постала прилика за показивање достигнутог нивоа војних вештина, снаге, патриотизма и способности да се на спортском бојном пољу победи и „са штитом” попне на победничко постоље. Иако међу екипама с релативно малим бројем такмичара, Војска Србије на међународним војним спортским надметањима последњих година постиже све боље резултате, док војни спортисти на републичким такмичењима у атлетици, стрељаштву из малокалибарског оружја, оријентирингу и борилачким спортовима готово

СРБИЈА НА ПРВИМ ВОЈНИМ СПОРТСКИМ ИГРАМА

Говорећи о развоју војног спорта, или спорта у војсци, потпуковник др Драган Тодоров каже да је идеја о војном спорту успешно материјализована 1919. године, на првој међународној војној спортској приредби у Паризу. Такмичења су организована у атлетици, стрељаштву, пливању, мачевању, фудбалу, рагбију, бејзболу, ватерполу, бацању бомбе, јахању, тенису, веслању, боксу и рвању. На тим војним играма надметали су се војници са пет континената, из 18 земаља, међу којима је била и Србија.

– Најпре као Краљевина (1912. године), а потом и као Република (почев од 2003, након учлањења у ЦИСМ), Србија је остварила значајан помак на плану међународне војне спортске сарадње у региону Балкана и шире. Усклађивање војних знања и способности са спортским вештинама започео је, почетком прошлог века, дивизијски генерал Светомир Ђукић, који је олимпијски спорт у Србији „увео на војна врата”, а наставили су официри Војске Србије, сто година касније, ангажовањем како у цивилном, тако и у војном сектору олимпијског спорта. Символика је не само у томе што су официри у оба наведена периода били главна потпора развоја спорта у друштву већ и у томе што су учествовали у програмима Олимпијских игара (1912. године у Стокхолму и 2008. године у Пекингу), каже потпуковник др Тодоров. Ове године спортисти Војске Србије остварили су велики успех на Светском купу у стрељаштву у Рио де Жанеиру и 11. ЦИСМ фудбал купу у Скопљу. Војна репрезентација у маратону освојила је сребрну медаљу на 50. светском војном првенству у Либану, а чудо репрезентација Министарства одбране и Војске Србије освојила је три медаље на 38. светском војном првенству у Бразилу. Репрезентација Војске Србије учествовала је и на 42. ЦИСМ Светском војном првенству у падобранству у Мађарској...

Прошле године је донето неколико кључних одлука које омогућавају развој спорта у Војсци, од школској и универзитетској, аматерској, полупрофесионалној и професионалној, па све до врхунској. Основни циљ је развијање такмичарског духа и психофизичких способности појединца, али и допринос развоју оперативних и функционалних способности јединица.

редовно освајају најсјајније медаље. По повратку спортске делегације Војске Србије са Светских војних игара недавно одржаних у Кини, министар Вулин је истакао да су од наших спортиста тражили само једно – да дају све од себе.

– Поред ових медаља које сте довели, ја сам захвалан и због оборених рекорда Војске и постигнутих личних рекорда, који потврђују да сте дали све од себе, да сте победили себе. То је суштина спорта, то је суштина наше војске. Војска Србије увек иде на победу. Војска Србије се такмичи с целим светом, али и са собом. Кад по-

бедимо себе, победили смо цео свет. Ви сте се такмичили са светским рекордерима, са светским првацима на војном спортском такмичењу које ни по чему не заостаје за цивилним светским првенствима. У Кину смо послали најбоље представнике својих дисциплина у Србији, рекао је министар Вулин и поручио да од спортских представника Војске очекује да постижу успех и у наредном периоду, а Војска ће наставити да улаже у спорт и проширује спортске активности.

Истичући да се развојем спорта у војсци подиже способност јединица и састава за извршење задатака из све три мисије Војске Србије, начелник Генералштаба генерал Милан Мојсиловић је на отварању овогодишњег Седмог спортског првенства Војске Србије нагласио да спортска надметања у систему одбране имају значајну улогу у популаризацији и омасовљењу спорта и развијању победничког духа.

– Зато физичкој обуци и спорту поклањамо велику пажњу. Завидни резултати постигнути на спортским надметањима у јединицама и на нивоу Војске показују висок ниво физичке припремљености припадника Војске Србије. Свако спортско такмичење је провера снаге воље, индивидуалних вредности, победничког и колективног духа, заједништва које одувек краси Војску Србије – нагласио је генерал Мојсиловић.

ДОСТОЈНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Бригадни генерал Синиша Радовић, шеф делегације Србије при Међународном савету за војне спортове (ЦИСМ) и мисије Војске Србије у Кини, често истиче да војни спортисти из године у годину постижу све боље резултате. У складу с тим непрекидно расту и очекивања Војске од њених спортских представника.

– Прошле године је донето неколико кључних одлука које омогућавају развој спорта у Војсци, од школског и универзитетског, аматерског, полу-

професионалног и професионалног, па све до врхунског. Основни циљ је развијање такмичарског духа и психофизичких способности појединца, али и допринос развоју оперативних и функционалних способности јединица. Наравно, један од значајнијих циљева је и достојно презентовање Војске Србије на међународним такмичењима. Свака победа војних спортиста, од маратонаца, каратиста и џудиста, преко најуспешнијих стрелаца и других такмичара, за нас је корак више на путу успеха. Зато смо с великим очекивањима испратили наше спортисте на овогодишње Светске војне игре у Кину, где су нас часно и достојно репрезентовали. На планетарном спортском догађају учествовали су војни спортисти из 109 земаља света, од којих се свега половина, 54 земље, окитило медаљама. Војска Србије је са три освојене медаље заузела 36. место, рекао је бригадни генерал Радовић.

О условима које припадници Спортске чете Војске Србије имају за бављење спортом на теренима Спортског центра или полигонима Војне академије не треба превише говорити. Довољно је подсетити се изјаве генерал-потпуковника доцента др Горана Радовановића, првог човека Универзитета одбране, у којој је истакао да Војна академија, као део Универзитета одбране, увек пружа максималну подршку свим војним спортистима који се такмиче у циљу промовисања спорта у војсци.

– Нашим спортистима су за недавне припреме, као и увек у сличним приликама, били на располагању сви капацитети Војне академије, пре свега наш изузетно опремљен и добро организовани Спортски центар и једна од најсавременијих стрељана у овом делу Европе. Организовали смо и неколико такмичења како би се наши стрелци, џудисти и каратисти, као и атлетичари, што боље припремили за такмичења у Кини. Стога не треба бити превише скроман и не рећи да смо од наших представника на Светским војним играма и очекивали медаље, закључио је генерал Радовановић. |

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у образовно-научном пољу
 медицинских наука:

Расписује се конкурс за избор у звање наставника:

- једног наставника за ужу научну област фармакологија и токсикологија у звање ванредног професора;
- једног наставника за ужу научну област интерна медицина под-област гастроентерологија у звање ванредног професора;
- једног наставника за ужу научну област нуклеарна медицина у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
3. да је кандидат професионално војно лице/војни службеник.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да испуњава услове за избор у звање доцента из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, бр. 21/16 и 3/17);
2. кандидати за избор у звање доцента приступно предавање одржаће 6. јануара 2020. године; приступно предавање траје најдуже 20 минута; тему бира кандидат, с тим да она мора да буде из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор у звање наставника (одлуке Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. г. и број 9/66 од 21. априла 2017. г.), које је објављено на интернет страници Универзитета одбране (Медицинског факултета ВМА);
2. попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника;
3. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране: Црнотравска 17, Београд са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор лица у звање наставника у образовно-научном пољу
 техничко-технолошких наука, и то за избор једног наставника
 за ужу научну област Механика у звање доцента

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
3. да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да испуњава услове за избор у звање доцента из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, број 21/16);
2. кандидати за избор у звање доцента приступно предавање одржаће пред комисијом за приступна предавања дана 10. децембра 2019. године; приступно предавање траје најдуже 20 минута; тему бира кандидат, с тим да она мора да буде из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор и поновни избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. године), које је објављено на интернет страници Универзитета (Војне академије);
2. попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD);
3. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
4. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије.

Правилник о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника и Упутство за припрему конкурсне документације и израду извештаја комисије за избор у звање наставника налази се на интернет страници Војне академије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Војне академије: Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника“.

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидат који буде изабран у звање наставника неће бити постављан на формацијско место наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком је већ постављен, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Сл. гласник РС”, бр. 88/2017).

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање сарадника

Расписује се конкурс за избор у звање сарадника:

1. четири сарадника за ужу научну област патологија у звање сарадник у настави.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат професионални припадник Војске Србије.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА :

- 1) да је кандидат уписао докторске академске студије или му је као магистру наука одобрена тема за израду докторске дисертације;
- 2) да је кандидат студије завршио са просечном оценом најмање осам (8).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање сарадника подносе се на адресу Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране Црнотравска 17, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање сарадника”. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за коју се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о потписаном уговору са Стоматолошком ординацијом
 др Маја Цветковић

На основу уговора о пословној сарадњи са Стоматолошком ординацијом „Др Маја Цветковић”, који је потписан 1. новембра 2019. године, запосленима у Министарству одбране и Војсци Србије омогућене су повољности приликом коришћења њихових услуга, и то: 10% нижа цена у односу на важећи ценовник на све услуге из домена опште стоматологије, укључујући услуге снимања зуба и дигитални ортопан (наведени попуст обрачунава се на све врсте плаћања) и могућност плаћања услуге путем административне забране на максимално 12 месечних рата.

Запослени у Министарству одбране и Војсци Србије дужни су да даваоцу услуге приликом плаћања покажу војну легитимацију/идентификациону картицу или оверену потврду о запослењу, као и да обезбеде два примерка овереног решења о административној забрани, које покрива целокупни износ, уколико се плаћа на рате.

Уколико запосленом, као крајњем кориснику услуге, престане радни однос у Министарству одбране и Војсци Србије, организациона јединица Министарства одбране и Војске Србије, у чијем саставу се наведено лице налазило, дужна је да у року од 15 дана о томе обавести даваоца услуге, који потом, непосредно са крајњим корисником уређује измирење преосталог дуговања.

Стоматолошка ординација др Маја Цветковић налази се у Мирјевском булевару бр. 41ж, у Београду. Информације о услугама које пружају могу се наћи на интернет страници www.stomatologmajacvetkovic.rs.

ИНФОРМАЦИЈА

Након што је руководство Фудбалског клуба „Црвена звезда” омогућило бесплатне уласке припадницима МО и ВС на стадион „Рајко Митић” за све утакмице Суперлиге и Купа Србије, по угледу на њих и руководство Кошаркашког клуба „Црвена звезда” донело је одлуку да се за припаднике Министарства и Војске обезбеди одређен број бесплатних карата за све утакмице на домаћем терену. Имајући у виду да су капацитети спортских хала у којима се одигравају кошаркашке утакмице неупоредиви са капацитетима фудбалског стадиона, постигнут је договор да за сваку појединачну утакмицу Одељење за цивилно-војну сарадњу обавести особу за контакт у КК „Црвена звезда” о потребном броју карата за припаднике МО и ВС.

У односу на добијени број карата, Одељење за цивилно-војну сарадњу вршиће њихову расподелу, уз напомену да је неопходно да из свог састава одреди особу која ће карте преузимати у просторијама одељења. Број заинтересованих за утакмице потребно је знати најкасније три дана уочи наредне утакмице. Контакт особа: damir.halimovic@ocvs.vs, тел. 290-323 или ljliljana.svilanovic@ocvs.vs, телефон 290-137.

Конкурси су отворени од 3. децембра, другог дана од објављивања „Одбране”

Почасна паљба
поводом 11. новембра Дана примирја
у Првом светском рату

